

**Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS),
Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen
kuntayhtymän (Carea) ja
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimin (Eksote)
yhtenäiset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden
luovutusperusteet**

Sisällys

Johdanto

04 APUVÄLINEET HENKILÖKOHTAISEEN LÄÄKETIETEELLISEEN HOITOON	18
04 03 HENGITYSTÄ AVUSTAVAT VÄLINEET	18
04 03 06 Lääkesumuttimet	18
04 03 12 Hengityslaitteet	18
04 03 12 02 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, vakiopaineinen	18
04 03 12 04 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, automaattinen	18
04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit	19
04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)	20
04 03 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet	20
04 03 12 08 Yskityslaitteet	20
04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit	20
04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet	21
04 03 18 Happihoidon laitteet	21
04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut	21
04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset	22
04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)	22
04 03 18 04 Nestehappivarustukset	23
04 03 18 99 Happihoitolaitteiden lisävarusteet	24
04 03 21 Imulaitteet	24
04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet	24
04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet	25
04 06 VERENKIERTOHAIRIÖIDEN HOITOVÄLINEET	25
04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille	25
04 06 89 01 Ensipainevaatteet	29
04 06 89 03 Lääkinälliset painehoitovaatteet	29
04 06 89 04 Painevaatteet liikkeen ja asennon fasilitointiin	29
04 08 Painevaatteet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamiseen	30
04 09 VALOHOITOVÄLINEET	30
04 19 LÄÄKEANNOSTELUN VÄLINEET	30
04 19 04 Apuvälineet, joilla mitataan, annostellaan tai käsitellään lääkkeitä	30
04 19 24 Infuusiopumput	30
04 27 STIMULAATTORIT	31
04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen	31
04 27 09 Lihassstimulaattorit, ei ortoosina käytettävät	31
04 27 15 Äänistimulaattorit	32
04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET	32
04 30 03 Lämpöhoitovälineet	32
04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT APUVÄLINEET	33
04 33 03 Istuintyynyt ja -alustat kudosisvaurioiden ehkäisyyn	33
04 33 06 Apuvälineet kudosisvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa	34
04 39 NÄÖNKÄYTÖN HARJOITUSVÄLINEET	34
04 39 03 Peittohoitovälineet	35
04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINON HARJOITUSVÄLINEET	35
04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit	35
04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset	35
04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet moottoroidut	35

04 48 08 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen	36
04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet	37
04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet	37
04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot.....	37
04 48 18 Painomansetit	37
04 48 21 Kippilaudat	38
04 48 21 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt	38
04 48 21 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt.....	38
04 48 27 Välineet asennon tukemiseen hoidon aikana.....	38
05 APUVÄLINEET TAITOJEN HARJOITTELEMISEEN	39
05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet.....	39
05 06 PUHETTA TUKEVAN JA KORVAAVAN KOMMUNIKOINNIN HARJOITUSVÄLINEET	39
05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	39
05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet	39
05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET	39
05 09 03 Inkontinenssihälyttimet.....	40
05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET	40
06 ORTOOSIT JA PROTEESIT	41
06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT	41
06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit	41
06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	42
06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	42
06 03 12 Kaularankaortoosit.....	42
06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit.....	42
06 04 VATSAN ORTOOSIT.....	42
06 04 06 Tyrätuet.....	42
06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT	43
06 06 03 Sormiortoosit.....	43
06 06 12 Ranne- ja kämmenortoosit.....	43
06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit	43
06 06 21 Olkanivelen ortoosit.....	43
06 12 ALARAJAN ORTOOSIT	44
06 12 03 Jalkateräortoosit.....	44
06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit	46
06 12 06 01 Nilkka- jalkateräortoosit, valmistuotteet	46
06 12 06 02 Nilkka- jalkateräortoosit, yksilölliset	46
06 12 09 Polviortoosit	47
06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateraortoosit.....	48
06 12 15 Lonkkaortoosit.....	48
06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit	49
06 18 YLÄRAAJANPROTEESIT	49
06 18 03 Osakämmenproteesit.....	49
06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit	50
06 18 09 Kyynärvarsiproteesit.....	50
06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi.....	50
06 18 15 Olkavarsiproteesit.....	50
06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit	50
06 18 21 Hartiaproteesit	50
06 24 ALARAJAPROTEESIT	51
06 24 03 Jalkaterän osaproteesit.....	52

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit	52
06 24 09 Sääriproteesit	52
06 24 09 03 Säärin kylpyproteesit	52
06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit	52
06 24 15 Reisin proteesit	52
06 24 15 03 Reiden kylpyproteesit	52
06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit	53
06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit	53
06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit	53
06 24 41 Tehdasvalmisteiset tuppiosat	53
06 30 PROTEESIT, LUKUUNOTTAMATTA RAAJAPROTEESEJA	54
06 30 03 Peruukit	54
06 30 18 Rintaproteesit	55
06 30 21 Silmäproteesit	55
06 30 36 Hammasproteesit	55
06 33 ORTOPEDISET JALKINEET	56
06 33 01 Ortopediset jalkineet, puolivalmiit	56
06 33 03 Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat	57
06 33 06 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistetut	57
06 33 09 Jalkineet, muunnellut	57
09 HENKILÖKOHTAISEN HYGIENIAN JA SUOJAN VÄLINEET	59
09 03 VAATTEET JA KENGÄT	59
09 03 33 Uima-asut	59
09 03 42 Jalkineet	59
09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin	59
09 06 PUETTAVAT VARTALOA SUOJAAVAT APUVÄLINEET	60
09 06 03 Pään suojat	60
09 06 15 Suojakäsineet	60
09 06 18 Sääri- ja polvisuojat	61
09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat	61
09 06 24 Vartalosuojat	61
09 06 27 Hengitystiesuojat	61
09 09 PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET	62
09 09 03 Sukkien ja sukkahousujen vetolaitteet	62
09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrengit	62
09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit	62
09 09 15 Vetoketjunvetimet	62
09 09 18 Nappikoukut	62
09 12 WC-APUVÄLINEET	63
09 12 03 WC-tuolit	63
09 12 06 WC – istuimet	63
09 12 09 03 Katetrointi-istuimet	63
09 12 12 WC -istuimen korotukset, jalustaan kiinnitetyt	63
09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat	63
09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät	63
09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, wc-istuimeen kiinnitettävät	64
09 12 27 WC-paperipihdit	64
09 12 33 Alusastiat	64
09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET	64
09 33 03 Kylpy tai suihkutuolit (pyörälliset ja pyörättömät), ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet	64
09 33 03 03 Kylpytuot	65

09 33 03 06 Suihkutuolit, pyörättömät	65
09 33 03 07 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat	65
09 33 03 08 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat	65
09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat	65
09 33 21 Kylpyammeet	65
09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla	65
09 33 39 Kelluntavälineet	66
09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET	66
09 36 03 Kynsiharjat	66
09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit	66
09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET	67
09 39 03 Hiustenpesuvälineet	67
09 39 06 Kammat ja harjat	67
09 42 HAMPAIDENHOITOVÄLINEET	67
09 42 06 Sähköhammasharjat	67
09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET	68
12 LIIKKUMISEN APUVÄLINEET	69
12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT	69
12 03 03 Kävelykepit	69
12 03 06 Kynärsauvat	69
12 03 12 Kainalosauvat	69
12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDELLA KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT	69
12 06 03 Kävelytelineet	70
12 06 06 Rollaattorit	70
12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset	70
12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset	70
12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset	70
12 06 06 05 Työntökärryt	70
12 06 12 Kävelypöydät	70
12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kynärvarsituilla	70
12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET	71
12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET	71
12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut	71
12 18 POLKUPYÖRÄT	72
12 18 03 Polkupyörät	72
12 18 06 Yhdelle hengelle tarkoitetut kolmi- ja nelipyöräiset pyörät	73
12 18 09 Kolmipyörät, käsin poljettavat	73
12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat	73
12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle	74
12 18 21 Polkupyörien lisävarusteet	74
12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT	74
12 22 03 Pyörätuolit, molemmilta puolilta kelattavat	76
12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset	76
12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset	76
12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät	76
12 22 03 04 Seisontapyörätuolit	76
12 22 03 05 Erityispyörätuolit	77
12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset	77
12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, yhdeltä puolelta kelattavat	77
12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT	77

12 23 03 Sähköpyörätuolit, mekaaninen ohjaus.....	79
12 23 06 Sähköpyörätuolit, sähköinen ohjaus.....	79
12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat.....	79
12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET	81
12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimaimet	81
12 24 09 01 Käsipolkulaitteet	81
12 24 09 02 Sähköiset kelausten keventäjät	81
12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet.....	82
12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaitteet.....	82
12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet	82
12 27 VAIHTOEHTOISET IHMISVOIMIN LIIKUTELTAVAT KULKUVÄLINEET	83
12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat	83
12 27 09 Pulkat, reet ja kelkat.....	84
12 27 12 Potkukelkat	84
12 27 15 Mahalaumat ja konttausjakkarat.....	84
12 31 SIIRTYMISEN JA KÄÄNTYMISEN APUVÄLINEET.....	85
12 31 03 Liukulaumat, liukumatot ja liukulakanat	85
12 31 06 Kääntölevyt	85
12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat.....	85
12 31 21 Siirtymistasot.....	85
12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET.....	85
12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut	86
12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen	86
12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät	87
12 36 21 Vartaloa kannattelevat osat nostolaitteisiin	87
12 39 SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET	87
12 39 01 Opaskoirat.....	87
12 39 03 Suuntautumiskepit.....	88
15 KODINHOITOVÄLINEET	89
15 03 RUOANLAITTOVÄLINEET	89
15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	89
15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	89
15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet.....	89
15 03 12 Leivontavälineet	89
15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet	89
15 06 ASTIANPESUVÄLINEET.....	90
15 06 06 Tiski- ja pulloharjat	90
15 06 09 Astiankuivaustelineet.....	90
15 09 SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET	90
15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit.....	90
15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset (sekä ruokalautaset).....	90
15 09 27 Syömislaitteet.....	91
15 12 SIIVOUSVÄLINEET.....	91
15 15 OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET	92
15 15 21 Sakset.....	92
15 15 21 02 Joustosakset	92
18 ASUNTOJEN JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET JA LISÄLAITTEET.....	93
18 03 PÖYDÄT	93
18 03 03 Työpöydät	93
18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit	93

18 03 15 Vuodepöydät	94
18 06 VALAISIMET	94
18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet	94
18 09 ISTUIMET	94
18 09 03 Tuolit	94
18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset	95
18 09 27 Jalkajakkarat ja sääri- ja jalkatuet	95
18 09 31 Istuimet, istuinkokoonpanot ja abduktioalustat	96
18 09 31 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet	96
18 09 42 Istuintyyntynyt ja alustat	96
18 09 42 03 Korotustyyntynyt	96
18 09 45 Selkätyyntynyt ja selkätuet	96
18 12 SÄNGYT	97
18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset	97
18 12 15 Vuodevaatteet	98
18 12 18 Patjat ja patjan päälliset	99
18 12 21 Peitonkohottimet	99
18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät	99
18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähkösäätöiset	99
18 12 27 Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät	99
18 12 27 01 Irrotettavat laidat	100
18 12 27 02 Kohottautumistelineet	100
18 12 27 03 Nousutuet	100
18 15 HUONEKALUJEN KORKEUDENSÄÄTÖVÄLINEET	100
18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat	100
18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT	100
18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet	100
18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät	101
18 21 PORTIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JA SULKIJAT	101
18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat	101
18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat	101
18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat	101
18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat	101
18 21 15 Lukot	102
18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET	102
18 24 12 Kynnykset	102
18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT	102
18 30 12 Porraskiipijät	102
18 30 15 Luiskat, siirrettävät	103
22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET	104
22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET	104
22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)	104
22 03 06 01 Silmälasilinssit	104
22 03 06 02 Kehykset	105
22 03 06 03 Piilolinssit	105
22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot	106
22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa	106
22 03 09 02 Suurennuslasit valolla	106
22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket	106
22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet	107
22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet	107

22 06 KUULEMISEN APUVÄLINEET	107
22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit)	108
22 06 06 01 Taskukuulokojeet	108
22 06 06 02 Kommunikaattorit	109
22 06 12 Korvan sisäiset kuulolaitteet	109
22 06 15 Korvantauskuulokojeet	109
22 06 15 01 Korvakappaleen kanssa käytettävät kojeet	109
22 06 15 03 Kuuloke korvassa kuulokojeet	109
22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet	110
22 06 21 Implantin kanssa käytettävät kuulolaitteet	110
22 06 27 Kuulemisen apuvälineiden lisävarusteet	110
22 06 27 01 Induktiosilmukat	110
22 06 27 02 Kuulokojeiden kauko-ohjaimet	110
22 06 90 Luujohtokuulokojeet	111
22 06 90 01 Pantakojeet	111
22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet	111
22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET	111
22 09 03 Puhevibraattorit	111
22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat	111
22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET	112
22 12 09 Nimenkirjoituskehit ja -leimasimet	112
22 12 15 Kirjoituskoneet	112
22 15 LASKUKONEET	112
22 15 06 Laskukoneet	112
22 18 ÄÄNI- JA KUVAMUODOSSA OLEVAA TIETOA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JA NÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET	112
22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet	112
22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet	113
22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät	113
22 18 27 Infrapunajärjestelmät	113
22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet	113
22 21 LÄHIKOMMUNIKOINNIN VÄLINEET	114
22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut	115
22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot	115
22 21 06 Puheäänenvahvistimet	115
22 21 09 Kommunikointilaitteet	116
22 21 09 02 Usean viestin laitteet	116
22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet	116
22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat	117
22 24 PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKAN APUVÄLINEET	118
22 24 03 Puhelimet	118
22 24 06 Matkapuhelimet	118
22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet	118
22 24 09 Tekstipuhelimet	119
22 24 21 01 Soiton ilmaisimet	119
22 24 21 02 Puhelinvahvistimet	119
22 27 HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET	119
22 27 03 Merkinantovälineet, näköön perustuvat	120
22 27 03 03 Valolliset ovikellot ja ovikellonsoiton ilmaisimet	120
22 27 06 Merkinantovälineet, kuuloon perustuvat	120
22 27 06 01 Ääni-ilmaisimet	120
22 27 06 02 Kovaääniset ovikellot	120
22 27 09 Merkinantovälineet, mekaaninen signaali	120

22 27 12 Kellot.....	121
22 27 15 Kalenterit ja aikataulut	121
22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet.....	121
22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät.....	121
22 27 18 02 Epilepsia- ja kaatumishälyttimet.....	122
22 27 18 03 Turvajärjestelmät.....	122
22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät	122
22 27 21 01 Palovaroittimet.....	122
22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät.....	123
22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet	123
22 30 LUKEMISEN APUVÄLINEET.....	124
22 30 03 Äänikirjat.....	124
22 30 12 Sivunkääntäjät.....	124
22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet.....	124
22 30 21 Lukukoneet.....	124
22 33 TIETOKONEET JA PÄÄTELAITTEET.....	125
22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet	125
22 33 06 02 Kämmentietokoneet.....	125
22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet.....	125
22 36 TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAITTEET.....	127
22 36 03 Näppäimistöt.....	127
22 36 06 Hiiret.....	127
22 36 06 02 Pallohiiret	127
22 36 06 03 Erikoishiiret.....	127
22 36 09 Joystickit.....	127
22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet.....	127
22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet.....	128
22 39 TIETOKONEEN TULOSTUSLAITTEET	128
22 39 03 Näytöt.....	128
22 39 03 02 Pistenäytöt.....	128
22 39 06 Tulostimet	128
22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt.....	128
22 39 09 Vaihtoehtoiset tulostuslaitteet.....	129
22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat.....	129
22 39 12 01 Suurennusohjelmat	129
22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat.....	129
24 ESINEIDEN JA LAITTEIDEN KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET	130
24 06 PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET	130
24 06 03 Avaajat.....	130
24 06 06 Putkilonpuristimet	130
24 09 KATKAISIMET, KYTKIMET JA OHJAUSLAITTEET	130
24 09 03 Painikkeet.....	130
24 13 APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA	131
24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät.....	131
24 18 KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJA TAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET	131
24 18 03 Tarttumisvälineet.....	131
24 18 12 Telineet	131
24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut.....	132
24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet.....	132
24 21 OTTEEN PIDENTIMET.....	132

24 21 03 Tarttumapihdit, käsikäyttöiset	132
24 21 09 Jatkovarret	132
24 27 KIINNITYSVÄLINEET	133
24 27 06 Liukuestealustat	133

Lähteet

Liitteet

Liite 1. Apuvälineyksiköiden ja – keskusten yhteystietoja HUS alueella

Liite 2. HUS Painehaava luokitus

Liite 3. Suositus näönhuollon apuvälineiden korvausmenettelystä 2005

Liite 4. Lääkinällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

JOHDANTO

Yleistä dokumentin käytöstä

HYKS-alueen kuntien terveydenhuollon järjestämissuunnitelmassa vuosille 2013 – 2016 lääkinällisen kuntoutuksen tavoitteen on, että apuvälineiden luovutuksessa noudatetaan yhtenäisiä käytäntöjä. Tarkoituksena on lisätä kuntien ja HUS:n välistä yhteistyötä lääkinällisessä kuntoutuksessa ja laatia yhtenäiset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet.

Myös HYKS-Erva järjestämissopimuksessa (Erikoissairaanhoidon järjestämissopimus Helsingin Yliopistollisen keskussairaalan erityisvastuualueella) on määritetty, että Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin (Eksote), Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS), ja Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän alueelle (Carea) tehdään yhtenäiset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet.

Tällä yhtenäisten lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusedokumentilla toteutetaan edellä mainitut tavoitteet yhteistyön lisäämisestä kuntien ja HUS:n välillä sekä HYKS–Erva alueella. Luovutusperusedokumentilla varmistetaan, että apuvälineitä tarvitsevat potilaat saavat apuvälinepalvelua tasa-arvoisesti riippumatta asuinpaikasta luovutuskriteerien ollessa nyt yhtäläiset koko Carea –, Eksote – ja HUS sairaanhoitoalueilla. Luovutusperusteiden tavoitteena on myös potilaiden yhdenvertainen kohtelu. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaista potilasta on kohdeltava juuri hänen yksilöllisestä tilanteestaan lähtien ja perehdyttävä juuri tämän potilaan yksilölliseen tilanteeseen. Dokumentti toimii lääkäreiden ja apuvälinealan asiantuntijoiden työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien potilaiden tiedonlähteenä.

Läskinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperustekriteerit ovat yhtenäiset koko Carea – Eksote – ja HUS sairaanhoitoalueilla mutta jokainen alue toteuttaa toimintansa omilla sovituilla tavoilla/käytännöillä. Jokainen sairaanhoitoalue kirjaa dokumenttiversioonsa omat käytäntönsä eli mistä ja miten apuvälineiden luovutus tapahtuu.

Tässä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusedokumentissa on käytetty ohjeistuksena Suomen perustuslakia, Terveystenhuoltolakia, Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta, Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistusta: ”Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteet”, Käypä hoito suosituksia ja Yhtenäisiä kiireettömän hoidon perusteita.

Pääasialliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusta säätelevät normit ovat Terveystenhuoltolaki, Asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista sekä Potilaslaki. Apuvälineiden luovutuksen perusteena on aina **potilaan lääketieteellinen tilanne sekä tapauskohtainen ja yksilöllinen tarvearvio**. Apuvälineiden luovutuksen perusteet on määritetty Sosiaali- ja terveysministeriön antamassa asetuksessa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (19.12.2011):

"Apuvälineen käyttöön luovutuksen perusteet

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästyminen, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

Apuvälineen tarpeen arviointi

Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehtoista ymmärrettävällä tavalla." (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011.)

Luovutusperusedokumentti toimii potilaiden ja apuvälinealan asiantuntijoiden lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden ja toimintakäytäntöjen tietolähteenä. Dokumentin laadinnassa on käytetty Carea – Eksote - HUS alueilla aikaisemmin käytössä olevia luovutusperusteoppaita sekä suuren määrän ko. alueiden apuvälinealan asiantuntijoiden osaamista ja kokemusta. Alueilla aikaisemmin käytössä olleet käytännöt ovat voineet muuttua tämän dokumentin käyttöön oton jälkeen.

Tässä dokumentissa käytetään vuoden 2011 kansainvälisen apuvälineluokituksen suomenkielisen version, **SFS-EN ISO 9999 Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta sekä** kansallisia 4- tason luokituksia.

Luovutusperusedokumentti koostuu johdannosta, apuvälineluokista, lähteistä ja liitteistä.

Terminologia

Apuvälinealan asiantuntijat (erikoislääkärit, lääkärit, kuntoutusohjaajat, fysioterapeutit, toimintaterapeutit, apuvälineteknikot jne.) ovat henkilöitä, jotka tekevät apuvälinearvioita.

Hoitotarvikkeet kuuluvat sairauden hoitoon ja sisältyvät hoitosuunnitelmaan ja niiden jakelun lähtökohtana on lääketieteellisin perustein todettu pitkäaikainen sairaus, joka on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi diabeteksen hoidossa ja seurannassa käytettävät tarvikkeet, erilaiset sidetarvikkeet, vaipat, pussit ja katetrit. Nämä eivät kuulu lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo 4/2013 sisältää tarkempia ohjeita terveyskeskusten hoitotarvikkeiden jakelusta.

Hoitovälineet ovat sairauden hoitoon tarvittavia välineitä, joita potilas itse tai häntä hoitava henkilö käyttää hoitoa toteuttaessaan.

Hoitovälineitä ei lainsäädännössä ole määritelty. Hoitovälineiden hankinta-, luovutus-, huolto- ja rekisteröintikäytännöt vaihtelevat organisaatioiden kesken. Kaikissa organisaatioissa ei ole sovittu hoitovälineisiin liittyvien kustannusten kohdistamisesta hoitoon vaan ne on sisällytetty lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinekustannuksiin. Hoitovälineisiin liittyvä osaaminen on hoidosta vastaavalla yksiköllä ja se määrää hoitovälineiden käytöstä. (THL. Työn- ja vastuunjaosta sopiminen – Hoitovälineet n.d.)

Tulevaisuudessa on tarkoitus jatko työstää lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden ja hoitovälineiden luovutusprosesseja. Hoitovälineitä voisivat tulevaisuudessa olla esimerkiksi infuusiotelineet, imulaitteet, lääkkeiden sumutinlaitteet, ylipainehengityslaitteet, happirikastimet, sääri- ja painehaavojen hoitoon ja ehkäisyyn käytettävät laitteet ja välineet (mm. patjat) yms.

HUS alueella apuvälineen tarpeen arvio ja käyttöön luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että HUS alueella on erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä sovittuja/muodostuneita käytäntöjä, jotka voivat vaihdella kunta- ja klinikkakohtaisesti. HUS:n alueella tullaan sopimaan työnjaosta erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon kesken jatkoprojektissa ja tätä dokumenttia tullaan päivittämään sen perusteella. Tällä hetkellä kunkin apuvälinepalveluita tuottavan yksikön/kunnan apuvälinealan asiantuntijat avaavat oman yksikkönsä tämän hetkiset toimintatavat potilaille.

Itsenäinen suoriutuminen on omatoimista tekemistä tai kykyä itse määritellä tai ohjata haluamiaan asioita. Ihminen voi suoriutua asioista itsenäisesti palveluiden ja tuen esimerkiksi apuvälineiden avulla silloin, kun hänen tahtonsa ja näkemyksensä ohjaavat toimintaa. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003).

Läkinällisen kuntoutuksen apuväline on väline, laite, tarvike, tietokoneohjelma tai muu ratkaisu, jonka tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä. Sen luovutuksen edellytyksenä on sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011 n.d.).

Määräaikainen laina. Apuväline lainataan määräajaisesti kun käyttötarve on väliaikainen. Tällöin arvioidaan yhdessä käyttäjän kanssa, kuinka pitkään hän todennäköisesti tulee apuvälinettä tarvitsemaan, ja palautusaika kirjataan lainausotteeseen. Apuvälineen mahdollinen jatkotarve arvioidaan kontrollikäynnin yhteydessä. (THL. Apuvälineen luovuttaminen ja käytön opetus n.d.)

Potilas on tässä dokumentissa henkilö, joka tarvitsee lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluita.

Potilaan toimintaympäristöllä tarkoitetaan kaikkia niitä ympäristöjä(esim. koti, koulu, työpaikka), joissa hän tarvitsee apuvälinettä.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet. Korvausta muiden kuin lääkinällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden tai laitteiden

hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan kunnasta (vammapalvelusta) sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987, pykälä 17).

Toimintakyvyn käsite liittyy laajasti ihmisen hyvinvointiin. Laajasti määritellen toimintakyvyllä tarkoitetaan sitä, että henkilö selviytyy itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää. Henkilön arvio omasta toimintakyvystään on yhteydessä hänen terveyteensä ja sairauksiinsa, toiveisiinsa, asenteisiinsa sekä tekijöihin, jotka haittaavat suoriutumista päivittäisissä perustoimissa, arjen askareissa, työssä, opiskelussa ja vapaa-ajanvietossa. Jotta vammaisen tai pitkäaikaissairaahan henkilön toimintakyvystä saataisiin riittävän laaja kuva palvelutarpeen selvittämisen perustaksi, tulee arvioinnissa huomioida henkilön toimintakyvyn eri ulottuvuudet, joita ovat fyysinen-, kognitiivinen-, psyykinen – ja sosiaalinen toimintakyky. Tämän lisäksi myös asuin- ja elinympäristöön liittyvät, toimintakykyyn vaikuttavat tekijät tulisi määrittää arvioitaessa apuvälinetarvetta kattavasti. (Toimintakyvyn arviointi n.d)

Toistaiseksi oleva laina. Kun apuvälineen tarve on pitkäaikainen tai jatkuva, voidaan apuväline luovuttaa käyttöön toistaiseksi, ellei seurannan takia ole tarpeen sopia muuta. (THL. Apuvälineen luovuttaminen ja käytön opetus n.d.)

Vammainen henkilö on henkilö, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987).

Apuvälinepalveluprosessi

Apuvälinepalveluprosessi muodostuu seuraavista osatekijöistä:

- Apuvälineen tarpeen havaitseminen
- Apuvälinepalveluun hakeutuminen
- Apuvälinetarpeen arviointi
- Apuvälineen sovitus, kokeilu ja valinta
- Muutostöiden suunnittelu ja toteutus
- Apuvälineen hankinta
- Apuvälineen luovuttaminen ja käytön ohjaus
- Käytön seuranta
- Apuvälineen huolto ja korjaus
- Apuvälineen palautus

Apuvälinepalveluprosessit ovat yksilöllisiä: kaikkiin apuvälineprosesseihin ei aina kuulu jokaista prosessin vaihetta (esim. huolto ja korjaus, apuvälineen palautus). Prosessiin voi kuulua myös muita vaihteita tai vaiheet voivat toteutua eri järjestyksessä. (THL. Apuvälinepalveluprosessin vaiheet n.d.) Julkisen terveydenhuollon apuvälinepalveluprosessi alkaa aina julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan suorittaman arvion perusteella.

Apuvälinepalveluprosessin ja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden tavoitteena on ensisijaisesti apuvälineen käyttäjän toimintakyvyn parantaminen sen edellyttämällä kulloinkin tarvittavilla ja asianmukaisilla apuvälinepalveluilla sekä apuvälineiden ja

apuvälineratkaisuiden tehokas kierrätys ja tarvittavien palvelujen järjestäminen yhdessä sovitulla toimintamallilla siten, että palveluita tarvitsevat potilaat saavat palvelut mahdollisimman joustavasti ja kokonaistaloudellisesti. Luovutettavissa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineissä vaaditaan lääkintädirektiivin mukainen CE merkintä ja niiden tulee olla lääkintälaitedirektiivin (93/42/ETY) mukaisia. Yksilöllisesti valmistettavissa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineissä valmistaja takaa tuotteen lääkintälaitedirektiivin mukaisuuden.

Apuvälinearviossa aina arvioidaan kyseessä olevan apuvälineen tarve yksilöllisesti jokaisen potilaan henkilökohtaisista lähtökohdista ja potilaan kyky oppia apuvälineen omatoiminen käyttö. Apuvälineitä sovitetaan kunkin organisaation käytänteiden mukaisesti. Apuvälineen luovutukseen tulee varata riittävästi aikaa, että potilaalle ja/tai hänen lähi-ihmisille pystytään huolellisesti ohjaamaan ja opastamaan apuvälineen käyttö. Tarvittaessa apuvälineen käyttöohjeet annetaan potilaalle kirjallisena.

Jos apuvälineen tarvitsija tai käyttäjä on tyytymätön lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluun tai siinä tehtyyn apuvälineratkaisuun, tulee hänen kanssaan keskustella asiasta. Avoimella keskustelulla apuvälinepalvelua toteuttaneen henkilön tai hänen esimiehensä kanssa voidaan usein selvittää mahdolliset väärinkäsitykset apuvälineen käyttäjän tai tarvitsijan ja apuvälinealan asiantuntijan välillä sekä korjata palvelussa tapahtuneet virheet tai puutteet saman tien.

Mikäli keskustelulla ei päästä potilasta tyydyttävään lopputulokseen, hänelle kerrotaan mahdollisuudesta oikeusturvakeinojen käyttöön. Ensimmäinen oikeusturvakeino on avoin keskustelu, jolloin selvitetään mahdolliset väärinkäsitykset ja korjataan palvelussa mahdolliset tapahtuneet virheet tai puutteet. Toinen keino on olla yhteydessä potilasasiamieheen. Jokaiselle terveydenhuollon yksikölle on nimetty potilasasiamies, jonka tehtävänä on valvoa potilaiden etua. Potilasasiamies voi neuvoa ja auttaa asioiden selvittämisessä terveydenhuollon yksikössä tai avustaa muistutuksen, kantelun tai potilasvahinkoilmoituksen tekemisessä oikeaan paikkaan. Potilasasiamies ei ota kantaa apuvälinepalvelun sisältöön. Jos apuvälinepalvelua toteuttavassa yksikössä käydyistä keskusteluista ei ole apua, apuvälineen tarvitsija voi tehdä kirjallisen muistutuksen apuvälinepalvelua toteuttavan yksikön johtajalle. Muistutuksen voi tehdä potilaan lisäksi omainen (ellei potilas itse siihen kykene) tai laillinen edustaja. Apuvälineen käyttäjä voi tehdä myös kantelun aluehallintovirastoon, Valviraan tai eduskunnan oikeusasiamiehelle joko vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella.

Apuvälineen käyttäjällä on oikeus hakea hallintoriitana niitä kustannuksia, joiden osalta kunta on järjestämisvastuussa. Hallintoriitamenettelyn käynnistäminen edellyttää, että terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa on tehty yksilöllinen apuvälineen tarpeen arviointi, mutta apuvälineratkaus ei ole sisältänyt apuvälineen tarvitsijan näkemyksen mukaisesti apuvälineitä. Apuvälineratkaus tulee kirjata potilasasiakirjoihin. Hallintoriita pannaan vireille hakemuksella ja se toimitetaan siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä kunnan viranomaisen toimipaikka sijaitsee. Hakemuskirjelmässä on mainittava toimenpide, jota vaaditaan sekä vaatimuksen perusteet. (THL. Potilaan oikeusturvakeinot.)

Ulkona käytettävien liikkumisapuvälineiden esim. kävelytelineet ja sähköiset liikkumisen apuvälineet tulee säilyttää sisätiloissa. Potilaalla on vastuu apuvälineen asianmukaisesta säilyttämisestä. Lainauksen yhteydessä tulee potilaalle antaa ohjaus ja ohjeet apuvälineen asianmukaisesta säilytyksestä.

Potilaan ja hänen lähi-ihmisillä on vastuu apuvälineen säännöllisestä päivittäisestä huollosta, mm. liikkumisen apuvälineiden rengaspaineiden huolehtimisesta ja päivittäisestä puhdistamisesta. Potilas vastaa myös apuvälineen katoamisesta ja huolimattomasta käytöstä johtuvista apuvälineen rikkoutumisesta syntyneistä kustannuksista. Potilaan tulee palauttaa apuvälineet puhtaina ja ehjinä käyttötarpeen tai määräajan päätyttyä.

Potilaalle luovutetut lääkinällisen kuntoutuksen käyttökuntoinen apuväline voidaan vaatia palauttamaan vasta, kun potilaan tarve tämän käyttöön lakkaa. Apuvälineen käytön seurannan yhteydessä tehdään apuvälineen sopivuuden ja käyttämisen arviota ja on tilanteita, että apuväline ei enää ole potilaalle soveltuva, se ei enää tue potilaan toimintakyvyn vajausta tai apuvälineen käyttäminen ei enää ole turvallista. Tällaisissa tilanteissa sovitaan yhdessä potilaan kanssa apuvälineen palauttamisesta lainaavaan yksikköön tai pyydetään hoitovastuussa olevan lääkärin uusi arvio potilaan toimintakyvystä ja hänelle soveltuvasta apuvälineestä.

Apuvälineen kuljetus on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähkösäätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon yksikkö.

Pääsääntöisesti harrastustoimintaan / urheiluun lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä ei luovuteta vaan potilas ohjataan hankkimaan ne omakustanteisesti tai vammaispalvelusta

Yksityissektorilla suoritettua leikkaustoimenpiteen jälkeen apuväline tulee arvioida ja luovuttaa julkisen terveydenhuollon luovutusperusteiden mukaisesti. Kun leikkaus on tehty esim. tapaturma-, urheilu- tai vapaa-ajan vakuutuksen perusteella, selvitetään vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus ortoosin luovuttamisesta.

Apuvälinearviossa tulee aina selvittää vakuutusyhtiön korvausmahdollisuus.

Arvioitaessa uutta teknologiaa tai otettaessa käyttöön kokonaan uudentyyppisiä apuvälineitä käyttöönoton tulee olla näyttöön perustuvaa.

Apuvälinepalvelujen kirjaaminen

Potilaan apuvälinetarpeen arviointi ja apuvälinepalveluun liittyvät ratkaisut, niiden perusteet sekä annettu käytön opastus kirjataan potilaskertomukseen.

Dokumentin hyväksyminen ja päivittäminen

Luovutusperusedokumentti on hyväksytty koko Carea – Eksote – HUS alueella, joko virkamiespäätöksellä, poliittisella päätöksellä tai muulla sovitulla tavalla, riippuen alueesta. Dokumenttia tullaan päivittämään tarpeen mukaan yhdessä Carea – Eksote - HUS alueen asiantuntijoiden kanssa. Tehdyistä muutoksista pyritään tiedottamaan potilaita ja apuvälinealan asiantuntijoita mahdollisimman laajasti, mm. internetsivuilla.

Dokumenttiin liittyvissä asioissa, kysymyksissä ja kommentteissa voi olla yhteydessä HUS Apuvälinekeskuksen sähköpostiosoitteeseen: apuvälinekeskus@hus.fi.

Helsingissä 2.7.2015

Pia Yli-Kankahila

04 APUVÄLINEET HENKILÖKOHTAISEEN LÄÄKETIETEELLISEEN HOITOON

04 03 HENGITYSTÄ AVUSTAVAT VÄLINEET

Tähän luokkaan kuuluvat myös hengityksen tukivälineet/hengityksen seurantavälineet, joita ovat mm. oksitometrit, hiilidioksidimittarit ja happimittarit.

04 03 06 Lääkesumuttimet

Laitteet jotka auttavat henkilöä hengittämään ja/tai annostelevat lääkkeitä höyryn, kaasun, nestemäisen sumutteen tai hienon pölyn muodossa. Kohtaan sisältyvät esim. lääkesumuttimet, automaattisesti annostelevat sumuttimet, ylipaineella toimivat sumuttimet, ultraäänisumuttimet, annosfiltterit ja annossumuttimet.

Sumutin luovutetaan kun erikoislääkäri on todennut laitteen tarpeen. Lääkesumuttimen käyttö aloitetaan yleensä tehostettuun kotihoitoon.

Lääkesumuttimien käyttö on viime vuosina selkeästi vähentynyt muiden lääkeannostelijoiden kehittymisen myötä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Sumutinmoduuleja ja suodattimia luovutetaan hoitovastuussa olevasta yksiköstä.

Laitteen käyttöön liittyvissä ongelmatilanteissa potilas ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen hoitavaan tahoon.

Kts. Liite 1 Apuvälineyksiköiden ja – keskusten yhteystietoja HUS alueella

04 03 12 Hengityslaitteet

Laitteet, joiden avulla henkilö, jonka on vaikea hengittää, pystyy keinotekoisesti hengittämään nenän, suun tai henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta Kohtaan sisältyvät esim. ventilaattorit ja hengityslaitteet, jotka suodattavat ja/tai puhdistavat ympäröivää ilmaa, sekä jatkuva positiivinen ilmavirran tuotto (CPAP) ja kaksitasoinen positiivinen ilmavirran tuotto (BIPAP).

04 03 12 02 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, vakiopaineinen

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti positiivista vakioitua ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

04 03 12 04 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, automaattinen

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti automaattisesti säätyvää positiivista ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

Laitteet jotka tuottavat hengitysteihin jatkuvaa positiivista vakioitua (vakiopainelaitteet) tai automaattisesti säätyvää (automaattilaitteet, itsesäätyvät laitteet) ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi. Jatkuva positiivinen paine ylähengitysteissä estää ylähengitysteiden ahtautumista unen aikana ja edesauttaa ilmatien auki pysymistä. Hoito toteutetaan nenän tai kasvoille asetettavan maskin tai ns. sierainmaskin kautta. CPAP-hoito on tarkoitettu keskivaikean tai vaikean uniapnean hoitoon ja lapsilla edesauttamaan keuhkojen auki pysymistä ja parantamaan hapettumista. Aikuisten obstruktiivisen uniapnean hoidosta on olemassa valtakunnallinen suositus (Käypä hoito suositukset: Uniapnea.)

HUS: CPAP-hoidon tarpeen arviointi tehdään ja CPAP-hoito aloitetaan erikoissairaanhoidossa keuhkosairauksien erikoislääkärin toimesta silloin kun potilaalla on todettu merkittävä ja hoitoa vaativa uniapnea. Jos CPAP-hoidolla kokeilujaksolla saadaan merkittävä vaste sekä potilas käyttää CPAP -laitetta vähintään 4 tuntia yössä, hoito jää pysyväksi.

Hoidon seuranta ja hoitovastuu toteutetaan paikallisesti sovittujen toimintamallien mukaan joko erikoissairaanhoidossa tai perusterveydenhuollossa. Ammattikuljettajilla ja muilla erityistä vireyttä vaativissa ammateissa toimivilla potilailla CPAP-hoidon seuranta toteutetaan aina erikoissairaanhoidon keuhkosairauksien yksikössä.

Tarvittavat hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko erikoissairaanhoidosta tai perusterveydenhuollosta.

Laitteen käyttöön liittyvissä ongelmissa tai osien rikkoutuessa potilaan tulee ottaa yhteyttä hoitovastuussa olevaan yksikköön.

Kts. Liite 1 Apuvälineyksiköiden ja – keskusten yhteystietoja HUS alueella

04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit

Laitteet jotka tukevat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti).

Laitteet, jotka tukevat tai avustavat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti) tuottamalla hengitysteihin sisään- ja uloshengityksen ajaksi erilaiset positiiviset paineet. Kaksoispaineventilaattorit ovat joko vakiopaineisia (painetasot jokaisessa sisäänhengitysvaiheessa ja jokaisessa uloshengitysvaiheessa vakiot), uloshengitystukipainetta sääitäviä (ylähengitysteiden auki pitämiseksi uloshengityksen aikainen painetaso vaihtelee) tai tilavuusvarmennettuja vaihtuvapaineisia (paineet sisäänhengityksen ja uloshengityksen aikana vaihtelevat säädettyjen rajojen sisällä säädetyn hengitystilavuuden toteuttamiseksi).

Kaksoispaineventilaattoreita käytetään pitkäaikaisen hengitysvajauksen, ylipainoon liittyvän keuhkojen vajaatuuletuksen tai komplisoituneen uniapnean hoitoon.

Hoidon tarpeen arvio ja hoidon aloitus tapahtuvat keuhkosairauksien-, lastentautien- tai neurologian erikoislääkärin toimesta. Hoidon seuranta ja hoitovastuu toteutuu paikallisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti joko erikoissairaanhoidossa tai perusterveydenhuollossa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Tarvittavat hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan hoitovastuun ja paikallisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko erikoissairaanhoidosta tai perusterveydenhuollosta.

04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)

Laitteet jotka ylläpitävät hengitystä trakeostomian kautta (invasiivisesti).

Elämää ylläpitävät hengityslaitteet, joiden avulla hengitystä avustetaan jatkuvasti invasiivisesti eli henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta. Näitä laitteita voidaan käyttää myös vaikean pitkäaikaisen hengitysvajauksen noninvasiiviseen hengitystukihoitoon maskin tai suukappaleen välityksellä.

Hoidon tarpeen arvio, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat erikoissairaanhoidossa keuhkosairauksien erikoislääkärin -, lastentautien - tai neurologian erikoislääkärin toimesta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 03 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet

Laitteet jotka kostuttavat hengityslaitteen tuottamaa hengitysilmaa.

Hengityslaitteiden kostuttimet ovat usein kiinteä osa itse hengityslaitetta ja niiden tarve arvioidaan aina hoidon arvioissa. Erillisiä kostuttimia voidaan käyttää myös muissa poikkeustapauksissa esim. henkitorviavanteen kautta hengittävien (trakeostomoitujen) potilaiden hengitysilman lämmittämiseen ja kostuttamiseen.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Tarvittavat hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan hoitovastuun ja paikallisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko erikoissairaanhoidosta tai perusterveydenhuollosta.

04 03 12 08 Yskityslaitteet

Laitteet, jotka painetta vaihtamalla saavat aikaan nopean, yskimistä jäljittelevän uloshengitysvirtauksen keuhkoista. Vibraattorit, ks. 042712.

Yskityslaitteita käytetään avustamaan limantyhjennystä hengitysteistä potilailla, joiden oma lihasvoima ei riitä tehokkaaseen yskimiseen. Yskityslaitteen tarve arvioidaan yksilöllisesti ja laite luovutetaan erikoissairaanhoidosta potilaille, joilla on myös vaikea pitkäaikainen hengitysvajaus.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit

Luokkaan sisältyvät esim. kiinnitys- ym. lisäosat.

Hengityslaitteiden maskit ovat pääsääntöisesti hoitotarvikkeita, lääketieteellisen poikkeuksen vuoksi voidaan esimerkiksi lapsille poikkeuksellisesti luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Maskit luovutetaan hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko erikoissairaanhoidosta tai perusterveydenhuollosta.

04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. varaletkustot, akkuvarmennukset, muuntajat, suodattimet ja lisäventtiilit. Hengitystiesuojat, ks. 090627.

Akkuvarmennus luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan mm. pitkäaikaisen hengityksen vajaatoiminnan hoidossa tai elämää ylläpitävässä hengityskonehoidossa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Ongelmatilanteissa potilas ottaa yhteyttä hoitovastuussa olevaan yksikköön. Kts Liite 1.

04 03 18 Happihoidon laitteet

Laitteet jotka luovuttavat tiivistettyä happikaasua, jota hengitetään nenän ja/tai suun kautta. Kohtaan sisältyvät esim. yksiköt jotka tiivistävät happea ympäröivästä ilmasta.

Happihoidon laitteet tuottavat happea letkustojen ja erilaisten nenäviiksien kautta potilaan hengitysteihin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös maskiliityntää esimerkiksi pienillä lapsilla. Happihoitolaitteisiin sisältyvät huoneilmasta happea tiivistävät sähkökäyttöiset happirikastimet sekä lääkkeellisen hapen järjestelmät (kaasumaisessa olomuodossa happea sisältävät happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät).

Happihoidon laitteet on yleensä tarkoitettu pitkäaikaiseen kotihappihoitoon, jonka aloittamisesta on olemassa yhtenäiset kriteerit. (kts. Käypä hoito suositukset: Keuhkoahtaumatauti.)

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat yleensä erikoissairaanhoidon keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon, arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä. Oireenmukaisessa hoidossa esimerkiksi syöpäpotilailla happihoitolaitteita luovutetaan tilapäiseen käyttöön joskus myös perusterveydenhuollosta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Happihoitoon liittyvät hoitotarvikkeet (esimerkiksi happiviikset) potilas saa hoitovastuussa olevasta yksiköstä.

04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat happirikastimet.

Akkuvarmennettuja happirikastimia (ns. matkahappirikastimet) luovutetaan yksilöllisen harkinnan mukaan yleensä vain lyhytaikaiseen /tilapäiseen käyttöön esim. matkoille tai jatkuvaan käyttöön

työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Matkahappirikastin toimii verkkovirralla, akulla ja on ladattavissa auton virtalähteestä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat laitteet.

Happirikastimet ovat sähkökäyttöisiä laitteita, jotka erottavat huoneilmasta typen ja luovuttavat rikastettua happea potilaalle.

Päätös happirikastinhoidon aloittamisesta ja laitteen luovutus tapahtuvat keuhkosairauksien yksikössä, mikäli kansainväliset happihoitokriteerit täyttyvät eikä potilas tupakoi (Käypä hoito suositukset 2014: Keuhkohtaumatauti). Hoidon seuranta happirikastinhoidon osalta tapahtuu erikoissairaanhoidossa. Kotikäyntejä tehdään tarpeen mukaan.

Happirikastimen sähkönkulukorvausta ei makseta potilaalle, kuten ei makseta muidenkaan sähkökäyttöisten apuvälineiden käytöstä. Sähkönkulutuksesta aiheutuvia kustannuksia voi käyttää yhtenä perusteena haettaessa KELA:lta hoito/vammaistukea. Kustannukset saattavat vaikuttaa tuen määrään korottavasti, kun perustuen edellytykset täyttyvät ja erityiskustannusten voidaan arvioida nousevan vähintään korotetun tuen määrään, jolloin se voidaan myöntää korotettuna.

Lääkärin määräyksestä käytössä olevista hengitystä avustavista lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä voidaan kirjoittaa potilaalle todistus liitettäväksi veroilmoitukseen. Ilmoituksessa tulee ilmetä hoidon aloittamispäivämäärä. Potilaan tulee itse pyytää vertailulaskutus sähköyhtiöstään, siitä miten paljon sähkön kulutus on noussut lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden käyttöönoton jälkeen.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Apuvälineeseen liittyvissä ongelmatilanteissa potilas on yhteydessä hoitovastuussa olevaan yksikköön. Kts Liite 1.

04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)

Painepullot. Luokkaan sisältyvät esim. paineensäätimet, virtausmittarit ja happea säästävät järjestelmät.

Happipulloissa happi on kaasumaisessa olomuodossa. Happipulloja käytetään silloin kun lisähapen tarve on tilapäistä sekä happirikastinhoidon lisänä laitevikojen ja sähkökatkosten varalla tai kodin ulkopuolella liikkumista varten. Happipullo voi olla myös ainoana hapenlähteenä tilapäisessä lisähapen tarpeessa. Lääkehappi on reseptilääke eikä se kuulu lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Happipullojen tarve arvioidaan yksilöllisesti happirikastinhoidon arvion ja kontrollien yhteydessä keuhkosairauksien poliklinikalla. Lääkehappea tarvitsevat potilaat saavat hoitavalta keuhkolääkäriltä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve, toteutustapa (happipullon tyyppi, nestehappi) ja virtausmäärä. Happilääkemääräys on voimassa yhden vuoden ja potilaan on itse huolehdittava lääkemääräyksen uusinnasta. Happilääkemääräyksen uusinta tapahtuu joko erikoissairaanhoidossa tai perusterveydenhuollossa.

Potilas tilaa itse lääkehapen toimittajalta (Oy AGA Ab Linde Healthcare: tai Oy Woikoski Ab).

Lääkehappi on reseptilääke, joka kuuluu Kela:n sairausvakuutuksen mukaisen peruskorvauksen piiriin (pullon vuokran ja täytön osalta). Pääsääntöisesti happipullon kuljetus sisältyy pullon vuokrahintaan. Toimittaja voi periä erillisen maksun toimituksesta kuljetusreitillä ulkopuolelle. Potilas maksaa itse lääkehapen kuten muutkin lääkkeet ja hapen täyttö ja laitevuokra kartuttavat lääkekattoa. Mikäli Kelan lääkekatto eli omavastuu on täynnä, on lääkehappi loppu vuoden maksutonta. Lääkekatto tulee maksettavaksi joka kalenterivuodelta.

Happipullon virtaussäädin on usein kiinteä osa happipulloa. Virtaussäädin luovutetaan hoitavasta yksiköstä lisävarusteena, jos sitä ei ole potilaan ostamassa happipullossa.

Tarvittaessa potilas saa happipullon kuljetuskärryn tai vastaavan kuljetusvälineen paikallisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Lääkkeellinen happihoito aloitetaan erikoissairaanhoidossa keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

Lääkehappi on reseptilääke eikä kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

HUS: Lääkkeellisen hapen tilaukseen liittyvissä asioissa, kustannuksissa ja käytön ohjauksessa lisätietoja antaa hoitovastuussa oleva yksikkö

04 03 18 04 Nestehappivarustukset

Nestehappipullot ja niiden varustukset.

Nestehappijärjestelmä soveltuu vain säännölliseen käyttöön erityisesti runsaasti kodin ulkopuolella liikkuville potilaille. Kevyt-, kannettava nestehappilaitteen säiliö täytetään kotona olevasta kotisäiliöstä ennen käyttöä. Nestehapen käyttö vaatii tietynlaista hengitystekniikkaa ja sen soveltuvuus potilaalle arvioidaan aina keuhkosairauksien poliklinikalla.

Erikoissairaanhoidon keuhkolääkäri arvioi potilaalle soveltuvan lääkkeellisen hapen toteutusmuodon ja kirjoittaa tästä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve ja virtausmäärä. Kuntoutusohjaaja tai keuhkosairauksien poliklinikan sairaanhoitaja ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asioissa.

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta reseptimääräyksen mukaisesti (kts happipullot).

Nestehapen aloituskustannukset ovat kalliit, joten Kela:n lääkekatto täyttyy 1 – 2 tilauskerrasta. Lääkekatto tulee maksettavaksi joka kalenterivuodelta.

Happipullot ja nestehappivarustukset ovat reseptilääkkeitä eli ne eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

HUS: Nestehappivarustuksen tilaukseen liittyvissä asioissa, kustannuksissa ja käytön ohjauksessa lisätietoja antaa hoitovastuussa oleva yksikkö.

04 03 18 99 Happihoitolaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut, viikset, maskit, kostutuspullot ja kuljetuskärryt.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 03 21 Imulaitteet

Laitteet, joiden avulla imetään eritteitä ja/tai aineita keuhkoista.

Imulaite annetaan henkilön käyttöön silloin, kun se on hoidon kannalta välttämätön liman ja muiden eritteiden poistamiseksi. Kotiin lainattavan imulaitteen malli valitaan potilaan käyttötarpeen mukaan. Jos imulaitteen käyttötarve on useita kertoja päivässä myös muualla kuin kotona, lainataan akkukäyttöinen, pienikokoinen imulaite.

Imulaitteen tarvearvioinnin ja päätöksen laitteen luovuttamisesta tekee erikoissairaanhoidon tai perusterveydenhuollon lääkäri. Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen.

Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja puhdistukseen liittyvän ohjauksen. Imulaitetta voi käyttää käytön opetuksen saanut omainen, avustaja tai muu potilaan hoitoon osallistuva henkilö.

Imulaitteen päivittäinen puhdistaminen tulee ohjata laitteen käytön opetuksen yhteydessä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Hoitotarvikkeita (imukatetrit) varten potilas tarvitsee lääkärin kirjoittaman hoito- ja tutkimusmääräyksen hoitotarvikejakeluun.

04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet

Laitteet hengityslihasten harjoittamiseksi joko aiheuttamalla vastusta, kun henkilö hengittää, tai suoralla paineella rintakehää vasten. Kohtaan sisältyvät esim. kasvosuojukset, jotka tuottavat vastusta sisäänhengitykseen ja/tai uloshengitykseen.

Hengityspalje (ambu) voidaan lainata potilaalle, jolla on progressiivinen neurologinen sairaus tai tetraplegia. Lääkäri tekee yksilöllisen tarvearvion. Ambuja voidaan luovuttaa sekä hoitovälineinä sekä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Ambun lainaus edellyttää terveydenhuollon ammattilaisen ohjausta ambun käytössä yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu pääsääntöisesti omaisille ja hoitajille, koska sairauksistaan johtuen potilas ei yleensä itse pysty ambua käyttämään.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Osastohoidossa olevien hengityskoneriippuvaisten potilaiden ambut lähetetään kerran puolessa vuodessa välinehuoltoon puhdistettavaksi. Tällöin laitteen kunto myös tarkistetaan ja tarvittaessa hankitaan potilaalle uusi. Päivittäisessä käytössä ambuja puhdistetaan pesemällä annettujen ohjeiden mukaisesti.

04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Laitteet, jotka mittaavat sisään- ja uloshengitetyn ilman määrää (tilavuutta). Kohtaan sisältyvät esim. hengitystilavuuden mittarit.

Tähän luokkaan kuuluvat hengityksen tukivälineet/hengityksen seurantavälineet, joita ovat mm. oksimetrit, hiilidioksidimittarit ja happimittarit. Oksimetrejä luovutetaan esim. lapsipotilaalle, joka on kotiventilaatiohoidossa ja kotiutuville keskosille mahdollistamaan varhaisempi kotiutus. Happimittareita voi käyttää tarvittaessa lisähapen annon yhteydessä käytettäessä ventilaattoreita, joissa ei ole hapen mittausta.

04 06 VERENKIERTOHAIRIÖIDEN HOITOVÄLINEET

Välineet, jotka avustavat verenkiertoa passiivisesti tai aktiivisen paineen avulla.

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille

Vaatteet, jotka kohdistavat kehoon asteittain alenevaa painetta, jotta leikkauksista ja suonikohju haavoista johtuvaa turvotusta ei pääse syntymään tai jotta tällainen turvotus paranee. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsivarsien ja jalkojen putkimaiset joustavat tukisiteet sekä tukisukat ja tukihihat, jotka vähentävät tai ehkäisevät verenkierron häiriöiden aiheuttavaa turpoamista.

Em. hoito ja apuvälineitä käytetään vaikea-asteisen laskimo-peräisen turvotuksen; syövän, plastiikka- ja verisuonikirurgisten tai muiden leikkaus-toimenpiteiden jälkeisen lymfateiden kroonisen vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen hoidossa sekä säärihaavan ja syvän laskimotukoksen ja posttromboottisen oireyhtymän hoidossa ja ennaltaehkäisyssä.

Lääkinällisenä kuntoutuksena maksusitoumuksella hankitaan hoitosukkia silloin, kun potilaan laskimosairauden **vaikeusasteluokka on C4 - C6**. Vaikeusasteluokan ollessa C0 - C3 kustantaa

potilas itse hoitosukat. Suonikohjuleikkauspotilaan ensimmäiset sukat kuuluvat hoitoon ja ne luovutetaan hoitavasta yksiköstä. Oireisuuteen perustuva **haittaluokka tulee olla vähintään 2 eli potilas on oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä.** (Kts Taulukko 2).

Maksusitoumuskriteerit ovat:

- Komplisoitunut laskimovajaatoiminta eli laskimolaajentumien / suonikohjujen lisäksi potilaalla on iholöydöksiä: pigmentaatiomuutos, lipodermatoskleroosi tai staasiekseema. On esiintynyt tromboflebiitti. On ollut säärihaava tai on sen uhka.
(Laskimosairauden vaikeusasteluokat C4 – C6, taulukko 1) sekä oireisuuteen perustuva haittaluokka on 2. (Käypä hoito suositukset: Alaraajojen laskimoiden vajaatoiminta. Taulukko 2)
- Tehty laskimosaneerausleikkauksia, mutta edelleen on komplisoidun laskimovajaatoiminnan oireita ja löydöksiä
- Syvien laskimotukosten aiheuttama alaraajaturvotus
- Imusuoniperäinen turvotus (esim. syöpä, trauman jälkitila, toistuvat ruusut), jota ei saisi päästä syntymään – koskee myös hoitohiiaa

Laskimotukos voi syntyä esim. immobilisaation, trauman, raskauden, e-pillereiden ym. tilapäisen altisteen myötävaikutuksella. Näissä tilanteissa lääkinnällisen hoitosukan käyttö on osa potilaan hoitoa syvän laskimotukoksen jälkeen, eikä hoitosukkiin anneta maksusitoumusta, koska kyseessä ei ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline. Jos potilaalla on tukoksille altistava pysyvä tila kuten syöpäsairaus tai trombofilia, hoitosukat voidaan luokitella kuntouksen apuvälineeksi.

Syvän laskimotukoksen jälkeen suositellaan käytettäväksi 2 vuoden ajan lääkinnällistä hoitosukkaa posttromboottisen oireyhtymän ehkäisemiseksi alaraajan/alaraajojen laskimovajaatoimintaan viittaavien oireiden yhteydessä. Rutiininomainen hoitosukkien käyttö ei ole aiheen. Syvän laskimotukoksen jatkohoitona käytetään myös antikoagulantti lääkitystä joko määräaikaisesti tai pysyvästi. Matkasukat saattavat olla hyödyksi lievän alaraajaturvotuksen estoon tai hoitoon.

Taulukko 1. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus
(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).

Kliininen luokka	Löydös
C0	Normaali löydös, ei viitteitä laskimosairaudesta
C1	Ihonalaisia laskimolaajentumia (teleangiektasioita ym.)
C2	Suonikohjuja

Taulukko 1. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus
(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).

Kliininen luokka	Löydös
C3	Suonikohjuja ja mitattava turvotus raajassa, ei ihomuutoksia
C4	Laskimotautiin viittaavia ihomuutoksia, kuten pigmentoitumista, laskimoperäistä ekseemaa tai lipodermatoskleroosia (ihonalaisen rasvakudoksen kovettumista)
C5	Ihomuutoksen lisäksi todettavissa parantunut säärihaava
C6	Ihomuutoksen lisäksi avoin säärihaava

Taulukko 2. Hoidon tarvetta arvioitaessa käytettävä, oireisuuden perustuvaa haittaluokitusta.

Luokka Potilaan oireisuus

0	Oireeton
1	Oireinen, voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä
2	Oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä
3	Ei voi työskennellä edes hoitosukkaa tai tukisidettä käyttäen

Hoitava lääkäri määrittää hoitosukkien puristusluokan (I, II, III ja IV) ja varmistaa, ettei hoitosukkien käytölle ole kontraindikaatiota (esim. valtimoverenkiertohäiriö tai akuutti ihoinfektio). Kompressioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella.

Hoitosukat ovat pääsääntöisesti sääripituisia ja niitä on sekä avo- että umpivarpaisia.

Kriteerit täyttävälle potilaalle annetaan maksusitoumus pääsääntöisesti 1-3 pariin/kpl lääkinällisiin hoitosukkiin vuodessa sekä tarvittaessa pukemisen ja riisumisen apuvälineet (hoitavan lääkärin ja/tai mittaajan/sovittajan arvio). Lääkäri tekee saatteen palveluntuottajalle.

Arvioinnissa huomioitavaa

II-puristusluokan hoitosukat ovat tiukkoja. Potilas tarvitsee hoitosukan pukemista varten ohjausta. Sukka on helpoin saada jalkaa aamulla ennen pystyyn nousua siten, että alaraaja nostetaan koholle esim. seinää vasten ja sukka puetaan jalkaan (miten puetaan; ohjeet tulee antaa potilaalle sukan luovutuksen yhteydessä). Jos tämä ei onnistu, potilas voi tarvita pukemisapuvälineen ja hänen tulee oppia sen käyttö. On syytä myös arvioida, tarvitaanko toisen henkilön apua sukan pukemisessa ja varmistaa että tämä henkilö on kykenevä avun tarjoamaan.

Potilaan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut hoitosukkien käyttöön.

Hoitosukan paineluokan valinnassa joudutaan usein tekemään kompromisseja: vaikka sairaus edellyttäisi II-luokan sukkia, mutta jos henkilö ei kykene niitä pukemaan, valitaan pienempi puristusluokka. Puristusluokan I sukat annetaan maksusitoumuksella vain tästä erityisestä syystä tai kun potilas ei lääketieteellisistä syistä voi käyttää suurempaa puristusluokkaa.

Taulukko 3. Lääketieteellisten hoitosukkien luokitus

Puristusluokka	Käyttöaihe	Nimi	CEN (mmHg)
CEN = Comité Européen de Normalisation			
I	- Syvän laskimoveritulpan esto - Laskimokierron vajaatoiminta	Kevyt hoitosukka	15–23
II	- Laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat - Imutieperäiset turvotukset	ja II puristusluokan hoitosukka	24–34
III	Vaikea laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat	ja III puristusluokan hoitosukka	35–49
IV	Vaikeat imutieperäiset turvotukset	IV puristusluokan hoitosukka	yli 50

(Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisu 4/967 mukailtuna)

Antiemboliasukkia voidaan käyttää operaatioihin liittyvien laskimotrombien ehkäisyyn vuodelevon aikana tai suonikohjuleikkauksen jälkeen.

Matkasukkia voidaan käyttää pitkää istuttaessa esim. lentomatkoilla. Antiemboliasukkia korkeampi paine tehostaa veren takaisinvirtausta myös istuessa.

Antiembolia- ja matkasukkia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Tukihihat

Lääkinälliset tukihihat luovutetaan lähinnä rintasyöpäpotilaille yläraajan kroonisen turvotuksen hoitoon (voidaan käyttää imusolmukkeiden poiston jälkeisen turvotuksen hoidossa myös lievissä tapauksissa). Hoitohihaa hankittaessa tulee arvioida hihan pukemisen apulaitteen tarve. Hoitohihat tulevat kyseeseen myös yläraajan laskimotukoksen jatkoheitoana.

Hoitohihan arviointi edellyttää lääkärin tekemää tarvearviointia ja asiaan perehtyneen apuvälinealan asiantuntijan tekemää mittausta.

HUS: Lääkinälliset hoitosukat, -sukkahousut, -hihat ja -käsineet sekä tarvittavat pukemisvälineet arvioidaan ja luovutetaan hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Hoitosukkien käyttöä tulee seurata. Seuranta tapahtuu yksilöllisesti laaditun jatkosuunnitelman mukaisesti.

04 06 89 01 Ensipainevaatteet

Palovammojen jälkihoidon alkuvaiheessa käytettävät valmispainevaatteet.

Palovammapotilaiden hoitovastuu on erikoissairaanhoidossa, josta osastot itse hankkivat hoidossa tarvittavat painepuvut ja lastat.

Ensipainevaatteissa on kevyempi paine kuin tukivaatteissa, niitä käytetään esim. palovammapotilaille, kipupotilaille kehon hallintaan ja hahmottamiseen.

04 06 89 03 Lääkinälliset painehoitovaatteet

Vaatteet joissa on asteittain vartaloa kohti aleneva paine. Luokkaan sisältyvät esim. valmis- tai mittatilauksena valmistetut trombien ja turvotuksen ennaltaehkäisyssä sekä lymfaödeeman, laskimovajaatoiminnan tai erilaisten leikkausten aiheuttaman turvotuksen ja laskimoperäisten säärihaavojen hoidossa käytettävät kompressiovaatteet.

Lääkinällisiä painehoitovaatteita käytetään esim. palovammapotilailla, rasvansiirtopotilailla, postvariatriksen kirurgian (laihutusleikkaus tai iso painon pudottaneilla) jälkeen, leikkausten jälkitiloissa, neurologiassa, kivun hoidossa, traumojen ja kasvainten jälkitilojen hoidossa sekä synnynnäisissä verisuonianomalia tapauksissa.

04 06 89 04 Painevaatteet liikkeen ja asennon fasilitointiin

Valmis- tai mittatilaustyönä valmistetut neurologisessa fysioterapiassa käytettävät tukivaatteet, jotka antavat tasaisen paineen, ja joilla pyritään helpottamaan vartalon hallintaa ja hahmottamista sekä lisäämään toiminnallisuutta ja hallittua liikkumista. Luokkaan sisältyvät esimerkiksi Erbin pareesituet.

04 08 Painevaatteet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamiseen

Vaatteet, jotka tuottamansa tasaisen paineen avulla helpottavat kehon asennon hallintaa tai kehon hahmottamista. Vaatteet, joiden avulla helpotetaan päivittäisiä toimia.

Pääsääntöisesti painevaatteita kehon hallintaan ja hahmottamiseen ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lasten kohdalla tämä kokonaisuus on keskitetty erikoissairaanhoitoon, jossa tapahtuu painevaatteiden arvio ja mahdollinen luovutus yksilöllisen tarvearvion perusteella.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 09 VALOHOITOVÄLINEET

Valohoitovälineet ovat fysikaalisen hoidon laitteita, eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 19 LÄÄKEANNOSTELUN VÄLINEET

Välineet, joiden avulla säännöstellään lääkannostelun nopeutta ja määrää. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi laitteet, jotka avustavat tai auttavat nestemäisten lääkkeiden antamista ihon läpi suoraan kehoon (esim. insuliinikynät).

Myös puhuvat insuliinikynät ovat hoitovälineitä.

HUS: Insuliinikynät ovat hoitovälineitä ja ne luovutetaan hoitovastuun mukaan hoitotarvikejakelusta.

04 19 04 Apuvälineet, joilla mitataan, annostellaan tai käsitellään lääkkeitä

Annostelurasioita, dosetteja eikä lääkkeen puolittajia pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse hankkimaan ne.

04 19 24 Infuusiopumput

Laitteet jotka on kiinnitetty kehoon lääkkeen automaattista annostelua varten. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinipumput.

Infuusiopumput ovat hoitovälineitä eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 27 STIMULAATTORIT

Apuvälineet, joilla lisätään, vähennetään tai vakautetaan kehon toimintoja ei-ortoottisilla stimulaattoreilla Sukupuolielämän apuvälineet, ks. 09 54. Sisäkorvaistutukseen yhteydessä olevat kuulokojeet, ks. 22 06 21.

04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen

Laitteet joilla muutetaan hermojen herkkyyttä ja tällä tavoin fyysisen kivun tuntemusta.

TNS- laitteita lainataan esim. fysioterapiasta tai hoitavasta yksiköstä sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Lainaava yksikkö opastaa laitteen käytön, suunnittelee ja toteuttaa laitteen käytön seurannan. Laitehankinnat tapahtuvat yksikön määrärahoista. Laitetta ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Laitteet lainataan sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 27 09 Lihassstimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Välineet, joilla stimuloidaan lihasta tai lihaksen tiettyä osaa ja saadaan lihas supistumaan tai rentoutumaan. Kohtaan sisältyvät esim. pidätyskyvyn stimulaattorit. Yläraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 06. Alaraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 12.

Kohtaan sisältyvät myös NMES- ja mikrovirtalaitteet.

Lantionpohjan toimintahäiriöissä stimulaattoreita käytetään rakon rauhoittamiseen, lantionpohjan lihasten harjoittamiseen ja kivunhoitoon. Stimulaattorin käyttö edellyttää lääkärin toteamaa hoidon tarvetta. Lääkäri konsultoi fysioterapeuttia/erityistyöntekijää, joka arvioi ja tekee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Toistaiseksi tarkoitettuun käyttöön stimulaattori voidaan luovuttaa, kun haitta-aste on huomattava tai haitta on pitkäaikainen esim. neurologisilla asiakkailla.

NMES- ja Mikrovirtalaitteita voidaan lainata määräaikaiseen lainaan myös lapsi- ja aikuisneurologisille potilaille stimuloimaan lihaksia erilaisissa neurologisissa sairauksissa.

Stimulaattorit lainataan fysioterapeutin/erityistyöntekijän tekemän arvioinnin ja hoitokokeilun perusteella esim. fysioterapiasta tai hoitavasta yksiköstä sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Lainaava yksikkö opastaa laitteen käytön, suunnittelee ja toteuttaa laitteen käytön seurannan. Laitehankinnat tapahtuvat yksikön määrärahoista. Laitteita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Laitteet lainataan sovittujen käytäntöjen mukaisesti, pääsääntöisesti erikoissairaanhoidosta.

Toistaiseksi lainassa (yli 3 kk) olevien laitteiden paristot ja elektrodit potilas hankkii itse.

04 27 15 Äänistimulaattorit

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus. Kohtaan sisältyvät esim. tinnitusmaskerit. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Apuvälineen arvio tehdään erikoissairaanhoidossa yksilöllisen tarpeen mukaan.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuu ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET

Laitteet, joilla tuotetaan lämpöä tai kylmyyttä hoidollisiin tarkoituksiin.

04 30 03 Lämpöhoitovälineet

Laitteet joilla lämmitetään kehoa tai sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin. Kohtaan sisältyvät esim. infrapunalamput ja esilämmitetyt tyynyt.

Lämpöhoitovälineet ovat fysikaalisen hoidon laitteita, eivätkä ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Tähän luokkaan kuuluu myös lämpöhanskat ja – pohjalliset. Niitä voidaan luovuttaa sellaisten kroonisten sairauksien hoitoon, kuten esim. systeeminen skleroosi tai SLE, joissa sairaus aiheuttaa huomattavaa toimintarajoitusta ja – kyvyttömyyttä tai siihen liittyy kroonisia ihohaavoja, tavallisimmin sormihaavoja ja jalan haavoja. Lämpöhanskoja ja – pohjallisia voidaan luovuttaa myös erityisperustein vaikeiden tilapäisten/pysyvien hermovaurioiden/tuntopuutosten/synnyynnäisten raaja-anomalioiden vuoksi, jotka aiheuttavat selvää kylmänarkuutta.

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja **erityisominaisuuksilla** varustetut) voidaan luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen arvion perusteella hoitavan **erikoissairaanhoidon** lääkärin tai -toimintaterapeutin esityksestä.

Tavanomaisia lämpöhanskoja ja – pohjallisia on saatavissa urheiluliikekaupoissa, eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan hankkimaan ne itse.

HUS: Arvio, luovutus sekä uusinnat tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT APUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi painehaavojen ja ihon rikkoutumisen ehkäisyyn käytettävät välineet.

Painehaavariskin arviointi, painehaavan hoito ja paineen vähentämiseen valittavien apuvälineiden hankinta (patja, istuintyyny) vaatii moniammatillista yhteistyötä. Haavan-hoitosuunnitelmaa laadittaessa on haavahoitajan tai muun asiaan perehtyneen henkilön asiantuntemus välttämätön.

Painehaavojen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia mm. hyvästä perushoidosta, ravinnosta ja sopivasta istuma-ajasta. Oikein valittu apuväline ei ilman muita toimenpiteitä riitä painehaavan ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Pyörätuolia käyttävän painehaavariskipotilaan kohdalla on myös selvitettävä siirtymistilanteissa ihokitkan minimoiminen joko ohjauksen tai siirtymisten apuvälineiden kanssa.

Painehaavatuotteet ovat alkuhankintoina kalliita, mutta oikein valittuina ehkäisevät kallishoitoisten painehaavojen syntymistä ja auttavat hoidossa. Apuvälinealan asiantuntijoiden mielestä painehaavatuotteet ovat ensisijaisesti hoitovälineitä.

HUS: Apuvälineen arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Painehaavojen riskikartoituksessa käytetään HUS-alueella esim. Braden luokitusta tai HUS:n omaa painehaavojen riskiluokitusta. Kts Liite 2. HUS Painehaava luokitus

04 33 03 Istuintyynyt ja -alustat kudosisvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla ehkäistään kudosisvaurioita tasaamalla istuinkohdalle kohdistuvaa kuormitusta.

Painehaavaistuintyynyä valittaessa arvioidaan potilaan pyörätuolin käyttöä kokonaisuutena. Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu tyyny saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Painehaavaistuintyynyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painottamaan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalan riskin tyynyä toisin kuin luokitusasteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä.

Potilaan käytössä olevan istuintyynyn korkeuden, materiaalin tai mallin vaihtuessa tulee huomioida sen vaikutus potilaan istuma-asentoon pyörätuolissa. Pyörätuolin jalkalautojen, käsinojien sekä selkänojan korkeuden muutokset tulee huomioida ja säätää tarpeen mukaan.

Silloin, kun pyörätuolia hankittaessa valitaan muu kuin ns. perusistuintyyny (pyörätuolin vakiotyyny), tehdään tyynylle oma yksilöintinumero hankintaperusteen mukaan (esim. paine-haavatyyny luokkaan 04 33 03).

Painehaavaistuintyynyä voidaan luovuttaa myös muille kuin pyörätuolia käyttäville erikoissairaanhoidon potilaille yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella.

04 33 06 Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa

Välineet, joiden on tarkoitus jakaa kehoon kohdistuvaa kuormitusta pitkien makuujaksojen aikana ja näin estää hiertymien ja painehaavojen syntyminen kehon herkkiin osiin. Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.

Painehaavapatjanvalinta

Potilas hankkii itse kaupoista saatavat viskoelastiset - ja vaahtomuoviset patjat ja tyyny.

Ns. viskoelastinen patja voidaan luovuttaa **vain erityistapauksissa**. Esimerkiksi selkäydinvammainen tai etenevää lihassairautta sairastava henkilö, jolla on painehaava/kohonnut riski saada painehaava tai voimakkaita kipuja ja patjan luovuttaminen on oleellinen keino tavoitteen saavuttamiseksi. Luovutettavan viskoelastisen patjan tulee olla **lääkinnällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42/ETY mukainen**. Luovuttaminen tulee aina perustella sekä kirjata joko potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaaviin potilasdokumentteihin.

Painehaavapatja-arviossa tulee arvioida se, kuinka suuri riski potilaalla on saada painehaava. Jos riski on arvion mukaan suuri, niin silloin luovutetaan korkeanriskin painehaavapatja (moottoroitu, joko dynaamisesti- tai staattisesti toimiva) yksilöllisen tarpeen mukaan.

Lasten kohdalla painehaavapatjavalinnassa käytetään yksilöllistä lääketieteellistä arviota patjan valinnassa ja luovuttamisessa. Patjan tarve tulee olla kirjattuna potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

Kun painehaavan hoito edellyttää leikkausta, on välttämätöntä, että välittömästi leikkauksen jälkeen kotona on käytössä korkean riskin painehaavapatja, haavanhoito-suunnitelma on tehty ja on sovittu haavan seurannasta vastaava yhteyshenkilö.

Painehaavapatjan luovuttaminen tulee arvioida huolella ottaen huomioon potilaan kokonaistilanne sekä hoidon että kuntoutuksen tavoitteet. Arvio tulee tehdä potilaan, apuvälineasiantuntijan ja hoitoon osallistuvan ammattilaisen yhteistyönä ja sopia eri osapuolten välisestä työnjaosta tavoitteiden saavuttamiseksi.

HUS: Apuvälineen arvio, luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Apuvälinettä uusittaessa tehdään uusi tilannearvio.

04 39 NÄÖNKÄYTÖN HARJOITUSVÄLINEET

Äänivalolaatikko voidaan luovuttaa syvästi tai vaikeasti heikkonäköiselle lapsille näönkäytön harjoittamiseen ja aktivoimiseen, vauvaiästä alkaen.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidosta.

04 39 03 Peittohoitovälineet

Peittohoitovälineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINON HARJOITUSVÄLINEET

Harjoituslaitteet eivät ole pääsääntöisesti lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Mutta jos samoja välineitä tarvitaan asiakkaan kuntoutusta tukevaksi välttämättömäksi välineeksi, silloin voidaan harkinnan mukaan luovuttaa apuvälineenä.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Fyysiseen harjoitteluun tarkoitetut paikallaan pysyvät kuntopyörät. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsiergometrit ja tukivaljailla varustetut juoksumatot.

Kuntopyöriä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vaan potilas ohjataan hankkimaan ne itse.

Kun henkilön arvioidaan hyötyvän laiteharjoittelusta, pyritään harjoittelu tekemään fysioterapiakäyntien yhteydessä (esim. terveysasemilla tai palvelutalon yhteiskäytössä olevalla laitteella). Potilas voidaan ohjata myös paikkakunnan kuntosalille omatoimiseen harjoitteluun.

04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joiden vastusta voidaan säätää mekaanisesti.

04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joissa moottori avustaa liikettä.

Harjoitusvälineitä, kuten restoraattoria voidaan käyttää esim. ennen fysioterapiaa rentouttamaan spastisia raajoja. Restoraattori ei kuitenkaan ole ensisijainen spastisuuden hoitomuoto.

Restoraattorit voidaan luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella potilaalle, jolla on vaikea vamma tai etenevä sairaus, joista johtuen hänen toimintakyky on alentunut. Restoraattori voidaan tällöin luovuttaa potilaalle alaraajojen tuki- ja liikuntaelinongelmien hoitoa ja kuntoutusta varten.

Dynaaminen käsivoima-avustaja voidaan luovuttaa esim. potilaalle, jos yläraajojen lihasvoima tai kestävyys on rajoittuneita esim. selkäydinvamman, erilaisten lihassairauksien vuoksi. Dynaamisen käsivoima-avustajan tulee lisätä potilaan omatoimisuutta ja sitä kautta vähentää avustuksen ja avustajien määrää.

Laitteiden käytön tarkoitus ja perustelut kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja **ainoana** kuntoutuksen harjoitusmuotona sekä käytön seurannan mittarointi tulee olla kirjattuna potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaaviin potilasdokumentteihin.

Laiteet luovutetaan ensin määrääjäksi ja laitteen käytön vaikuttavuutta potilaan toimintakykyyn ja päivittäisiin toimintoihin tulee arvioida ja seurata määrääjän jälkeen. Jos kuntoutuksessa asetetut tavoitteet laitteen käytölle toteutuu, niin laite voidaan luovuttaa edelleen toistaiseksi. Pitkäaikaisseuranta tulee tehdä 1 vuoden kohdalla.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun, kuntouttavan tahon ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 48 08 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

Seisomisella on edullisia vaikutuksia pitkäaikaissairaiden ja vammaisten elimistöön (mm. osteoporoosin ehkäisy, alaraajojen spastisiteetin lievittyminen, verenkierron paraneminen, suolen toiminnan parantuminen). Seisomisen tärkeys tulee ottaa huomioon potilaan kuntoutustavoitteita ja -menetelmiä arvioitaessa. Seisomisella on tärkeä merkitys myös motoristen taitojen opettelussa.

Seisomatelineen tai kippilaudan tarve arvioidaan aina yksilöllisesti osana kuntoutuksen kokonaistavoitteita. Seisomateline luovutetaan aina potilaan henkilökohtaiseen käyttöön. Luovuttamisen perusteena tulee olla potilaan oma motivaatio tavoitteelliseen sekä säännölliseen käyttöön. Käytölle tulee olla myös selkeät kirjatut perusteet. Seisomatelineen käyttö yhdistetään joustavasti päivän muihin toimintoihin.

Aikuisten seisomatelineet

Aikuisilla seisomatelineen käyttöä arvioitaessa selvitetään, voidaanko seisominen toteuttaa esim. fysioterapian yhteydessä yhteiskäytössä olevalla seisomatelineellä. Seisomateline / kippilauta luovutetaan kotiin silloin, kun sen käyttö ei muuten ole mahdollista ja seisomisella on erityisen tärkeä merkitys henkilön kokonaistilanteen kannalta.

Lasten seisomatelineet

Seisomatelineitä käytetään lapsilla tukemaan pystyasentoa ja sen harjoittelua ennen kävelyharjoittelun alkua. Seisomatelinettä käytetään myös mahdollistamaan ylävartalon ja -raajojen käytön harjoittelua päivittäisissä toiminnoissa. Lisäksi seisomatelineen käytöllä pyritään ehkäisemään nivelten kontraktuuria, lisäämään nivelten kuormitusta osteoporoosin ehkäisemiseksi ja vähentämään spastisuutta ja näin ollen helpottamaan päivittäistä selviytymistä.

Erityisesti lapsilla seisomatelineen käytöstä sovitaan yhdessä vanhempien ja päiväkodin / koulun kanssa siten, että telineen käyttö on lapsen ja perheen kannalta joustavasti osana lapsen muuta toimintaa. Seisomateline sijoitetaan käytön mukaiseen toiminta-ympäristöön, (koti/päiväkotikoulu).

Kun seisominen ja sille asetetut yksilölliset tavoitteet on suunniteltu, sovitaan käytöstä vastaava henkilö. Seisomatelteen/kipplaudan käytön tulee olla turvallista, joten lähihenkilöiden ohjaus ja vastuuhenkilön nimeäminen ovat tärkeitä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käsien liikettä ja voimaa harjoittavat välineet.

Näitä välineitä voidaan antaa terapian yhteydessä terapiavälineistöstä määräaikaan lainaan, mutta näitä ei pääsääntöisesti luovuteta apuvälineinä.

04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan liikkumista ja tasapainoa tai vahvistetaan raajoja ja vartaloa. Kohtaan sisältyvät esim. puolapuut, trampoliinit, voimistelumatot, tasapainolaudat ja välineet, jotka edesauttavat kuntoilun aikana pyörätuolissa istuvien henkilöiden aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua.

Tähän apuvälineluokkaan kuuluu myös terapiavahat, kiilatyyny, terapiarullat ja – pallot, voimistelu- ja ponnahdusmatot, tasapainolaudat, tasapainotyyny sekä asentohoitotyyny. Edellä mainitut ovat terapiavälineitä, eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ci-hanska, CPM-laitteet ym. eivät pääsääntöisesti ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Niitä voidaan luovuttaa erityisperustein terapia-välineinä esim. kun terapia toteutuu kotona kaukana palveluista ja harjoitusvälineet ovat tärkeitä kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot

Välineet joita käytetään erilaisiin liike- ja tasapainoharjoituksiin myös eri toimintojen kuten esimerkiksi pukeutumisen yhteydessä. Pukeutumistasossa tukipinta on laajempi kuin pukeutumispenkissä ja pukeutumisasennon vaihtomahdollisuus on monipuolisempi kuin penkillä. Hoitotasot ks. 09331203.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 48 18 Painomansetit

Nilkka- tai käsipainot, jotka on täytetty painavalla materiaalilla ja joita pidetään harjoituksen aikana raajoissa, jotta raajat vahvistuisivat tai niiden vapina estyisi.

Painomansetteja voidaan luovuttaa lasten ja aikuisten neurologisten sairauksien vuoksi parantamaan kehonhahmotusta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 48 21 Kippilaudat

Alustat, joiden päälle henkilö tuetaan hyvään asentoon, jonka jälkeen tasoa muutetaan asteittain vaaka-asennosta pystyasentoon siten, että keho voi tottua kyseisessä asennossa toimimiseen.

04 48 21 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt

04 48 21 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

04 48 27 Välineet asennon tukemiseen hoidon aikana

Välineet, joilla henkilö tuetaan oikeaan asentoon ja näin helpotetaan terapian ja hoidon suorittamista. Kippilaudat, ks. 04 48 21.

Välineitä asennon tukemiseen hoidon aikana ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella potilaalle voidaan luovuttaa asentohoitotyynyjä ja muita vastaavia välttämättömiä apuvälineitä silloin, kun luovuttamisella on selkeä kuntoutuksellinen tavoite ja apuvälineen tarve on kirjattu potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

05 APUVÄLINEET TAITOJEN HARJOITTELEMISEEN

Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön

Ohjelmia voidaan luovuttaa potilaalle, jos ne ovat ainoa kuntoutuksen muoto. Muissa tapauksissa potilas ohjataan itse ostamaan niitä.

05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet

Välineet, joilla parannetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet, ks. 05 06. Äidinkielen harjoitusvälineet, ks. 05 18 03. Vieraiden kielten harjoitusvälineet, ks. 05 18 06. Ääni- ja kuvamuodossa olevaa tietoa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet, ks. 22 18.

05 06 PUHETTA TUKEVAN JA KORVAAVAN KOMMUNIKOINNIN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevia kommunikointitekniikoita ja sanastoa ja näin mahdollistetaan henkilöiden välinen kommunikaatio. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli.

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen ja kaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic- symbolit.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

HUS: Arviointi ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet, joilla harjoitellaan virtsarakon ja suolen hallintaa. Rakon harjoittamiseen ja aktivoimiseen sekä kivun lievittämiseen tarkoitetut stimulaattorit ks. 04 27 09 Lihassstimulaattorit

05 09 03 Inkontinenssihälyttimet

Välineet jotka tuottavat signaalin tahattoman virtsaamisen tai ulostamisen tapahtuessa. Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät, ks. 04 27 09.

Inkontinenssihälyttimiä käytetään pääasiassa lasten pitkittyneen yökastelun hoidossa. Hälyttimet reagoivat kosteuteen hälytysäänellä.

Hälyttimen käyttö edellyttää, lääkärin tekemää arviointia ja tutkimusta inkontinenssin syystä ja tarvearviointia hälyttimen käytöstä.

Hälyttimen käyttö edellyttää sitoutumista, minkä vuoksi käytön opetukseen tulee varata riittävästi aikaa. Laitteet(sensorit) luovutetaan pääsääntöisesti neuvolasta. Voidaan luovuttaa myös erikoissairaanhoidosta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella. Laitteisiin liitettävät lakanat/housut potilaat ohjataan itse ostamaan hygieniasyistä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat, joko neuvoloista harjoitusvälineinä tai erikoissairaanhoidosta sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet jotka on suunniteltu lisäämään kykyjä, jotka ovat ajattelun ja loogisen toiminnan pohjana, esimerkiksi muisti, huomiokyky, keskittyminen, käsitteellinen ja sovellettu ajattelu. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, kts. 22.

Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

06 ORTOOSIT JA PROTEESIT

Akuuteissa tapauksissa, esim. leikkauksen, traumojen, rasisustilojen ja muiden akuuttien sairauksien jälkeen luovutetaan ortoosit määräaikaiseen lainaan, enintään 3 kuukaudeksi. Tällöin kyseessä on hoitoväline.

Ortoosit luovutetaan pääsääntöisesti ensin koekäyttöön määräajaksi, jotta ortoosin hyöty saadaan selville. Seurantakontaktissa, jos todetaan että ortoosista on ollut hyötyä, luovutetaan ortoosi pitkäaikaiseen eli **toistaiseksi olevaan käyttöön**. Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee olla kirjattuna potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin. Koekäyttö ei koske yksilöllisesti valmistettavia ortooseja.

Toistaiseksi luovutettuja ortooseja uusitaan huomioiden ortoosien kunto, kuluminen ja kasvuikäisillä kasvu. Ortoosien käyttöä tulee seurata vaikuttavuuden toteamiseksi.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeen tarvittavat, toistaiseksi olevaan käyttöön tarkoitetut ortoosit voidaan luovuttaa julkisesta terveydenhuollosta hoitovastuun ja erikoisosaamisen mukaan, kun apuvälineiden luovutusperustekriteerit täyttyvät. Kun leikkaus on tehty esim. tapaturma-, urheilu- tai vapaa-ajan vakuutuksen perusteella, selvitetään vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus ortoosin luovuttamisesta.

Markkinoilla on kevytortooseja, joita potilaat ohjataan itse ostamaan. Ortooseja ei pääsääntöisesti luovuteta harrastustoimintaan.

Urheilu- ja harrastustuet eivät kuulu lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettaviin apuvälineisiin.

06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan selkärangan ja kallon alueen hermo-, lihas- ja luustorakenteita sekä niiden toimintaa. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollista tai tarpeen.

Vartalon ja selkärangan ortooseihin kuuluvat lannerangan ja ristiselän tuet (tukiliivit), ristisuoliluunivelen tuet (SI-tuet), rintarangan tuet (esim. ryhtituki) ja kaularangan tuet (tukikaulurit).

06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon ristiselän alueen.

06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen.

Esimerkiksi rinta-lannerangan ja ristiselän ortoosit voidaan luovuttaa hypotonisille lapsille skolioosin ennalta ehkäisemiseksi ja/tai kun tukea käytettäessä istuma-asento paranee ja/tai pöytätyöskentely onnistuu mahdollistaen silmä-käsiyhteistyön.

06 03 12 Kaularankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain niskan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan ja rintarangan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

Ortoosit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemien tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella potilaalle, jolla on perussairaudesta tai traumasta johtuva virheasento, toiminnallinen vaikeus tai kiputila, esim. vaikeasteisen selkäsairaus, instabiliteetti, trauman jälkitila, vaikea osteoporoosi ja kompressiomurtuma, fysiatrian/ortopedian konsultoitu toistuva tai pitkäaikainen (yli 6kk) selän kiputila, vaikea skolioosi tai tuen kokeilusta on saatu selvä hyöty toimintakykyyn ja henkilö suoriutuu päivittäisistä toiminnoistaan paremmin kuin ilman ortoosia, esim. mahdollistaa henkilön työssäkäynnin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 04 VATSAN ORTOOSIT

06 04 06 Tyrätuet

Tuet jotka tukevat tyrää ja pitävät sen paikallaan. Kohtaan sisältyvät tyrähihnat, -vyöt ja -kannattimet sekä tyrähousut.

Tyrävyö voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena potilaalle, joka odottaa tyräleikkausta tai jonka tyrä hoidetaan konservatiivisesti. Luovutuksen perusteena on lääkärin tekemä arvio tyrävyön

käytön välttämättömyydestä johtuen tyrän koosta tai sen aiheuttamasta kivusta. Päätöksen ensimmäisen tyrävyön luovuttamisesta tekee hoitovastuussa oleva lääkäri.

Kun tyrä aiheuttaa lievää haittaa, ei tyrävyötä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Nivustyrävyötä ei pääsääntöisesti luovuteta määräaikaiseen lainaan.
HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan yläraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet ovat joko säädettäviä, jolloin ne täytyy säätää yksittäiselle käyttäjälle, tai heti käyttövalmiita, jolloin niitä ei ole tarpeen säätää yksittäiselle käyttäjälle.

Yläraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan yläraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa raajan käyttämisen ja toiminnan sekä sillä voidaan ylläpitää potilaan nykyinen tilanne ja voidaan ehkäistä tilanteen paheneminen sekä sillä voidaan hoitaa kipua. Ortoosin käytöllä rajoitetaan liikerataa, ehkäistään haitallisen liikkeen syntymistä, lievennetään spastisuutta tai avustetaan heikkoa tai halvaantunutta lihasta.

Ortoosi voi olla tehdasvalmisteinen mihin tehdään yksilöllisiä muutoksia tai esim. toimintaterapeutin valmistama yksilöllinen tuki.

06 06 03 Sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain sormen alueen.

06 06 12 Ranne- ja kämmenortoosit

Ortoosit, jotka kattavat rannenivelen sekä kokonaan tai osittain kämmenen alueen.

06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärnivelen.

06 06 21 Olkanivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat olkanivelen.

Ortoosin tarvearvion tekee apuvälinealan asiantuntija. Yläraajan ortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena, kun potilaalla on lääketieteellisesti todettu, toimintakykyä oleellisesti alentava vamma tai sairaus. Ennaltaehkäisevän tuen luovuttaminen esim. reumapotilaalle on perusteltua, kun nivelen vaurio tai instabilitetti alentaa ilman tukea merkittävästi toimintakykyä tai aiheuttaa sekundaarihaittaa.

Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin. Ortoosien käyttöä tulee seurata vaikuttavuuden toteamiseksi.

Erikoissairaanhoidon kipupoliklinikan tai fysiatrian poliklinikan hoidossa ja seurannassa olevalle kipupotilaalle voidaan luovuttaa ortoosi yksilöllisen tarvearvion perusteella. Ortoosin käyttämisen hoitovastetta tulee seurata säännöllisesti.

HUS: Arvio, luovutus ja uusinta tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 12 ALARAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan alaraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksilöllisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollisia tai tarpeen.

Alaraajaortooseihin kuuluvat lonkka-, polvi- ja nilkkaortoosit sekä jalkateräortoosit. Yleensä alaraajan ortoositarve on pitkäaikainen esim. Dafo-tuki CP-vammaiselle, peroneustuki hemiplegiapotilaalle tai polvi-/nilkkatuki, kun nivel on instabiili.

Alaraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan alaraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa raajan käyttämisen ja toiminnan sekä sillä voidaan ylläpitää potilaan nykyinen tilanne ja voidaan ehkäistä tilanteen paheneminen sekä sillä voidaan hoitaa kipua. Ortoosin käytöllä rajoitetaan liikerataa, ehkäistään haitallisen liikkeen syntymistä, lievennetään spastisuutta tai avustetaan heikkoa tai halvaantunutta lihasta.

Päivystyksessä tulee olla riittävä valikoima erikokoisia ja – tyyppisiä akuuttihoitoon tarvittavia ortooseja. Nämä ortoosit luovutetaan hoitovälineinä esim. murtuman hoitoon kipsin tilalla.

Ortoosien käyttöä tulee seurata vaikuttavuuden toteamiseksi.

06 12 03 Jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain jalkaterän alueen. Kohtaan sisältyvät esim. jalkineissa käytettävät pohjalliset ja täytteet, pehmusteet, jalkaholvin tuet, kantalaput ja -suojuukset sekä tukipohjalliset.

Tähän luokkaan kuuluu myös kengän korotukset.

Jalkateräortoosien tarkoituksena on tukea jalan normaalia toimintaa. Niillä pyritään korjaamaan jalkaterän virheasento, estämään kipua, keventämään, tasaamaan kuormitusta, ehkäisemään kovettumien muodostumista. Tavoitteena on myös haava-alueen kuormituksen vähentäminen ja lisäongelmien, kuten esim. osteomyeliittien ehkäisy. Ennaltaehkäisevä toiminta tarkoittaa jalkateräortoosien käytössä sitä, että potilaalla on jo olemassa ongelmatiikkaa esim. tulehdus ja oireita jalkaterässä ja kyse on sairauden varhaisvaiheen hoitoa.

Jalkateräortoosien arviointi edellyttää apuvälinealan ammattilaisen (lääkärin, jalkaterapeutin, apuvälineteknikon tai muun aiheeseen perehtyneen ammattilaisen) tekemää tarvearviota.

Jalkateräortoosit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä tilanteissa, joissa potilaalla on lääketieteellisesti todetun sairauden, trauman tai synnynnäisen vamman esim. reuman, diabeteksen, neurologisen oireyhtymän, synnynnäisen epämuodostuman tai tapaturman/leikkauksen jälkitilan seurauksena oleva jalkaterän virheasento ja näistä johtuva toiminnan häiriö ja/tai kiputila, neuropatia, joka altistaa jalan virheelliselle kuormitukselle ja sen aiheuttamille vaurioille tai vaikeuttaa liikkumista, pystyasentoa tai lääketieteellinen tila/jalkojen tilanne aiheuttaa sekundääri ongelmia tukemattomana. Pelkkä pes planus eli lattajalka ei ole yksistään riittävä syy jalkateräortoosin luovuttamiselle lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Edellytyksenä jalkateräortoosin luovuttamiselle on, että niistä on merkittävää hyötyä. Ennen hankintaan ryhtymistä tulee varmistaa potilaan motivaatio jalkateräortoosien ja niille soveltuvien jalkineiden käyttöön. Potilas hankkii pääsääntöisesti jalkateräortoosien edellyttämät jalkineet itse. Ohjausta jalkineiden hankintaan potilas voi saada apuvälinealan asiantuntijalta, jalkaterapeutilta tai tukipohjallisten palveluntuottajalta.

Apuvälinealan asiantuntija, jalkojenhoitaja tai jalkaterapeutti voi valmistaa yksilölliset, asentoa korjaavat, keventävät tai suojaavat jalkateräortoosit, mm. haavanhoitopohjalliset ja silikoniortoosit yksilöllisen tarpeen mukaan tai sitten palvelu voidaan ostaa palveluntuottajalta sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti.

HUS: Jalkateräortoosien arvio, luovutus ja uusinnat tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Kengän korotus

Kengän korotus voidaan luovuttaa jos alaraajojen pituusero on n. 2 cm ja siitä on selkeästi potilaalle haittaa (kipua, toimintakyky heikentynyt/alentunut). Arvio tehdään kliinisesti, röntgen tutkimusta ei vaadita. Testaus tehdään korotuslevyillä. Jos korotustarve on n. 1 cm, suositellaan potilasta lisäämään kenkään sisäisiä pohjallisia tai kantakorotuksia. Suurempi korotus tehdään yleensä kengän ulkopuolelle.

Pääsääntöisesti luovutetaan kengän korotukset kolmiin kenkiin kahden vuoden välein, joka on normaali kenkien hankintarytmi. Kasvuikässä huomioidaan kasvun vaikutus kenkien korotusten luovutustiheyteen. Kengän korotuksen purkua ei korvata.

Lonkan tekonivelleikkauksesta aiheutuneen pysyvän pituuseron korjaamiseen käytettävä kengän korotus kustannetaan lääkinällisenä kuntoutuksena.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Lonkkaleikkauksen jälkeinen korotuksen tarpeen arvion tehdään hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen.

06 12 06 01 Nilkka- jalkateräortoosit, valmistuotteet

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen, valmiina saatavat.

Plantaarifaskiitin hoitoon voidaan luovuttaa määräaikaiseksi **hoitovälineenä** kaukalomallinen ortoosi. Sukka- tai geelikeventeisiä ortooseja ei pääsääntöisesti luovuteta vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Tehdasvalmisteiset peroneustuet voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on pitkäaikainen, pysyvä vamma, sairaus tai toimintakyvyn alenema.

Kevyet sukkamaiset elastiset nilkkatuet

Markkinoilla on kevytortooseja, joita potilas ohjataan itse ostamaan.

Kevyitä sukkamaisia elastisia nilkkatukia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Teippauksen tai idealsiteen korvaavia valmiita kevyttukia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 06 02 Nilkka- jalkateräortoosit, yksilölliset

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen, yksilöllisesti valmistetut.

Kun tarve on pitkäaikainen (esim. hemiplegia, Cp-vamma), ja ortoosia käytetään estämään, tukemaan tai korjaamaan jalan/nilkan asentoa, luovutetaan ortoosi lääkinällisenä kuntoutuksena apuvälineenä.

Dynaaminen nilkkaortoosi

Dynaamisilla ortooseilla tarkoitetaan ortooseja, jotka korjaavat alemman nilkkanivelen mahdollisimman neutraaliin asentoon ja sallivat nilkkanivelen koukistu ja/tai ojennusliikkeen. Dynaaminen ortoosi voi olla nilkka- tai säärikorkuinen, jälkimmäisessä nilkkanivelen liike mahdollistetaan nivelkomponentin avulla. Ortoosi valmistetaan yksilöllisesti kipsimallin mukaan.

Dynaaminen ortoosi tukee jalkaterän ja nilkan luu- ja pehmytkudososia, vaikuttaa koko alaraajan linjaukseen ja korjaa ilman tukea kävelyssä nähtävää virheellistä kuormitusasentoa ja liikemalleja.

Dynaamisia ortooseja hankitaan käveleville ja kävelemään opetteleville potilaille (myös apuvälineellä kävelevät), jotka pystyvät hyödyntämään tuen dynaamisen ominaisuuden. Suurimmat dynaamisten ortoosien käyttäjäryhmät ovat CP- ja MMC-lapset ja nuoret.

Dynaamisia nilkkaortooseja ovat esim. Dafo-ortoosit. Dafoja käytetään kun jalkaterän sekä kantaluun virheasentojen lisäksi täytyy korjata nilkan sivuttaissuuntaista asento esim. selkäydinvammaisella tai hemiplegia potilaalla. Muita dynaamisia nilkkaortooseja ovat mm. erilaiset ortoosit, joissa varpaat ovat vapaana ja joita voidaan käyttää pitkän aikaa esim. lapsella jalkaterän pituuskasvun vuoksi, peroneustuet, jotka on valmistettu kourumaiseksi muovista tai hiilikuidusta, ja siihen kuuluu olennaisena osana yksilöllisesti kipsimallin mukaan rakennettu pohjallinen sekä FO-ortoosit, joita käytetään mm. laukaisemaan jalkapohjan spastisuutta.

Yksilöllisesti valmistettavat peroneustuet voidaan valmistaa ja luovuttaa potilaalle, jolla on pitkäaikainen, pysyvä vamma, sairaus tai toimintakyvyn alenema ja apuvälinealan asiantuntija on huolellisesti arvioinut, etteivät valmistuotteet sovellu.

Potilas hankkii pääsääntöisesti dynaamisten jalkateräortoosien edellyttämät jalkineet itse. Jalan rakenteesta johtuvasta syystä voidaan dynaamisen nilkkaortoosiin lisäksi luovuttaa jalkineet lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 12 09 Polviortoosit

Polviortoosista on todettu olevan hyötyä polvilumpion ja muissa polven etuosan kiputiloissa, yliliikkuvuuden tukemisessa, sivu- ja ristisiteiden vammoissa ja alkavassa nivelrikossa. Mikäli perustuesta ei ole riittävästi apua, voidaan harkita polvitukea, joissa on sivujäykisteet, erillinen polvilumpion tuki, tukea lisääviä hihnoja, jotka jäykistävät tai ohjaavat kuormitusta ongelmasta riippuen.

Polviortoosien luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviota ja joissakin tapauksissa aluksi määräaikaista kokeilujaksoa ortoosiin hyödyn toteamiseksi.

Akuuttitilanteissa päivystyksessä kipsin korvikkeena luovutettaessa, ortoosi on **hoitoväline** ja tällöin arvion tekijä voi olla muukin terveydenhuollon asiantuntija kuin apuvälinealan asiantuntija

Polviortooseja luovutetaan pääsääntöisesti potilaalle, jolla on polven natiiviröntgenkuvassa Kellgren-Lawrence nivelrikko luokitus asteet 3 – 4 sekä polvessa on varaus- ja liikekipua rajoittaen päivittäistä liikkumista ja toimintakykyä sekä potilaille joilla on instabiili polvi, toistuvia patellaluxaatioita ja sivu- ja ristisiteiden vammoja.

Luovutettavat polviortoosit ovat tukevia, monimuotoisia esim. sivukiskollisia, ortooseja.

Markkinoilla on kevytortooseja, joita potilas ohjataan itse ostamaan.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Akuuteissa vammoissa ortoosin arvio ja luovutus tapahtuvat pääsääntöisesti hoitovasta yksikössä. Tällöin ortoosi luovutetaan hoitovälineenä. Toimintakäytännöt vaihtelevat HUS alueella.

Urheilu- ja harrastustuet eivät kuulu lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettaviin apuvälineisiin.

Kevyt sukkamainen elastinen polvituki

Kevyttä sukkamaista elastista polvitukea ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuväline, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateraortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Polvi- Nilkka- jalkateraortoosit voidaan luovuttaa potilaalle jolla on sairaus tai vamma, jossa alaraaja on laaja-alaisesti affisoitunut.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti

06 12 15 Lonkkaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkkanivelen.

Lonkkanivelten luxaatioiden jälkihoidossa ja ennaltaehkäisyssä käytetään tukevia lonkkaortoosia. Pääsääntöisesti lonkkaortooseja luovutetaan lapsille ns. sammakolastoja. Ortoosit sovitetaan potilaalle yksilöllisesti ja lainataan toistaiseksi olevaan käyttöön.

Tähän ryhmään kuuluvat myös mm. abduktiolastat ja – tyynyt sekä kävelyn/asennon apuvälineenä lapsilla käytettävät ortoosit.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Reisiluunkaulan murtumia ehkäisevät lonkkasuojat eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit

Mm. pitkät tukisidokset ja vartaloalaraajatuet.

Lonkka- polvi- nilkka- jalkateräortoosit voidaan luovuttaa potilaalle jolla on sairaus tai vamma, jossa alaraaja on laaja-alaisesti affisoitunut.

HUS: Arvio, luovutus ja uusinnat tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Alueet/apuvälineyksiköt hankkivat itse omat varastoissaan pidettävät ortoosinsa.

06 18 YLÄRAAJANPROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia yläraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset yläraajaproteesit.

Raajaproteesien käytön aiheet määräytyvät käyttäjän jäljellä olevan toimintakyvyn ja proteesin käyttötarkoituksen perusteella (siirtyminen, lähiympäristössä liikkuminen, työ, harrastukset yms.). Amputoidun potilaan ensimmäisen proteesin hankintapäätös tehdään yleiskunnon, toipumisen, sairauden ennusteen ja käyttömotivaation perusteella. Hankinta edellyttää erityistä asiantuntemusta. Ainakin lääkärin, apuvälineteknikon ja fysioterapeutin/toimintaterapeutin asiantuntemusta tarvitaan. Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 224).

Yläraajaproteesi voi tulla kyseeseen myös henkilöllä, jolla on synnynnäinen yläraajan poikkeama eli anomalia.

Yläraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut yläraajan proteesit. Yläraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoriohjattuja niveliä, esim. proteesissa on prosessoriohjattu nyrkki mutta mekaaninen kyynärmivel. Luokkaan kuuluu myös yläraajaproteesien kosmetiikat ja linerit ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

06 18 03 Osakämmenproteesit

Välineet, jotka korvaavat amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuvat, kämmenen tai sormien puutokset. Kohtaan sisältyvät esim. sormiproteesit.

06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta rannenivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 09 Kyynärvarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynär- ja rannenivelten välisestä amputaatiosta tai synnyynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta kyynärnivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 15 Olkavarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olka- ja kyynärnivelen välisestä amputaatiosta tai synnyynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta olkanivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 21 Hartiaproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta lapaluu-rintakehä ja rintalasta-solisluu -nivelistä tapahtuneen amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

Yläraajaproteesin valinnassa huomioidaan yksilölliset tarpeet, ikä, ammatti, amputaatiotaso jne. Mekaaninen tai kosmeettinen proteesi on ensisijainen.
(Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 224).

Prossessoriohjattu proteesi hankitaan asiantuntijaryhmän arvion perusteella seuraavasti:

1. Aikuisilla: Toisen yläraajansa menettäneillä erityisissä tilanteissa proteesin käyttötarkoituksen, opiskelun, ammatin ja iän perusteella sekä osallistumisen mahdollistajana. Prossessoriohjatun yläraajaproteesin tulee lisätä potilaan itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa omatoiminen suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista. Proteesin hankintaa edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu, johon proteesin tulevan käyttäjän tulee olla sitoutunut.

2. Lapsilla: Synnyntäisessä puutostilassa prosessoriohjatun proteesin hankintaa tulee harkita 2 -3 vuoden iässä.

Proteesin hankintaa edeltää aina tietty käytäntö. Kaikki lapset ovat saaneet kosmeettisen proteesin jo hyvin pienenä. Lasten kosmeettisen proteesin käyttöä seurataan, selvitetään vanhempien motivaatio alkaa opettaa lastaan proteesin käyttäjäksi. Prosessoriohjatun proteesin arviossa käyttöä ja motivaatiota seurataan säännöllisillä seurantakäynneillä. Proteesin käyttöä tuetaan aktiivisesti koulun alkamiseen asti, jolloin usein nähdään jääkö prosessoriohjattu proteesi käyttöön vai ei.

Prosessoriohjattu yläraajanproteesi mahdollistaa käyttäjän aktiivisen tarttumaotteen ja symmetrisen ulottuvuuden.

HUS: Arvio ja luovutus sekä yläraajan proteesien osien uusinnat ja korjaukset tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 24 ALARAAJAPROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia alaraajaproteeeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset alaraajaproteesit.

Alaraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut alaraajan proteesit. Alaraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoripohjaisia niveliä, esim. proteesissa on prosessoripohjainen polvi mutta mekaaninen nilkkanivel. Luokkaan kuuluu myös alaraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

Mekaaninen proteesi on aina ensiproteesi. Prosessoriohjattu proteesi hankitaan asiantuntijaryhmän arvion perusteella. Kosmeettista alaraajaproteesia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yksilöllisessä tarvearviossa tulee huomioida tämän hetkinen - ja tavoiteltava aktiivisuustaso, johon potilaalla on mahdollisuus kuntoutua.

Aktiivisuustasot ovat:

1. Vain kosmeettisen proteesin käyttö
2. Sisällä kävely, potilas tarvitsee kävelyn apuvälineen proteesin lisäksi, kävelymatka ja – aika ovat rajoittuneet

3. Rajoittunut ulkona kävely, potilas kävelee ulkona hitaasti, selviytyy matalasta korokkeesta ja vähäisestä alustan epätasaisuudesta, yli 100 - 200 metrin matkoilla tarvitsee kävelyn apuvälinettä
4. Toiminnallinen kävely, potilas kävelee ulkona, kykenee vaihtelevaan kävelynopeutta, terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä, selviytyy hyvissä olosuhteissa työssä ja harrastuksissa
5. Kävely vaativissa olosuhteissa, potilas kävelee ulkona rajoituksitta, kävelymatka- ja aika eivät ole rajoittuneet, proteesin tulee kestää vaativaa ponnistusta, kiertoa ja iskua.

06 24 03 Jalkaterän osaproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelen alapuolelta tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen. Kohtaan sisältyvät esim. varvasproteesit.

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 09 Sääriproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvi- ja nilkkanivelten välistä tehdyn amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 09 03 Säären kylpyproteesit

Sääriproteesit jotka valmistetaan kestävästi kosteutta esimerkiksi peseytyessä.

06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan polvinivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 15 Reisioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkka- ja polvinivelten välistä tehdyn amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 15 03 Reiden kylpyproteesit

Reisioproteesit jotka valmistetaan kestävästi kosteutta esimerkiksi peseytyessä

06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan lonkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat kokonaisen raajan sekä koko hemipelviksen tai sen osan amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

Luokkaan sisältyy myös kylpyproteesit.

06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit

Välineet joita käytetään molempien alaraajojen ja lantion amputaation jälkeen.

Luokkaan sisältyy myös kylpyproteesit.

06 24 41 Tehdasvalmisteiset tuppiosat

Välineet, joita käytetään alaraajaproteesien osina mukautumaan raajan tynkän muotoon tms. ja toimimaan välisosana raajan ja proteesin välissä ja jotka voidaan säätää yksilöllisesti.

Luokkaan kuuluvat mm. silikonilinerit.

Kosteissa tiloissa käytettävä kylpyproteesi voidaan luovuttaa potilaalle yksilöllisen tarpeen mukaan kun kylpyproteesi mahdollistaa potilaan omatoimisen, itsenäisen peseytymisen ja näin parantaa potilaan toimintakykyä. Kylpyproteesin arvio tehdään yleensä aikaisintaan ½ - 1 vuoden kuluttua amputaatiosta, kun tynkä on tullut lopulliseen muotoon ja kylpyproteesin käyttö on perusteltua. Arvioita tehdessä tulee miettiä kylpyproteesin vaihtoehtona suihkutuolia.

HUS: HUS alueella on alueellisia sovittuja hoitokäytäntöjä alaraaja-amputoidun tai synnynnäisen alaraajapuutos/-epämuodostuma potilaan hoitamisessa. Amputaatiopotilas siirtyy erikoissairaanhoidosta pääsääntöisesti hyvin nopeasti, 1-2 päivän kuluttua amputaatiosta perusterveydenhuoltoon, jossa protetisointi aloitetaan. Alaraajaproteesit ovat hyödyllisiä kun ne mahdollistavat potilaan toimintakyvyn parantumisen. Merkittävää on potilaan arjessa selviytymisen paraneminen protetisoinnin myötä sekä hänen osallistumisensa mahdollistaminen ja lisääminen. Erytiskomponentit (prosessoriohjatut nivelet, aktiivihiihkitujalkaterät ym.) käyttö edellyttää yksilöllistä tarvearviota, jossa painottuu proteesin käytön vaativuus ja käyttäjän aktiivisuus (nuoret, työikäiset yms.) (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 224). Proteesin hankintaa edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu, johon proteesin tulevan käyttäjän tulee olla sitoutunut.

Arvio, luovutus ja uusinnat tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön. Proteesien käytön seuranta tulee tehdä ja se tulee kirjata potilasdokumentteihin.

Tynkäsukat, elastiset puristussukat sekä silikonilinerit luovutetaan potilaille paikallisten käytäntöjen mukaisesti.

06 30 PROTEESIT, lukuunottamatta raajaproteeseja

Välineet, joita käytetään ulkoisesti korvaamaan kokonaan tai osittain puuttuvan vartalon osan (muun kuin raajan) ulkonäkö ja/tai toiminta.

06 30 03 Peruukit

Peruukki hankitaan yleensä ihosairaus- ja/tai syöpäpotilaalle, jolla on laaja-alaista hiustenlähtöä sairaudesta tai hoidoista johtuen joko tilapäisesti tai pysyvästi.

Peruukit hankitaan potilaille pääsääntöisesti maksusitoumuksilla. Maksusitoumus annetaan alueellisten sovittujen sopimusten/käytäntöjen - tai kilpailutuksen mukaisesti, pääsääntöisesti yhteen peruukkiin/vuosi huomioiden peruukin kunto ja kuluminen. Pääsääntöisesti luovutetaan keinokuituhiusperuukkeja mutta yksilöllisen **lääketieteellisen** tarvearvion perusteella voidaan luovuttaa myös aitohiusperuukkeja.

Yksilöllisestä tarpeesta esim. työolosuhteista (maatalous-, puu-, metalli- ja autoalan työ ym.) tai muusta hyvin perustellusta syystä voidaan luovuttaa enemmän kuin yksi peruukki/vuosi.

Potilaalle annetaan maksusitoumus peruukin hankkimiseksi sovituista- tai kilpailutetuilta palveluntuottajilta sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen perusteella peruukin voi hankkia muulta palveluntuottajalta ja maksusitoumuksen hintakatto on tällöinkin sama. (alueelliset sopimukset ja kilpailutukset). Potilas voi halutessaan maksaa itse lisää halutessaan jonkin kalliimman peruukin kuin mitä sairaanhoitoalueen maksusitoumus kattaa. Yli menevän osuuden palveluntuottaja laskuttaa suoraan potilaalta. Palveluntuottajan lähettämässä laskussa tulee olla viitteenä maksusitoumuksen numero ja potilaan nimi.

Peruukin korjaus ja huoltaminen korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena mutta peruukin pesuvälineet eivät kuulu lääkinällisenä kuntoutuksena korvattaviin apuvälineisiin, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

HUS: Arvio, luovutus ja uusinta tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 30 18 Rintaproteesit

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä rintaproteesi luovutetaan omaksi potilaalle, jolle on tehty joko osa- tai koko rinnanpoistoleikkaus.

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä korvataan myös yksityissairaaloiden suorittamien rintaleikkausten jälkeiset rintaproteesit.

Rintaproteesi valitaan asiantuntijan opastuksella. Rintaliivit potilas ohjataan itse ostamaan. Liikuntarintaproteesi voidaan luovuttaa potilaalle yksilöllisen tarveharkinnan perusteella.

HUS: Potilas saa ns. hoitoon kuuluvan ensiproteesin hoitavasta yksiköstä. Potilas saa maksusitoumuksen ensimmäistä ulkoista proteesia varten erikoissairaanhoidosta. Maksusitoumus kirjoitetaan alueellisesti sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko kilpailutetuille palvelutuottajille tai muille erikseen sovituille palveluntuottajille.

Proteesin uusinta tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan yleensä 1,5 – 3 vuoden välein sovittujen käytäntöjen mukaisesti joko erikoissairaanhoidosta tai perusterveydenhuollosta.

Apuvälineprosessi kirjataan potilaan sairauskertomukseen. ja maksusitoumus henkilökohtaiselle apuvälineelle kirjataan kunkin alueen omiin tietokantoihin.

06 30 21 Silmäproteesit

Silmäproteesi voidaan uusida kulumisen vuoksi pääsääntöisesti 5 vuoden välein, proteesin korjaukset ja kasvuikäisille hankittavat proteesit luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan. Myös silmäproteesien kiillotus korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena.

HUS: Arvio, luovutus ja uusinnat tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Ensimmäinen proteesin maksusitoumus luovutetaan erikoissairaanhoidosta, seuraavat perusterveydenhuollon kautta.

06 30 36 Hammasproteesit

Välineet jotka jäljittelevät hampaiden ulkonäköä ja toimintaa.

Hammasproteesit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, jos potilaalla on suun alueella synnynnäisiä anomaliaita ja tietyissä tapauksissa suun alueen syöpäsairauksissa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti..

Hammastuet, purentakiskot ym. eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

06 33 ORTOPEDISET JALKINEET

Jalkineet joiden avulla hoidetaan ja/tai jotka kompensoivat vaurioituneen jalan rakennetta tai toimintaa. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Jalkineet, ks. 09 03 42.

Jalan rakenteellisen poikkeavuuden tai tonusongelman aiheuttama toiminnan haittaa pyritään ensisijaisesti lievittämään ja kompensoimaan käyttämällä tukevia, laadukkaita valmisjalkineita, jotka potilas hankkii itse. Hyvälaatuisten nahkajalkineiden sopivuutta voi suutari parantaa usein merkittävästi korjaus- ja venytystoimenpitein. Jalkineisiin voidaan tehdä myös tarvittavia muutostöitä lääkinällisenä kuntoutuksena.

Mikäli kenkäkaupoista saatavilla valmisjalkineilla ei saavuteta toivotettua vaikutusta, arvioidaan sarjavalmisteen erityisjalkineiden riittävyys sellaisenaan tai niihin tehdään tarvittavat, yksilölliset muutostyöt, esim. tukipohjalliset, erityisjalkineiden lesti on tilavampi tai toisen muotoinen kuin normaalijalkineissa. Jalkineiden tukevuudessa, istuvuudessa, käyntiominaisuuksissa tai pukemisessa voi olla erikoistarpeita ja – ratkaisuita. Erityisjalkineet ja niihin tarvittavat muutostyöt potilas saa lääkinällisenä kuntoutuksena.

Ortopediset jalkineet tulevat kysymykseen silloin, kun liikkuminen tapahtuu kävellen tai kun siirtymiset tapahtuvat pääsääntöisesti jalkojen kautta ja jalan asento ei muuten pysy hyvänä tai seisomatelineen käyttö edellyttää hyvää jalan asentoa, jota tuetaan tarvittaessa erityistukien esim. ortopedisten jalkineiden avulla.

Aikuisilla voidaan luovuttaa säännölliseen seisomatelineharjoitteluun ns. tukikengät, jos jalan virheasento estää turvallisen seisomisen ilman jalkaterän tuentaa.

Ortopedisten jalkineiden ja niiden käytön arviointi edellyttää ammattilaisen (lääkärin, jalkaterapeutin, apuvälineteknikon tai apuvälinealan asiantuntijan) tekemää tarvearviota.

Mikäli liikkumisessa on käytössä yksilölliset tuet, jotka estävät jalan virheasennon, niin erillisiä tukikenkiä ei pääsääntöisesti luovuteta. Näiden tukien päälle potilas hankkii itse sopivat normaalit jalkineet.

Ortopedisten jalkineiden uusinta tulee usein kysymykseen kirurgisten toimenpiteiden jälkeen, jolloin jalan rakenne muuttuu. Muussa tapauksessa uusiminen tapahtuu kenkien kulumisen mukaan.

06 33 01 Ortopediset jalkineet, puolivalmiit

Jalkineet kootaan jalkineaihioista asiakkaan jaloista otettujen mittojen mukaan. Eivät edellytä yksilöllisesti valmistettua lestiä.

Ortopediset jalkineet, puolivalmiit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun potilaalla on jalkaterän sairaus ja/tai toimintahäiriö ja kenkäkaupasta saatavat jalkineet eivät ole sopivia.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

06 33 03 Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat

Massatuotannossa olevat ortopediset jalkineet. Kohtaan sisältyvät esim. korkealestiset, pehmeävuoriset ja pitkälle aukeavat jalkineet.

Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat on yleisnimitys jalkineelle, jonka pohjana voi olla tehdasvalmisteinen jalkine. Tarvittaessa jalkineisiin tehdään yksilöllisiä muutoksia.

Lasten kohdalla erityisasiantuntijan arvion perusteella voidaan erityisjalkineella korvata esim. Dafo-tuen tarve.

Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on perussairaudesta johtuva jalan rakenteellinen ongelma tai tonusongelma, mikä aiheuttaa toiminnallista haittaa (esim. nivelreuma, diabetes, neurologinen sairaus), eivätkä laadukkaat, tilavat normaalijalkineet tukipohjalliseen sovellu. Tukipohjallisten saatavuusperusteet on kuvattu kohdassa 06 12 03 Jalkateräortoosit.

06 33 06 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistetut

Ortopediset jalkineet jotka on tehty erityisesti jonkun henkilön tarpeiden mukaan. Kohtaan sisältyvät esim. yksilöllisesti valmistetut pehmeävuoriset jalkineet.

Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistetut, valmistetaan silloin, kun jalkaterän ja nilkan virheasennot ovat vaikeat eikä normaali jalkineiden tai valmisjalkineiden rakenteisiin voi tehdä tarpeeksi ongelmaa ratkaisevia muutostöitä. Ortopediset jalkineet vaativat aina yksilölliset lestit ja niihin valmistetut kaavat. Jo valmistettuja lestejä ja kaavoja voidaan käyttää uudelleen seuraavia jalkineita tehtäessä. Näihin yksilöllisesti valmistettuihin ortopedisiin jalkineisiin kuuluu mukaan tukipohjalliset.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Kampurajalan tankokenkä hoidossa kenkien ja tangon arviointi, hankita ja seuranta on HUS alueella keskitetty erikoissairaanhoitoon, Lastenklinikan kirurgian osastolle.

06 33 09 Jalkineet, muunnellut

Valmiina saatavat jalkineet, joita on muunneltu yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Mittajalkineiden pohjana on sarjatuotantoinen, tehdasvalmisteinen jalkine. Muunnellut jalkineet tehdään silloin, kun valmisjalkineisiin tehtävät muutostyöt ja tukipohjalliset eivät riitä, mutta jalkaterän tai nilkan virheasennot eivät vaadi ortopedisiä jalkineita.

Potilaan omiin jalkineisiin, joilla on perussairaudesta johtuva jalan rakenteellinen ongelma tai tonusongelma, voidaan luovuttaa muutostöinä esim. täytteet, kengänkorotukset. Arviointi edellyttää ammattilaisen (lääkärin, jalkaterapeutin, apuväline-tekniikan tai muun aiheeseen perehtyneen ammattilaisen) tekemää tarvearviota. Potilas ostaa jalkineet itse.

Jalkineiden kuluminen on yksilöllistä ja mm. lasten jalkineiden tarve on suurempi kuin aikuisten jalan kasvamisen vuoksi. Potilas tarvitsee kesä – ja talvijalkineet sekä tarvittaessa myös sisäjalkineet. Uusinta tapahtuu tarpeen mukaan huomioiden jalkineiden kuluminen, leikkauksen jälkeinen jalan asennon muuttuminen jne. Tärkeintä on, että potilaan jalkineiden tarpeen arvioi asiantuntija (lääkäri, jalkaterapeutti, fysioterapeutti tai apuvälinealan asiantuntija) ja perustelee niiden luovuttamisen. HUS: Arvio, luovutus ja uusinnat tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Jos luovutusperusteiden täyttyminen on epäselvää, viedään asia käsiteltäväksi luovuttavan organisaation työryhmään, joka käsittelee asian. Työryhmien nimikkeet vaihtelevat HUS alueella.

09 HENKILÖKOHTAISEN HYGIENIAN JA SUOJAN VÄLINEET

09 03 VAATTEET JA KENGÄT

Sosiaalipalvelujen kautta, vammaispalvelulain perusteella, voidaan hakea korvausta ylimääräisistä vaatekustannuksista.

09 03 33 Uima-asut

Kohtaan sisältyvät esim. allasterapia-asut ja suojaavat erikoisuima-asut. Virtsaa ja ulostetta imevät apuvälineet, ks. 09 30.

Uima-asut voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on hallittavissa oleva uloste- tai virtsainkontinenssi ja joka tarvitsee yksilöllisesti valmistettavan uima-asun sekä tarvitsee uima-asun yksilöllisestä lääketieteellisestä syystä. Yksilöllisesti valmistettavan uima-asun tarve tulee mainita potilaan kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa potilasdokumentissa ja sen luovuttaminen tulee perustua kirjattuun tarpeeseen säännöllisen allasterapian mahdollistumiseksi. Muulloin välineet katsotaan harrastuksen apuvälineeksi, esimerkiksi rintaproteesia käyttävät potilaat ostavat uima-asun itse.

Märkäpuku voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on harvinainen sairaus, joka aiheuttaa palelemisen myötä neurologisia oireita. Kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa potilasdokumentissa tulee olla maininta allasterapiasta terapiamuotona.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 03 42 Jalkineet

Kohtaan sisältyvät esim. erityiskäyttöön tarkoitetut jalkineet, esimerkiksi urheilukengät ja -pohjalliset. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Ortopediset jalkineet, ks. 06 33. Jalkaterä-, kantapää- ja varvassuojat, ks. 09 06 21.

09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin

Jalkineisiin kiinnitettävät välineet ja tarvikkeet, joilla ehkäistään liukastumista, tulee hankkia omakustanteisesti.

Tavallisia jalkineita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, koska ne eivät täytä **lääkinällisistä laitteista annettua direktiivin 93/42/ETY** vaatimuksia. Vammaispalvelulain perusteella potilas voi hakea korvausta ylimääräisistä vaatekustannuksista, esim. jos potilaalla on erikokoiset jalat ja näin ollen tarvitsee ostaa kahdet erikokoiset jalkineet.

Kipsikengät ovat hoitovälineitä. Kipsikenkä annetaan potilaalle hoitavasta yksiköstä, joten kipsikenkiä tulee olla saatavilla terveysasemien vastaanotoilla, päivystyksissä, ortopedian poliklinikalla ja ortopedisillä vuodeosastoilla.

09 06 PUETTAVAT VARTALOA SUOJAAVAT APUVÄLINEET

Välineet, joilla estetään kehon osien vahingoittuminen.

09 06 03 Pään suojat

Turvakypärä voidaan luovuttaa turvallisuuden lisäämiseksi potilaalle, jolla on tavanomaista suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä esim. epilepsia ja / tai kehitysvammaisuus tai potilaalle jolla on vaarana kaatua ja siitä sekundäärisenä haittana saada pään alueelle mm. murtuma, sisäinen verenvuoto tai haavoja.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 06 15 Suojakäsineet

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kelaushansikkaat. Käsineet, ks. 09 03 12. Tuet, tyynyt ja muut kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, joilla ehkäistään mustelmia ja ihovaurioita, ks. 12 07 18.

Pyörätuolin kelaushanskat voidaan luovuttaa erityisperustein esim. tetraplegiapotilaalle silloin, kun tavalliset hanskat eivät lisää itsenäistä toimintakykyä esim. kelaamisessa. Tarvearvioinnista vastaa apuvälinealan asiantuntija. Kelaushanskoja luovutetaan pääsääntöisesti 1-4 paria vuodessa potilaan yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen mukaan.

Lämpöhanskat kts luokka 04 30 03

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 06 18 Sääri- ja polvisuojat

Kohtaan sisältyvät esim. sukat amputoiduille raajoille (tynkäsukat). Sukkahousut ja sukat, ks. 09 03 27.

Sääri- ja polvisuojat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä potilaalle, jonka pääasiallinen liikkumisenmuoto on konttaaminen ja apuvälineen luovuttaminen parantaa potilaan toimintakykyä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat

Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Lämpösukat ja – pohjalliset kts. luokka 04 30 03

09 06 24 Vartalosuojat

Kohtaan sisältyvät esim. housut ja alusvaatteet, joissa on pehmusteita, jotka suojaavat murtumilta kaaduttaessa.

Lonkkasuojia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Välineet, jotka suojaavat hengitysteitä haitallisilta ulkoisilta vaikutteilta. Henkitorviavannevälineet, kts 09 15.

Hengityssuojia, kuten kevytsuojia, puolinaamareita ja raitisilmakypäriä, ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) voi luovuttaa ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi. Ammattitautiselvitykset ja suositukset suojaimien käytöstä tehdään Työterveyslaitoksella Helsingissä tai työlääkieteen ja keuhkosairauksien poliklinikalla EKKS:ssa. Lisätietoa suojaimista MELA:n ammattitautikäsittelijältä, Melan vaihde 0294 3511.

09 09 PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET

Välineet jotka helpottavat pukeutumista ja riisuutumista. Kiinnitysvälineet, ks. 09 03 48. Merkitsemistarvikkeet ja -välineet, ks. 24 04.

09 09 03 Sukkien ja sukkahousujen vetolaitteet

Välineet jotka helpottavat nilkkasukkien, sukkien ja sukkahousujen pukemista.

Sukkien ja sukkahousujen vetolaitteet voidaan luovuttaa/lainata potilaalle, joka

- ei kykene sairauden tai vamman vuoksi pukemaan sukkia ilman apuvälineitä
- ei saa leikkauksen (esim. lonkka-, polvi-, selkäleikkaus) jälkeen ylittää tiettyä nivelkulmaa määräaikaista

09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrengit

Välineet jotka helpottavat jalkineiden pukemista ja riisumista.

09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit

09 09 15 Vetoketjunvetimet

09 09 18 Nappikoukut

Potilas ohjataan ostamaan itse tavanomaiset pukeutumista ja riisuutumista helpottavat välineet.

Pukeutumisen- ja riisuutumisapuvälineet voidaan luovuttaa potilaalle yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella, esim. kun pukeutuminen tai riisuutuminen puutteellisen käden otteiden tai nivelten liikerajoitusten tai lihasheikkouden vuoksi ei onnistu itsenäisesti ilman apuvälineitä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 12 WC-APUVÄLINEET

Tämän luokan apuvälineitä luovutetaan potilaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä tai vammaispalvelulain perusteella.

09 12 03 WC-tuolit

Muulla kuin WC-tiloissa käytettäväksi tarkoitetut tuolit, joissa on sisäänrakennettu WC-säiliö ja joissa voi olla pyörät. Kohtaan sisältyvät esim. saniteettituolit sekä siirrettävät wc-tuolit, joita voidaan käyttää myös suihkutuoleina.

09 12 06 WC – istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut tai korkeudeltaan säädettävissä olevat WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat, ks. 09 12 36.

09 12 09 03 Katetrointi-istuimet

Tuolit jotka on suunniteltu helpottamaan virtsarakon tyhjentämistä katetroimalla.

09 12 12 WC -istuimen korotukset, jalustaan kiinnitetyt

Vapaasti lattialla seisovat (erilliset) wc-korotukset, jotka voidaan siirtää helposti pois wc-astian päältä.

Apuvälineyksiköistä tai -lainaamoista voi lainata vapaasti seisovia WC-korokkeita, joita voidaan roiskesuojan kanssa käyttää WC-pöntön päällä tai ämpärin kanssa ”portatiivina”. Näitä voidaan käyttää sekä WC että suihkutuolina.

09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat

Suoraan wc-istuimen päälle asetettavat(iralliset) wc-korotukset, jotka voidaan helposti siirtää pois wc-istuimen päältä.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näin helpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

Wc-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet voidaan luovuttaa potilaalle kun myös apuvälineen kiinnittämisestä huolehditaan luovuttajan taholta.

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, wc-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

09 12 27 WC-paperipihdit

Välineet, joilla helpotetaan WC-paperin pitämistä ja sillä pyyhkimistä.

WC-paperipihdit voidaan luovuttaa potilaalle, joka käden, olkanivelen ja/tai kyynärnivelen liikerajoituksen vuoksi tarvitsee apuvälineen wc-hygieniaan.

WC-apuvälineiden tarve arvioidaan vaikeavammaisen henkilön toimintakyvyn ja yksilöllisen tarpeen perusteella.

Wc-apuvälineitä voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve ja kyseessä oleva WC-istuin helpottaa istuutumista ja siitä nousemista.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 12 33 Alusastiat

Astia, johon henkilö voi virtsata tai ulostaa esimerkiksi sängyssä.

Alusastiat ovat hoitovälineitä. Terveysasemien apuvälinelainaamoista tai ajantilausvastaanotoilta lainataan portatiiveja ja alusastioita.

Virtsapullot ja matkamalliset virtsapuollot ovat myös hoitovälineitä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuu ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Luovutuskäytännöt pysyvät samanlaisina.

09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET

Tämä luokan apuvälineitä luovutetaan potilaille omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä tai vammaispalvelulain perusteella.

09 33 03 Kylpy tai suihkutuolit (pyörälliset ja pyörättömät), ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet

Välineet, jotka tukevat istumista kylvyn tai suihkun aikana. WC-tuolit, ks. 09 12 03.

09 33 03 03 Kylpytuot

Hihnat tai selkänojat, jotka tukevat ammeissa olevan henkilön istuma-asentoa.

Kylpytukia käytetään lasten ammeissa tukemaan istuma-asentoa.

09 33 03 06 Suihkutuolit, pyörättömät

Vedenkestävät kiinteät ja korkeussäädettävät istuimet, joissa on selkänoja ja/tai käsituot.

09 33 03 07 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat

09 33 03 08 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Materiaalit, jotka estävät liukastumista kylvyssä, kylpyhuoneessa tai suihkussa.

Liukastumista estäviä mattoja ja nauhoja, joita käytetään kylpyammeissa ja suihkutiloissa, ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan ostamaan ne itse.

09 33 21 Kylpyammeet

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi kannettavat tai kokoontaitettavat kylpyammeet.

Kannettava kylpyamme voidaan luovuttaa lapselle silloin, kun hän tarvitsee ammeeseen istuimen tukemaan asentoa ja helpottamaan peseytymistä. Ammetta ei pääsääntöisesti luovuteta terapiavälineeksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti

09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla

Tarvikkeet vartalon pesuun tai hankaukseen.

Peseytymisvälineet jokainen henkilö hankkii pääsääntöisesti itse. Erikoismuotoilulla ja pitkällä varrella varustettu harja, - sieni tai - pidin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän tarvearvioinnin perusteella mahdollistamaan potilaan omatoiminen peseytyminen. Apuvälinealan asiantuntijan tulee olla lisäksi todennut, että ns. tavanomaisilla kaupoista saatavilla pitkävartisilla harjoilla, pesimillä ja sienillä peseytyminen ei onnistu.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 33 39 Kelluntavälineet

Välineet kellumisen avustamiseksi kylvyn tai uimisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. kellukkeet, kylpykaulurit ja ilmatäytteiset uimalakit.

Kelluntavälineet voidaan luovuttaa vaikeavammaiselle henkilölle (esim. kehitysvammaiselle, lihastautia sairastavalle tai CP-vammaiselle) silloin kun välineet ovat erityisvalmisteisia ja yksilöllisesti muotoiltuja ja kun potilaan päinhallinta on huono ja hän käy kuntoutussuunnitelmaan perustuvassa säännöllisessä allasterapiassa. Apuvälineiden tarve tulee kirjata kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin. Muulloin välineet katsotaan harrastuksen apuvälineeksi eikä niitä silloin luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä terveydenhuollosta.

Terapiapalveluntuottajan tulee huolehtia ja järjestää tarvittavat normaalit kelluntavälineet asiakkailleen.

Peseytymisen-, suihku- ja kylpyapuvälineet luovutetaan potilaan yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan toteaman arvion perusteella mahdollistamaan omatoiminen tai avustettu peseytyminen.

Vauva- ja pienlapse ym. perhe-elämään liittyvät apuvälineet.

Luovutetaan yksilöllisen tarvearvion perusteella potilaalle, jonka toimintakyky on alentunut ja joka tarvitsee perhe-elämään liittyviä apuvälineitä mahdollistamaan esim. omatoiminen lapsen peseminen ja hoitaminen.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET

Välineet, joilla hoidetaan käsiä, kynsiä, jalkoja ja varpaita.

09 36 03 Kynsiharjat

09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset käsien – ja jalkojen hoitovälineet.

Käsien ja jalkojen hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun niissä on sellaisia erityisominaisuuksia, mitä tavanomaisissa kynsiharjoissa, -saksissa ja -leikkureissa ei ole (esim. imukuppiinnitys pöytään).

Luovutetaan lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET

09 39 03 Hiustenpesuvälineet

09 39 06 Kammat ja harjat

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset hiustenhoitovälineet.

Hiusten hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun niissä on sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa hiustenhoitovälineissä ei ole (esim. pidennetty ja taivutettu varsi) ja ne mahdollistavat asiakkaan omatoimisen peseytymisen.

Luovutetaan lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

09 42 HAMPAIDENHOITOVÄLINEET

09 42 06 Sähköhammasharjat

Sähköhammasharja on tavanomainen hampaidenhoitoväline. Sähköhammasharjaa ei pääsääntöisesti luovuteta lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan sähköhammasharjat.

09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET

Sukupuolielämänapuvälineillä voidaan kompensoida tai helpottaa vamman tai sairauden aiheuttamaa seksuaalisen toimintakyvyn muutosta.

Sukupuolielämän apuvälineitä voivat olla mm.

- penisrenkaat erektiotuet - ja pumpput
- lantionpohjan lihasten harjoittamiseen esim. kuulat
- hieromasauvat ja vibraattorit
- keinovaginat
- emättimen laajenninsarja
- hieronta öljyt ja liukasteet
- erilaiset asentoon liittyvät tuet, laitteet ja välineet

Sukupuolielämän apuvälineitä, esim. vibraattori voidaan luovuttaa mm. selkäydinvaurion omaavalle potilaalle tai potilaalle, joilla on toimintakykyä rajoittava sairaus tai vamma, erikoislääkärin suosituksella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, yksilöllisen tarvearvion perusteella.

Muuhun tarkoitukseen, kuin lapsen hankitaan varten tarkoitettut sukupuolielämän apuvälineet, potilas ohjataan itse ostamaan. Potilas voi itse hakeutua seksuaaliterapeutin maksuttomalle vastaanotolle. Seksuaaliterapeutti antaa tarvittavaa neuvontaa ja ohjausta yksilöllisesti potilaan erityistarpeet huomioiden (onko parisuhteessa, ikä, potilaan omat toiveet jne.).

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 LIIKKUMISEN APUVÄLINEET

12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksittäin tai pareittain kumpaakin yhdellä kädellä. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, kts. 12 07.

12 03 03 Kävelykepit

Voidaan luovuttaa määräaikaiseen tai toistaiseksi olevaan lainaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Pitkäaikaisessa tai pysyvässä, esim. hemiplegia tai vammojen jälkitiloissa, lainauksessa tarvitaan apuvälineasiantuntijan arviointi.

12 03 06 Kyynärsauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on puoliympyrän muotoinen tuki kyynärvarrelle, vaakatasossa oleva kädensija ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 12 Kainalosauvat

Suunnistautumiskepit kts kohta 12 39 03

HUS: Kävelyn apuvälineiden arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Iltaisin ja viikonloppuisin päivystyksyksiköistä ja terveysasemien vastaanotoilta luovutetaan määräaikaiseen käyttöön kyynärsauvoja sairaanhoidon tueksi.

12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDELLA KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksinään molemmilla käsillä tai ylävartalon avulla. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07. Kuljetuspöydät, pyörälliset, ks. 24 36 12.

12 06 03 Kävelytelineet

Yleensä metallista valmistetut kävelykehikot, jotka auttavat säilyttämään tasapainon kävellessä ja seisottaessa ja joissa on kädensijat, mutta ei kyynärvarsitukia, sekä joko neljä jalkaa tai kaksi jalkaa ja kaksi pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. kävelyn apuvälineet, joissa on kaksi pyörää ja kaksi kumitulpalla varustettua tukijalkaa. Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot, ks. 12 03 21.

12 06 06 Rollaattorit

Kohtaan sisältyvät jarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat.

12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset

Kohtaan sisältyvät jarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on kolme pyörää ja kädensijat.

Turvallisuusriskin vuoksi ei jatkossa luovuteta kolmipyöräisiä kävelytelineitä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Nyt käytössä olevat kolmipyöräiset kävelytelineet pyritään vaihtamaan.

12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, neljä pyörää, jarrut ja istuin ja jota käyttäjä työntää edellään kävellessään.

12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset

Kohtaan sisältyvät yleensä lapsilla käytettävät kitkajarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat. Lisävarusteina on saatavana mm. istuin ja vartaloguet.

12 06 06 05 Työntökärryt

Lasten käyttöön suunnitellut työntökahvalliset telineet kävelyn harjoittamiseen ja kävelyyn.

12 06 12 Kävelypöydät

Kävelyn apuvälineet, joissa on pyörät ja/tai jalat sekä ylävartaloa tukeva taso tai käsivarsituet. Kävelypöytää työnnetään eteenpäin molemmilla käsillä ja tarvittaessa ylävartalolla.

12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on vaakatasossa pehmustetut kyynärvarren tuet.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET

Sisältää kaikki kävelyapuvälineiden lisävarusteet esim. korit, jääpiikit ja kumitulpat. Käyttäjän tulee huolehtia pitkäaikaisessa käytössä olevien lisävarusteiden kunnosta ja kulumisesta.

HUS: Lisävarusteet mm. kumitulpat ja jääpiikit luovutetaan apuvälineen luovuttaneesta yksiköstä.

12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET

Kulkuneuvoihin kiinnitettävät välineet tai kulkuneuvoihin tehtävät muutokset, joiden ansiosta toimintarajoitteiset henkilöt voivat toimia kuljettajina tai nousta kulkuneuvoon, poistua kulkuneuvosta tai matkustaa kulkuneuvossa turvallisesti.

12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut

Istuimet ja tyynyt, jotka helpottavat kulkuneuvon istuimelle menoa tai siitä poistumista tai tukevat istuvaa matkustajaa matkustuksen aikana. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi lasten turvaistuimet, käännettävät istuimet, korottavat istuimet ja liukuvat istuimet.

"Lapsen kuljettamisesta ajoneuvossa on säädetty Tieliikennelain luvussa 6, pykälässä 88a ja 88C seuraavasti. Kuljettaessa henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa lasta, jonka pituus on alle 135 cm, on käytettävä 88 §:ssä tarkoitettua lasten turvalaitetta, jos ajoneuvossa on turvavyöt tai lasten turvalaite on muuten ajoneuvoon asennettavissa. Jos ajoneuvoon ei voida asentaa lasten turvalaitetta, on vähintään 3-vuotiaita lapsia kuljetettava muulla kuin etuistuimella. Alle 3-vuotiaasta lasta henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa kuljettaessa on 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua poikkeusta lukuun ottamatta aina käytettävä lasten turvalaitetta.

Lapsen mukana matkustava holhooja tai huoltaja on vastuussa siitä, että alle 15-vuotiaasta lasta kuljetetaan asianmukaista turvalaitetta käyttäen. Ellei holhooja tai huoltaja ole lapsen mukana, 88 §:n 1 momentissa tarkoitetun ajoneuvon kuljettajan on, M3-luokan linja-auton kuljettajaa lukuun ottamatta, huolehdittava siitä, että alle 15-vuotias lapsi matkustaa asianmukaista turvalaitetta käyttäen." (Tieliikennelaki 3.4.1981.)

"Kaikkien liikenteessä käytettävien lasten turvalaitteiden on oltava ajoneuvolaissa sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti tyypiltään hyväksyttyjä." (Tieliikennelaki 3.4.1981.)

Pienten lasten perhe hankkii pääsääntöisesti itse turvakaukalon ja -istuimen. Perheen itse hankkimaan turvaistuimeen voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lisävoimia - ja tukia, kun julkisen terveydenhuollon asiantuntija on arvioinut tarpeen. Turvaistuin voidaan luovuttaa, kun käyttötarve on vammasta tai sairaudesta johtuvaa ja se mahdollistaa lapsen turvallisen matkustamisen autossa ja kun hän ei ikänsä puolesta enää muuten tarvitsisi turvaistuinta.

Vaikeavammaiselle lapselle, joka ei pysty käyttämään normaalia turvaistuinta voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä auton turvaistuin, jos hän tarvitsee erityisiä asentoa tukevia voimia, erityismuotoillun istuimen, pääntuen, alaraajatuen tms. pystyäkseen matkustamaan

turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Samoilla perusteilla voidaan kustantaa lääkinällisenä kuntoutuksena tieliikennelain sallimia muutostöitä perheen itse hankkimaan turvaistuimeen.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 18 POLKUPYÖRÄT

Polkupyörän luovuttaminen edellyttää, että sen käyttö tukee yksilöllisesti määriteltyjä kuntoutustavoitteita. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan vain **erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä, jotka täyttävät lääkinällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42 ETY vaatimukset**. Tavanomainen kolmipyörä ei ole erityisominaisuuksilla varustettu polkupyörä.

Erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä voidaan luovuttaa pääsääntöisesti lapsille. Polkupyörän luovuttamisen tavoitteena tulee olla, että, lapsi pystyy itse harjoittelun ja harjaantumisen myötä käyttämään polkupyörää itsenäisesti. Ennen polkupyörän luovuttamista tulee lapsen tasapainoa harjoittaa muilla keinoin. Polkupyörä ei ole ensisijainen tasapainon harjoitteluväline.

Aikuisille erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä luovutetaan vain silloin, kun se on arjen kannalta välttämätön, pääsääntöinen liikkumisen apuväline (esim. pyörä mahdollistaa omatoimisen liikkuminen työpaikalle tai muuhun potilaan toimintaympäristöön).

Jos polkupyörää tarvitaan ulkoiluun, katsotaan se harrastuksen apuvälineeksi. Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

12 18 03 Polkupyörät

Kaksipyöräisiä polkupyöriä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Käyttäjän omaan kaksipyöräiseen polkupyörään voidaan luovuttaa teleskooppiapupyöriä ja arvio tulee tehdä luovuttajan taholta.

Polkupyörä on pääasiallisesti harrastusväline.

Sähköavusteinen polkupyörä

Erityisperusteluin voidaan luovuttaa sähköavusteinen polkupyörä, kun se on arjen kannalta välttämätön ja ainoa omatoimisen liikkumisen mahdollistava apuväline. Esim. liikuntavammainen henkilö, joka voi omatoimisesti kulkea matkat asunnon ja työpaikan välillä. Polkupyörän luovuttamisen edellytyksenä on yksilöllinen arviointi, jossa arvioidaan henkilön tarve, käyttöympäristö sekä otetaan huomioon pyörän käyttöaika (esim. ei käytössä talviaikana). Pyörän

luovuttamisen tulee tukea potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin kirjattuja yksilöityjä tavoitteita ja keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 18 06 Yhdelle hengelle tarkoitetut kolmi- ja nelipyöräiset pyörät

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut polkupyörät, joissa on vähintään kolme pyörää.

Luovutusperusteet (kts. kohta 12 18).

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

12 18 09 Kolmipyörät, käsin poljettavat

Pääsääntöisesti ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Luovutusperusteet (kts. kohta 12 18).

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat

Välineet, jotka koostuvat pyörällisestä jalkatasosta ja ohjaustangosta ja jotka ovat jaloilla potkuteltavia.

Kaupasta saatavia potkupyöriä (jalaksiset nelipyöräiset tai kaksipyöräiset) ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas itse ostamaan ne. Erityisperustein voidaan luovuttaa potkulautoja, esim. lyhytkasvuiselle henkilölle, jonka omatoiminen liikkuminen potkupyörän/potkulaudan avulla mahdollistaa omatoimiset asiointi- ym. matkat.

Sähköisiä potkulautoja ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle

Useammalle henkilölle tarkoitettavat poljettavat välineet, joissa on vähintään kaksi istuinta.

Tandempyöriä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden esimerkiksi **tandempyörän** hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

Lapselle, jolla on näkövamma, voidaan luovuttaa peräpyörä erikoislääkärin ja lapsiin perehtyneen fysioterapeutin lääketieteellisin perustein tekemän tarveharkinnan pohjalta. Tarve tulee kirjata lapsen kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 18 21 Polkupyörien lisävarusteet

Polkupyörään tehdyt lisäykset tai muutokset, jotta niiden käyttö helpottuisi. Kohtaan sisältyvät esim. lisämoottorit ja apupyörät.

Kun polkupyörä luovutetaan terveydenhuollosta, luovutetaan myös tarvittavat lisävarusteet kuten pohjetuet, erityissatula ja työntötanko. Muut lisävarusteet (esim. pyöräilykypärä, valot) potilas ohjataan itse ostamaan.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan korvata teleskooppiapupyörät ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita. Lisävarusteiden asennus tapahtuu apuvälineyksikössä/apuvälinekeskuksessa tai sopimuksen mukaan palveluntuottajan toimesta.

12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT

Välineet, jotka liikkuvat pyörillä ja tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa ja joita pyörätuolin käyttäjä tai avustaja liikuttaa. Kohtaan sisältyvät esim. käsikäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat pyörätuolit sekä lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit. WC-tuolit, pyörälliset, ks. 09 12 03. Kylpy- tai suihkutuolit, pyörälliset, ks. 09 33 03. Kuljetustuolit, ks. 12 27 04.

Lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuoleja ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Lainattavien pyörätuolien tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja niissä tulee olla kaatumaesteet, 1-2 kaatumaestettä yksilöllisen tarpeen mukaan.

Pyörätuolia käytetään liikkumisen apuvälineenä silloin, kun liikkuminen ei muiden kävelyn apuvälineiden avulla onnistu ollenkaan tai onnistuu vain lyhyitä matkoja. Pyörätuoli mahdollistaa käyttäjänsä omatoimisen tai avustetun liikkumisen ja parantaa henkilön muuta toimintakykyä. Pyörätuoleja on olemassa kelattavia malleja, kuljetuspyörätuoleja sekä sähkökäyttöisiä pyörätuoleja. Pyörätuoleista on valittavissa perusmalleja tai yksilöllisten tarpeiden mukaan suunniteltuja ratkaisuja.

Pyörätuolin arvioinnissa ja valinnassa otetaan huomioon henkilön toimintakyky, yksilölliset tarpeet (sairauden laatu, sen etenevyys tai stabiilius) sekä elinympäristö ja sen asettamat vaatimukset. Pyörätuolin valinnassa on tärkeää arvioida potilaan siirtymisten onnistuminen, pyörätuolin kelattavuus/työnnettävyys, istuma-asento ja yläraajojen toiminta, istuintyyppi valitaan yksilön tarpeiden mukaisesti sekä arvioidaan pyörätuolin lisäosien tarpeellisuus. Itse pyörätuolia käyttävän henkilön tulee olla arvioinnissa läsnä.

Autossa matkustaminen pyörätuolissa

Pyörätuolia käyttävän henkilön matkustaminen autossa turvallisesti tulee arvioida ja suunnitella huolella. Lähtökohtana on, että ensisijaisesti käytetään auton istuinta ja turvavyötä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, arvioidaan turvaistuimen käyttö. Jos sekään ei ole riittävä tai mahdollinen matkustuspaikka, voi henkilö istua pyörätuolissa.

Pyörätuolin kiinnittäminen

Pyörätuoli tulee kiinnittää neljästä pisteestä auton rakenteisiin ja matkustaja auton turvavöihin. Invataksin kuljettajan on huolehdittava siitä, että kuljetettavat pyörätuolit on asianmukaisesti kiinnitetty ajoneuvoon matkan ajaksi. (Tieliikennelaki 3.4.1981).

Potilaan tulee ensisijaisesti siirtyä invataksin penkille matkustuksen ajaksi.

Jos potilas matkustaa invataksissa pyörätuolissa, tulisi pyörätuolissa olla merkkikohtainen päätuki, vaikka muulloin päätuki ei ole tarpeellinen. Sellainen pyörätuoli, johon ei ole saatavissa merkkikohtaista päätukea, voidaan luovuttaa pääasiallisesti vain sellaiselle potilaalle joka pystyy itse siirtymään invataksin penkille.

Sähköpyörätuolien rakenteissa on usein tehdasvalmisteiset kiinnityskoukut. Manuaalipyörätuoliin ei erikseen tarvitse asentaa kiinnityskoukkuja.

Perheitä ja ammattiautoilijoita tulee ohjata turvalliseen kuljettamiseen. Ammattiautoilijat ovat ensisijaisesti vastuussa pyörätuolia käyttävän asiakkaan kuljettamisesta ja heiltä tulee myös vaatia riittävät kiinnityshihnat.

12 22 03 Pyörätuolit, molemmilta puolilta kelattavat

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa molemmin käsin joko kuljetuspyöristä tai kelausvanteista. Kohtaan sisältyvät esim. etupyöristä kelattavat ja takapyöristä kelattavat pyörätuolit.

12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset

Pyörätuolit jotka taivutuvat kokoon leveysuunnassa.

12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset

Pyörätuolit joiden runko on kiinteä. Luokkaan sisältyvät mallit, joiden selkänoja taivutuu istuimen päälle.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Pyörätuolit jotka voidaan säätää lepoasentoon. Pyörätuolit ovat pehmustettuja ja ne suunniteltu henkilöille, jotka tarvitsevat hyvän tuen.

Lepoasentoon säädettävissä oleva pyörätuoli voidaan luovuttaa käyttöön liikkumisen apuvälineeksi henkilölle, jolle vartalonhallinnan heikkouden vuoksi peruspyörätuoli ei takaa riittävän tuettua-ja toiminnallista istuma-asentoa, ja joka käyttää apuvälinettä sekä sisällä että ulkona joko itsenäisesti kelaaten tai avustettuna. Ellei tavoitteena ole omatoimisuuden tai avustetun liikkumisen tukeminen, vaan turvallisen istuma-asennon saavuttaminen, selvitetään muita ratkaisuja, kuten esim. ns. geriatrien nojatuolien käyttömahdollisuuksia. Geriatriasta nojatuolia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lyhytaikaiseen kuljettamiseen riittää usein peruspyörätuoli.

HUS: Pyörätuolin arviointi ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 22 03 04 Seisontapyörätuolit

Pyörätuolit jotka nostavat henkilön seisovaan asentoon ja joita henkilö voi kelaata itse istuma-asennossa. Nostotoiminto joko kaasujousella tai sähköisesti.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa silloin, kun henkilöllä on edellytykset käyttää tuolia itsenäisesti ja turvallisesti, ei edellytä itsenäistä siirtymistä laitteeseen ja laitteen käyttö lisää potilaan itsenäistä suoriutumista (esim. kotityöt, tavaroiden kaapista ottaminen) tai mahdollistaa käyttäjälle esim. pystyasennossa työskentelyn.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa seisomisen apuvälineeksi vain erityisperustein, mikäli henkilö ei voi perustellusta syystä käyttää muita seisomatelineitä ja apuvälineen käyttö tukee kuntoutuksen tavoitteita.

Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviointia.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Sähköiset seisonapyörätuolit luovutetaan HUS Apuvälinekeskuksesta.

12 22 03 05 Erityispyörätuolit

Pyörätuolit joita käytetään esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa.

Esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa käytettävää pyörätuolia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta. Useimmiten kyseessä on lajikohtainen apuväline.

12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset

Pyörätuoli, jota käyttäjä itse liikuttaa käsin kammen avulla.

12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, yhdeltä puolelta kelattavat

Pyörätuoli, jota käyttäjä itse liikuttaa yhdellä kädellä.

Luovutetaan silloin kun tavallisen kahdelta puolelta kelattavan pyörätuolin käyttäminen ei onnistu. Arviointi tehdään potilaan ja apuvälineasiantuntijan yhteistyössä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, kts kohta 12 24 99

Istuintyynyt- ja alustat kudonvaurioiden ehkäisyyn, kts kohta 04 33 03

12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteissa (2010: 221) sanotaan sähköpyörätuolin ja sähkömopon käyttäjästä seuraavasti. Käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai sähkömopedin avulla käyttäjän omatoimisuus sekä hänen liikkumis- ja osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitus tehdään pääsääntöisesti potilaan elinympäristössä ja käyttöympäristön tulee soveltua apuvälineelle.

Sähköpyörätuoli ja sähkömopo voidaan luovuttaa henkilölle, joka ei pysty heikentyneen toimintakyvyn vuoksi liikkumaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisen apuvälineiden avulla sisällä ja/tai ulkona, esim. yläraajojen voima on riittämätön kelattavalla pyörätuolilla liikkumiseen. Toimintakyvyn alenema voi olla seurausta tapaturmaisesta vammautumisesta tai minkä tahansa lääketieteen osa-alueen sairaudesta. Käyttäjä on pääsääntöisesti vaikeavammaisen tai monisairas henkilö.

Sähköpyörätuolin tai sähkömopon käyttäjältä edellytetään ohjaustavan hallintaa, riittävää näkökykyä ja ympäristön havainnointikykyä, motivaatiota, oma-aloitteisuutta, tavoitteellisuutta, ja muiden liikkujien ja liikenteen huomioimista ja ymmärrystä vaarasta.

Käyttöympäristöltä edellytetään säilytykseen ja lataamiseen soveltuva tilaa (+ 10 celsiusta, valmistajien ohje). (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 221.)

Sähköisiä liikkumisen apuvälineitä arvioitaessa tehdään laaja, kokonaisvaltainen arviointi potilaan tarpeista, hänen asuinympäristöstään tai siitä ympäristöstä, jossa apuvälinettä on ajateltu käytettävän. Potilaalla tulee hyvän näkökyvyn lisäksi olla riittävän hyvä kognitio sekä riittävän hyvä psyykinen toimintakyky sähköpyörätuolin turvallisen käyttämisen mahdollistumiseksi. Jos sähköpyörätuolia tai – mopoa käytetään liikennealueella, edellytetään ajokortin saantia vastaavaa näkökykyä. Jos sähköistä liikkumisen apuvälinettä käytetään ainoastaan yksityisalueella, tulee turvallisen käytön edellyttämä riittävä näkökyky varmistaa koekäytöllä toimintaympäristössä.

Suositus perusteluineen sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeesta tulee olla kirjattu kuntoutussuunnitelmaan, palvelusuunnitelmaan, hoitosuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan potilasdokumenttiin. Suosituksessa tulee ilmetä:

- kuvaus liikuntavammasta ja sen etiologiasta
- mahdollisimman tarkka kuvaus liikkumis- ja toimintakyvystä sekä käytössä olevista apuvälineistä
- näkökyky riittävä (ohjeellinen näöntarkkuus tulee olla molemmilla silmillä 0.5)
- kognitiivinen suoriutuminen (muistitestien, neuropsykologisen testauksen yms. tulokset)
- perustelut sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeelle
- vähentääkö apuväline muuta palvelutarvetta

Jos luovuttamisen jälkeen havaitaan muutoksia potilaan toimintakyvyssä tai toimintaympäristössä, jotka oleellisesti vaikuttavat apuvälineen käytön turvallisuuteen tai ilmenee apuvälineen väärinkäyttöä, tulee potilas pyytää uudelleen hoitavan lääkärin arvioon mahdollisen hoitopäätöksen kumoamiseksi.

Asunnonmuutostyönä ei vammaispalvelusta korvata erikseen rakennettavia säilytystiloja sähkömopoille tai -pyörätuoleille (Korkeimman hallinto-oikeuden päätös KHO 1.9.2004T2149). Ulospääsyn ja sisällä liikkumisen mahdollistavat kiinteät luiskat yms. kuuluvat vammaispalvelun tai terveydenhuollon kautta korvattavien asunnonmuutostöiden piiriin.

Kerrostaloissa tai vastaavissa asunnoissa tulee potilaan/käyttäjän itse pyytää taloyhtiöltä kirjallinen lupa apuvälineen säilytykseen ja lataamiseen taloyhtiön yhteisissä tiloissa. Lisäksi apuvälineen käyttäjän tulee selvittää taloyhtiön kanssa lataamisesta aiheutuvat kustannukset. Sähköpyörätuolit

ja - mopot on liikennevakuutettu sosiaali- ja terveydenhuollon toimesta. Liikennevakuutus korvaa mahdolliset käyttäjän henkilövahingot ja vastapuolen henkilö- ja aineelliset vahingot. Potilaan on hyvä vakuuttaa sähköpyörätuoli / -mopo mahdollisen varkauden ja ilkivallan varalta.

Sähkömopon tai – pyörätuolin käyttäjiä on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä. Sähköisten liikkumisapuvälineiden käyttäjille annetaan opas, johon on koottu keskeiset asiat laitteen käytöstä. Laitteen turvallinen, oikeaoppinen ja vastuullinen käyttäminen on potilaan ja hänen lähi-ihmistensä seurannan vastuulla. Muiden henkilöiden tai eläinten kuljettaminen sähköpyörätuolissa tai -mopossa on ehdottomasti kielletty turvallisuuden vuoksi.

12 23 03 Sähköpyörätuolit, mekaaninen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyörien suuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. nk. skootterit.

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellisessä kappaleessa mainittujen asioiden lisäksi riittävän hyvää yläraajan/yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa sekä kykyä siirtyä itsenäisesti mopoon tai siitä pois. Ainoastaan harrastuskäyttöön, ulkoiluun tai vierailun mahdollistamiseksi ei sähkömopoa luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Tällaiseen käyttötarkoitukseen potilaan on mahdollista anoa sähkömopon hankintaan avustusta vammaispalvelun kautta.

Sähkömopoa ei pääsääntöisesti luovuteta itse autoa ajavalle henkilölle, jonka on mahdollista liikkua omalla autolla pidempi matka ja käyttää määränpäässä lyhyellä matkalla kevyempää liikkumisen apuvälinettä, esim. manuaalipyörätuolia.

12 23 06 Sähköpyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa on sähköinen ohjausjärjestelmä. Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat, ks. 12 23 12

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat keskitetysti HUS Apuvälinekeskuksesta.

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka on suunniteltu avustajan ohjaamiksi. Pyörätuolit, avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset, ks. 12 22 18.

Sähkökäyttöinen pyörätuoli, joka on suunniteltu avustajan käytettäväksi, voidaan luovuttaa potilaalle lääkinällisenä kuntoutuksena vain erillisperustein. Esimerkiksi, jos potilas pystyy sairautensa vuoksi käyttämään omatoimisesti sähköpyörätuolia vain osan matkaa, voidaan tällöin asentaa avustajaohjaus. Kun tavoitteena on ensisijaisesti avustavan henkilön ergonomian parantaminen, ei avustajaohjauksella varustettua sähköpyörätuolia luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Sähköavusteinen polkupyörä kts. kohta 12 18 Polkupyörät**Pyörätuoliluiskat** kts. kohta 18 30 15 Siirrettävät luiskat

HUS: Sähköpyörätuolin/-mopon hankintaprosessi alkaa perusterveydenhuollon yksiköstä tai erikoissairaanhoidosta lääkärin läheteellä. Sähköpyörätuolin tai -mopon käyttö edellyttää laaja-alaista ja moniammatillista arviointia. Kun suositus sähköpyörätuolien ja -mopojen arvioimiseksi on tullut, apuvälinealan asiantuntija lähettää ajanvarauskirjeen potilaalle ja on tarpeen mukaan puhelimitse yhteydessä potilaaseen ennakkotietojen selvittämiseksi. Ennakkotietoina selvitetään apuvälineen tarvetta, käyttöympäristöä, mahdollisia asunnonmuutostyö tarpeita sekä laitteen säilytysmahdollisuutta.

Tämän jälkeen sovitaan ensimmäinen arviokäynti Apuvälinekeskukseen. Ensimmäisellä apuvälinekäynnillä tehdään yksilöllinen tarvearvio, jonka perusteella sovitaan potilaan tarpeita vastaavaa apuvälinettä sekä harjoitellaan apuvälineen käyttöä. Usein joudutaan sovittamaan erilaisia sähköpyörätuoli ja – mopo malleja, jotta löydetään potilaan toimintakykyä vastaava apuväline. Samalla arvioidaan yksilöllisten lisävarusteiden tarve. Pääsääntöisesti sähköpyörätuoli tai - mopo valitaan kierrätettävistä laitteista Apuvälinekeskuksen toimintakäytännön mukaisesti. Tarvittaessa tehdään kotikäynti. Apuvälineen luovutus tapahtuu tarvittavien muutostöiden tekemisen jälkeen luovutuskäynnillä, jolloin apuvälineen käyttö kerrataan. Joissakin tapauksissa potilas tarvitsee lisäharjoituskäynnin. Apuvälineen luovutuksen yhteydessä tehdään lainasopimus, josta selviää potilaan velvollisuudet ja oikeudet liittyen apuvälineen käyttöön.

Lapsilla apuvälinepalveluprosessi toteutuu samankaltaisesti kuin yllä kuvattu aikuisten apuvälinepalveluprosessi. Ennen sähköpyörätuolin tai -mopon kokeilua ja hankintaa selvitetään moniammatillisessa työryhmässä lapsen mahdollisuudet itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen sähköpyörätuolilla tai -mopolla.

Kun hoitava taho toteaa tekemässään tarvearviossa sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeen, tulee potilas läheteellä Apuvälinekeskukseen sähköisen liikkumisen apuvälineen arvioon ja sovittukseen. Apuvälinekeskuksesta järjestetään kokeilun ajaksi lapsen tarpeita vastaava apuväline. Harjoittelun tulee olla turvallista sekä lapselle että muille henkilöille, joten harjoittelun toteuttamisesta on sovittava jokaisen lapsen kohdalla erikseen. Jokaiselle sähköpyörätuolia kokeilevalle lapselle nimetään ammattilainen esim. hoitava fysioterapeutti, jonka vastuulla harjoittelu on. Vastuhenkilö ohjaa tarvittaessa lapsen päivittäisessä elämässä toimivia lähi-ihmisiä sähköpyörätuolin käytössä.

Kun päätös apuvälineen luovuttamisesta on tehty, saa lapsi yksilöllistä tarvetta vastaavan apuvälineen käyttöön joko Apuvälinekeskuksen varastosta tai tehdään uushankinta.

12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET

Välineet, joita käytetään pyörätuolien kanssa. Kertakäyttöiset, ei-päälle puettavat virtsan ja ulosteen imeyttämistävälineet, ks. 09 30 42. Pestävät, ei-päälle puettavat virtsan ja ulosteen imeyttämistävälineet, ks. 09 30 45. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Porrasnousuvälineet, ks. 12 17 03. Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyynt ja -alustat, ks. 18 10 06. Käsivarsituet, ks. 18 10 09. Päätuot ja niskatuot, ks. 18 10 12. Säärituet ja jalkatuot, ks. 18 10 15. Vartalotuot ja lantiotuot, ks. 18 10 18. Syllitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin, ks. 18 10 24.

12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet

Välineet, jotka lisätään käsikäyttöiseen pyörätuoliin, jotta käyttäjä tai avustaja kykenee paremmin liikuttamaan pyörätuolia tai jotta pyörätuoli liikkuu ilman ihmisen apua. Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kelausten tehostus, ks. 12 22 12.

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöapulaite, sähköinen ajolaite, sähköinen kelausten keventäjä tai muu vastaava sähköinen lisävoimalaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja apuvälineasiantuntijan arvioinnin perusteella.

12 24 09 01 Käsipolkulaitteet

Välineet jotka kiinnitetään kelattavan pyörätuolin runkoon ja joita poljetaan käsin.

Luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan terveydenhuollon kautta silloin, kun apuväline parantaa toimintakykyä, lisää oleellisesti potilaan omatoimista suoriutumista ja asioiden hoitamista ja henkilö on motivoitunut liikkumaan sekä sitoutunut laitteen käyttöön. Laitteen käytölle tulee olla olemassa selkeä, kuntoutusta tukeva tavoite.

Käsipolkulaitteet arvioidaan pääsääntöisesti liikuntaharrastukseen tai yleisesti kuntoiluun liittyväksi vammaispalveluna korvattavaksi harrastusvälineeksi

12 24 09 02 Sähköiset kelausten keventäjät

Kelausten keventäjät arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia.

Kelausten keventäjiä voi kelata joko kahdella kädellä tai yhdellä kädellä riippuen laitteen mallista. Kelausten keventäjät voivat olla sopiva lisävaruste manuaalipyörätuoliin silloin, kun oma ympäristö rajoittaa joko manuaalipyörätuolin tai sähköpyörätuolin/ muun sähköisen liikkumisen apuvälineen käyttöä, kelausten keventäjät voivat olla manuaalipyörätuolin. ja sähköpyörätuolin välissä oleva toimintakykyä edesauttava sähköinen liikkumisen apuväline. Kelausten keventäjät mahdollistavat

omatoimisen kelaamisen vielä silloin, kun yläraajojen toimintakyky on oleellisesti heikentynyt, mutta omatoiminen kelaaminen onnistuu heikoilla lihasvoimilla.

12 24 09 03 Sähköiset ajolaiteet

Välineet jotka kiinnitetään kelattavaan pyörätuoliin ja joiden avulla pyörätuolia voidaan ohjata sähköisesti.

Sähköinen ajolaite voidaan luovuttaa henkilölle, joka tarvitsee kevytrakenteista sähköistä liikkumisen apuvälinettä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Lisävarusteet luovutetaan pääsääntöisesti samasta paikasta kuin itse pyörätuolikin. Sähköiset lisävoimalaitteet luovutetaan pääsääntöisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaiteet

Välineet joiden antaman sähköisen lisävoiman avulla avustaja työntää pyörätuolia.

Pyörätuolin kuljettamisen keventämiseen tarkoitetun sähköisen työntöapulaitteen ohjaaminen tapahtuu pyörätuolin takaa toisen henkilön käyttämänä. Laite keventää potilaan kuljettamista ja helpottavat siten avustajan työtä.

Toimintakyvyn rajoitus estää tai vaikeuttaa henkilön liikkumista esim. kelattavalla tai sähkökäyttöisellä pyörätuolilla omassa toimintaympäristössä. Pääperiaatteena on, että avustajakäyttöön hankitaan **ensisijaisesti** mahdollisimman kevyesti käsiteltäviä kuljetuspyörätuoleja lisävarusteilla (esim. avustajajarrut). Toissijaisena luovutetaan työntöapulaite, mikäli henkilö on huomattavasti kookkaampi ja painavampi, mihin avustajan koko ja voimat riittävät tai henkilö on aktiivinen ja motivoitunut liikkumaan, hoitamaan asioitaan ja osallistumaan vapaa-aikaan kodin ulkopuolella sekä työntöavun luovuttamisella voidaan siirtää vaikeavammaisen henkilön laitoshoidon joutumista. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 221).

Arviointia tehtäessä otetaan huomioon mm. asuinympäristö, henkilön erityistarpeet (esim. henkilön paino, vaikeavammaisuus) ja laitteen käytön säännöllisyys.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti HUS Apuvälinekeskuksessa.

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. vartaloguet, haarakärrät, niskatuet, päätuet, nilkkaremmat ja nokkapyörä.

Nokkapyörän tehtävänä on nostaa pyörätuolin pienet etupyörät ilmaan ja mahdollistaa liikkuminen vaihtelevassa maastossa niin kesällä kuin talvella.

Nokkapyörää ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan luovuttaa erityisperusteluin.

Vauva- ja pienlapsi ym. perhe-elämään liittyvät apuvälineet, jotka liittyvät pyörätuoliin.

Luovutetaan yksilöllisen tarvearvion perusteella potilaalle, jonka toimintakyky on alentunut ja tarvitsee perhe-elämään liittyviä apuvälineitä mahdollistamaan esim. omatoiminen lapsen kuljettaminen vaunuissa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Pyörätuolin käyttäjän tarvitessa ajamiseen lämpöhanskoja ja /tai – sukkia tulee pohtia apuvälineen tarkoituksenmukaisuutta. Käyttäjä ohjataan hankkimaan lämpöhanskat ja/tai–sukat tai esimerkiksi urheilukaupoista saatavia irrallisia lämmittämiä omakustanteisesti.

Manuaalipyörätuolien talvirenkaat

Pyörätuolia arvioitaessa tulee arvioida pyörätuolin käyttöympäristöä, koska sillä on merkitystä valittavaan rengaskuvioon. Talviolosuhteissa karkeakuvioisemmalla renkaalla saadaan parempi pito.

Pääsääntönä on, että manuaalipyörätuoliin hankitaan yhdet vanteet ja renkaat kerrallaan. Mikäli potilas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa.

Vain yksilöllisesti perustellen voidaan luovuttaa kahdet vanteet renkaineen talviajaksi. Luovuttaminen harkitaan suhteessa käyttöön sekä potilaan omatoimisuuteen. Mikäli vain karkeakuvioisilla renkailla potilaan omatoiminen liikkuminen selkeästi helpottuu, tehdään myönteinen päätös. Lumen/ravan kulkeutuminen asuntoon ei ole myönteisen päätöksen peruste.

HUS: Manuaalipyörätuolien talvirenkaiden arvio ja luovutus tapahtuvat samassa paikassa kuin itse pyörätuolin luovuttaminen.

12 27 VAIHTOEHTOISET IHMISVOIMIN LIKUTELTAVAT KULKUVÄLINEET

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat

Rattaat luovutetaan vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle yksilöllisin perustein, kun esim. lastentarvikeliikkeissä olevat kevyemmät ratkaisut eivät riitä esim. huonon vartalonhallinnan vuoksi. Rattaiden lisävarusteet kuten kuomu voidaan luovuttaa erityisperusteluin. Muut lisävarusteet, kuten

sade-/aurinkosuojat, lämpöpussi perhe hankkii itse. Lääketieteellisen yksilöllisen tarveharkinnan mukaan voidaan luovuttaa esim. aurinkosuoja valoherkälle lapselle.

Liikkumisen apuvälineenä on lapsella pääsääntöisesti joko rattaat tai pyörätuoli. Rattaat voivat joskus olla hyvä ja toimiva vaihtoehto pyörätuolille esim. vaikeasti liikuntavammaisen aikuisen kehitysvammaisen kuljettamiseen.

Kaksosten rattaita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä jos perheessä toinen lapsi on lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden potilas mutta toinen lapsi on terve, eikä siis ole oikeutettu saamaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Tällaisessa tapauksessa perhe ohjataan itse hankkimaan kaksosten rattaat omakustanteisesti.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 27 09 Pulkat, reet ja kelkat

Ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

Muutoin pulkat, reet, kelkat tms. ovat tavanomaisia perheen hankintoja.

12 27 12 Potkukelkat

Välineet joka koostuvat kahteen pyörälliseen tai pyörättömään jalakseen kiinnitetystä istuimesta ja jota istuimen takana seisova henkilö kuljettaa eteenpäin työntämällä vauhtia jalalla.

Ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat

Voidaan luovuttaa mikäli se on omatoimisen liikkumisen mahdollistaja ja sillä tuetaan kuntoutukselle asetettuja tavoitteita. Esim. pienelle MMC-lapselle omatoimisen liikkumisen ensimmäiseksi apuvälineeksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 31 SIIRTYMISEN JA KÄÄNTYMISEN APUVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat muuttamaan asentoja.

12 31 03 Liukulaudat, liukumatot ja liukulakanat

Välineet, joiden avulla henkilön asentoa tai paikkaa muutetaan liukumistekniikoiden avulla.

12 31 06 Kääntölevyt

Välineet, jotka auttavat henkilöä, joka seisoo tai istuu kääntölevyn päällä pyörittämään.

12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat

Välineet, jotka auttavat henkilöä toisen henkilön siirtämisessä.

Pääsääntöisesti liukulaudat, liukumatot ja liukulakanat, kääntölevyt sekä nostovyöt ja – valjaat ovat hoitovälineitä. Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä jos mahdollistavat potilaan omatoimisen siirtymiseen. Potilasta suositellaan ostamaan satiipintaisia lakanoita vuoteessa siirtymisen helpottamiseksi.

Hoitohenkilökunnan ergonomiaa tukevat siirtymisen välineet kuuluvat työnantajan vastuulle.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 31 21 Siirtymistasot

Välineet joiden avulla liikutetaan seisovaa henkilöä lyhyen matkaa.

Luovutetaan henkilölle, jos itsenäinen siirtyminen ei onnistu mutta potilas pystyy aktiivisesti osallistumaan siirtymiseen.

12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET

Laitteisto, joiden avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

Nostolaitetta arvioitaessa tulee määritellä potilaan toimintakyky, nostolaitteen käyttötarve ja – ympäristö. Nostolaitteen käyttäminen tulee tukea potilaan toimintakykyä ja osallistumista.

Kun muut siirtymisen apuvälineet on jo arvioitu ja kokeiltu, eivätkä ne riitä, niin silloin tulee kysymykseen nostolaitteet siirtämisen apuvälineenä.

Henkilön siirrot tulee suunnitella huolella. Nostolaitte on tarkoitettu lähinnä siirtämiseen, ei ensisijaisesti henkilön kuljettamiseen huoneitten välillä. Nostolaitteen mallin valinta tehdään

arvioinnin perusteella ja tarpeen mukaisesti. Nostokankailla nostavissa malleissa on nostokankaan valinta tehtävä huolella ja kokeiltava sen sopivuutta esim. sänkyyn siirrettäessä.

Siirrettävät nostolaitteet luovutetaan helpottamaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana potilaan siirtämistä kotona. Palvelukoteihin nostolaitteen hankkii työnantaja parantamaan henkilökunnan ergonomiaa.

Asumispalveluyksiköissä asuvien henkilöiden lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluista on ohjeistus Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteissa seuraavasti.

"Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksessa mainitut edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten henkilönostolaitteisiin. Apuvälinearvioinnissa huomioidaan apuvälineen käyttöön liittyvä toimintaympäristö. Apuvälinetarve tulisi kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan.

Arvioon perustuvan apuvälineratkaisun tekee julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntija siitä toimintayksiköstä, jolle asian päätöksenteko on alueella hoidonporrastuksessa sovittu.

Kunta voi järjestää asumispalvelut omana toimintana tai ostamalla palvelut. Järjestämistavasta riippumatta palveluilta edellytetään samoja vaatimuksia.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluyksiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet, kuten henkilönostolaitteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Kunnan tulisi asumispalveluja kilpailuttaessaan ja uusia sopimuksia tehdessään ottaa laatutekijöinä huomioon yksikköjen varustetaso. Jos kunta edellyttää yksiköiltä tiettyä varustetasoa, ovat vaatimukset määriteltävä palveluntuottajan ja kunnan välisessä sopimuksessa.

Yksiköiden varustetasosta huolimatta kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Yhteiskäyttöön hankitut välineet eivät niitä korvaa." (Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteita n.d)

12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut Laitteisto, jonka avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö istuvassa, puoli-istuvassa tai puolimakuuasennossa. Vartaloa kannatteleva osa koostuu kankaista ja hihnoista.

12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilö voidaan nostaa istuvasta seisovaan asentoon ja siirtää häntä seisovassa asennossa ja jota voidaan liikutella vapaasti paikasta toiseen ja jonka nostoliina, jalkatuki, sääri- tai polvituki tukee vartaloa.

Pääsääntöisesti siirrettävät nostolaitteet istuvan tai seisovan henkilön siirtämiseen ovat hoitovälineitä. Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvion perusteella ja jos apuvälineet mahdollistavat potilaan selviytymisen ja hoidon kotona.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilö voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa. Kohtaan sisältyvät esim. katonostin ja uima-altaiden hissit.

Kiinteästi asennettava nostolaitte sekä nostoliinat voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena. Tarve arvioidaan vaikea-vammaisen henkilön toimintakyvyn ja yksilöllisen tarpeen perusteella.

Hakemuksen liitteenä tulee olla terveydenhuollon ammattilaisen tekemää arviointi ja lausunto apuvälineen tarpeellisuudesta sekä perustelu, miksi esim. siirrettävän nostimen käyttö ei ole mahdollista.

12 36 21 Vartaloa kannattelevat osat nostolaitteisiin

Välineet jotka tukevat nostolaitteella nostettavaa henkilöä. Kohtaan sisältyvät esim. nostokankaat, -istuimet ja -parit sekä WC-istuimet kiinteisiin ja liikuteltaviin henkilönnostimiin. WC-apuvälineet, ks. 09 12.

Henkilönnostinta hankittaessa nostoliinan arviointiin ja mallin valintaan tulee käyttää riittävästi aikaa. Tarvittaessa nostoliina voidaan hankkia toiselta palveluntuottajalta kuin nostin. Tavoitteena on löytää potilaan tarpeisiin soveltuva nostoliina. Potilas saattaa tarvita nostoliinat yleissiirtoihin, suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygienialiinan wc-toimintoihin.

Palvelutalojen tai kodinomaisten yksiköiden tai julkisten asumis- ja hoivayksiköiden omistamiin henkilönnostimiin tulee kuulua myös nostoliinat.

Hus: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

12 39 SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa ja ympäristön tarkkailemisessa tai tunnistamisessa.

12 39 01 Opaskoirat

Koirat, jotka avustavat näkövammaisia henkilöitä liikkumisessa.

Opaskoira luovutetaan sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään näköjäännettään liikkumisessa. Opaskoiran käyttäjältä edellyttää hyvää fyysistä kuntoa, taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa sekä kykyä huolehtia koirasta

Liikkumistaidonohjaaja tai kuntoutusohjaaja tekee arvion potilaan soveltuvuudesta opaskoiran käyttäjäksi. Käyttäjältä edellytetään taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa sekä kykyä pitää huolta koirasta. Opaskoirakoulut arvioivat esikurssilla henkilön soveltuvuuden opaskoiran käyttäjäksi. Mikäli opaskoiraprosessi etenee, luovuttavat opaskoirakoulut koiran potilaan käyttöön. Opaskoirakoulut omistavat opaskoirat, joilta erikoissairaanhoito ostaa palvelun sopimuksen mukaisesti. (HUS-alueella on käytössä 3 koulua)

HUS: Päätös opaskoiran luovuttamisesta tehdään Silmätautien kuntoutuspoliklinikalla liikkumistaidon ohjaajan suositusten perusteella.

Avustajakoirat

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) syksyllä 2014 tekemän selvityksen mukaan, julkaistu tammikuussa 2015, ehdotetaan vammaisten henkilöiden avustajakoirapalvelua osaksi vammaispalvelulakia. Avustajakoiria koskeva päätöksenteko tapahtuisi sote-alueilla ja koirat luovutettaisiin valtakunnallisesti keskitetystä apuväline- ja toimintakykykeskuksesta. Koiran hankinta- ja koulutuskulut korvattaisiin kokonaan ja koiran käyttöön liittyvät muut kulut korvattaisiin Kelan kautta vammaistukena (Sirola – Töytäri 2014.)

12 39 03 Suuntautumiskepit

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa tai ympäristön tunnistamisessa ja joita käyttävät näkövammaiset henkilöt.

Valkoiset kepit ja kärkein uusiminen luovutetaan yksilöllisen tarpeen perusteella. Erikoissairaanhoidosta luovutetaan ensimmäinen valkoinen keppi, seuraavat perusterveydenhuollosta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 KODINHOITOVÄLINEET

15 03 RUOANLAITTOVÄLINEET

15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Tähän luokkaan kuuluvat mm. siivuttajat, leikkurit, leikkuuveitset ja – laudat, juustohöylät, raastimet ja hakkurit.

15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. siivuttajat, veitset, leikkuulaudat, juustohöylät, munankeltuaisen erottelijat, munaleikkurit, sipulinpitimet ja -raastimet. Kohtaan eivät sisälly ruoanvalmistuskoneet.

15 03 12 Leivontavälineet

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset ruoanlaittovälineet.

Erityisominaisuuksilla varustettuja leikkuu- ja pilkkomisvälineitä, puhdistus- ja kuorimisvälineitä, keittämis- ja paistamisvälineitä sekä leivontavälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä toimintaterapeutin/apuvälinealan asiantuntijan arvion perusteella, mikäli väline on välttämätön vammaisen henkilön itsenäiselle suoriutumiselle eikä sitä ole saatavissa tavanomaisista kaupoista. Tarvittavat apuvälineet tulla olla mainittu ja niiden tarve tulee olla kirjattu potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 06 ASTIANPESUVÄLINEET

15 06 06 Tiski- ja pulloharjat

15 06 09 Astiankuivaustelineet

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset astianpesuvälineet.

Astianpesuvälineet, esim. yksikäsinen tiskiharja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä toimintaterapeutin/apuvälinealan asiantuntijan arvion perusteella, mikäli väline on välttämätön vammaisen henkilön itsenäiselle suoriutumiselle.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 09 SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET

15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit

Välineet joita käytetään syödessä, ruokaa leikattaessa tai joiden päällä/sisällä/läpi ruoka viedään astiasta syöjän suuhun. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset (sekä ruokalautaset)

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset syömistä ja juomista helpottavat välineet.

Syömisen ja juomisen apuvälineitä voidaan luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle henkilölle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa selviytymiselle (esim. hemiplegia) ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet). Voidaan luovutetaan henkilöille, jotka eivät pysty harjoittelemaan turvallisesti syömistä / juomista tavallisilla välineillä.

Syömisen ja juomisen apuvälineiden luovuttamisella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä tuetaan yhdessä kuntoutujan ja apuvälinealan asiantuntijan asettamia kuntoutustavoitteita ja ne on kirjattu potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

Apuvälineiden arviointi edellyttää julkisen terveydenhuollon apuvälineala asiantuntijan tekemää arviointia ja suositusta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 09 27 Syömislaitteet

Sähköisesti tai käsikäyttöisesti toimivat välineet, jotka auttavat henkilöä syömään siirtämällä ruoan lautaselta suuhun.

Syömislaite voidaan luovuttaa, kun

- luovuttamisella tuetaan yhdessä potilaan kanssa asetettuja kuntoutustavoitteita ja tavoitteena on omatoiminen syöminen
- potilaan omatoiminen syöminen onnistuu vain laitteen avulla
- potilas on sitoutunut laitteen käyttöön

Syömislaitteen luovuttaminen tapahtuu **aina** **erikoissairaanhoidon** toimintaterapeutin/apuvälinealan asiantuntijan arvion mukaan, kokeilun ja suosituksen perusteella kun muut syömiseen apuvälineratkaisut eivät ole riittäviä tavoitteen saavuttamiseksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 12 SIIVOUSVÄLINEET

Potilas ohjataan ostamaan itse tavanomaiset siivousvälineet.

Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan siivousvälineiden lisävarusteita, esim. lisäkahvoja, luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle henkilölle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa selviytymiselle (esim. hemiplegia) ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet) ja mahdollistavat itsenäisen siivousvälineen käyttämisen. Yksilölliset tarpeet tulee olla kirjattu potilaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

15 15 OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET

15 15 21 Sakset

Sisältävät yleis- ja joustosakset.

15 15 21 02 Joustosakset

Sakset joiden terät palautuvat auki jousen tai joustosangan avulla.

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset ompelu- ja vaatehuollonvälineet.

Voidaan luovuttaa toimintaterapeutin/apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin, kokeilun ja suosituksen perusteella vammaiselle henkilölle päivittäisten toimintojen helpottamiseksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 ASUNTOJEN JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET JA LISÄLAITTEET

Tavanomaisia koti-irtaimistoon kuuluvia huonekaluja ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä korvata vammaispalvelulain perusteella.

18 03 PÖYDÄT

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset pöydät.

Erikoispöydät voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä potilaalle, jonka toimintakyky on vamman tai sairauden vuoksi alentunut ja hän ei suoriudu päivittäisistä toiminnoista kuin erityisratkaisuin.

18 03 03 Työpöydät

Kohtaan sisältyvät esim. kirjoituskonepöydät, kiinteät tai irralliset päätepöydät, pyörivät pöydät.

Erikoistyyppöytä, jossa on useita erilaisia säätömahdollisuuksia (esim. kulma- korkeus – ja etäisyysäättö) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli potilas käyttää sitä useisiin eri päivittäisiin toimintoihinsa ja sillä pystytään parantamaan potilaan omatoimisuutta.

Apuvälineiden arviointi edellyttää julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviointia, kokeilua ja suositusta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit

Kohtaan sisältyvät esim. kirjoituspöydät ja tietokonepöydät. Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06. Piirustuspöydät, ks. 18 03 09.

Kohopulpettia ei pääsääntöisesti luovuteta heikkonäköiselle/näkövammaiselle potilaalle mutta lukupöytä voidaan luovuttaa näkövammaiselle potilaalle yksilöllisen tarvearvion perusteella suurentavan lukulaitteen kanssa.

Koulukäyttöön tarvittavat pulpetit ja työpöydät hankkii koulutoimi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 03 15 Vuodepöydät

Pöydät, jotka on suunniteltu pidettäväksi vuoteessa, sen päällä tai vieressä.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se mahdollistaa potilaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista (esim. syöminen, lukeminen), mahdollista kotona asumisen ja lisää itsenäistä toimintaa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 06 VALAISIMET

Normaalin ikääntymisen myötä näkökyvyn heiketessä ohjataan ja opastetaan potilas itse ostamaan tehokkaampia valaisimia ja tehostamaan valaistusta.

18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet

Potilas hankkii pääsääntöisesti luku- ja työskentelyvalaisimet itse.

Suurennuslasivalaisimet voidaan luovuttaa näkövammaiselle potilaalle yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen perusteella.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 09 ISTUIMET

18 09 03 Tuolit

Kohtaan sisältyvät esim. tuolit, joissa voi olla erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.

Tähän luokkaa kuuluvat myös työtuolit sekä mekaanisella että sähköisellä korkeussäädöllä. Mekaanisen työtuolin korkeutta voidaan säätää mekaanisesti jousella tai hydraulisesti, sähköisen työtuolin korkeuden säätö tapahtuu taas sähköisesti.

Mekaanisesti säädettävä työtuoli voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena potilaalle, jonka toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut. Esimerkiksi potilaan keittiötyöt onnistuvat keskuslukittavan mekaanisen työtuolin avulla. Kyseessä voi olla potilas, jolla on esim. etenevä neurologinen sairaus, jonka vuoksi liikkuminen / seisominen pitkiä aikoja ei onnistu.

Sähkö säätöinen työtuoli (sähköinen korkeuden säätö) voidaan luovuttaa, kun se mahdollistaa potilaan ylösnousemisen ja/tai turvallisen istuutumisen. Ns. sähköisiä työtuoleja, joissa sähköinen ajomahdollisuus sekä sähköinen korkeuden säätö voidaan luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella.

Työtuolien arviointi tulee tehdä potilaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Ennen tuolin luovuttamista tulee tuolia kokeilla pääsääntöisesti siinä ympäristössä, jossa sitä tullaan käyttämään.

Kohottautumistuoleilla tarkoitetaan tuoleja, jotka helpottavat seisomaan nousemista ja lisäävät henkilön itsenäistä toimintakykyä. Tuolin istuinkorkeus voi olla tavallista korkeampi ja sen istuinosa nousee seisomaan noustessa ja näin avustaa suoritusta. Potilas ohjataan itse ostamaan huonekalukaupoista saatavat kohottautumistuolit.

Normaaleja huonekaluja esimerkiksi ns. reumatuoleja, satulatuoleja tai tavallisia työtuoleja ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Koulunkäynnissä tarvittavat työtuolit hankkii pääsääntöisesti koulutoimi ja työikäisten työssä käytettävät työ- ja toimistotuolit työnantaja tai Kela.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Tuolit, jotka täyttävät henkilön erityisvaatimukset. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat lastentuolit, säkkituolit ja lattiaistuimet. Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tynnyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut, ks. 12 12 12.

Erityisvalmisteiset tuolit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle lapselle hyvän istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi, kun tavanomaisilla ratkaisuilla ei löydetä yksilöllistä tarpeenmukaista ratkaisua. Erityistuolin käyttö voi olla perusteltua esim. spastisuuden vähentämiseksi, hypotonuksen aktivoimiseksi tai virheasentojen ehkäisemiseksi. Kattoon kiinnitettävä keinumainen erityistuoli voidaan luovuttaa potilaalle kun se on ainoa istuma-asennon mahdollistava erityistuoli.

Erityisvalmisteisen tuolin arviointi edellyttää lapsen hyvin tuntevan fysio- tai toimintaterapeutin ja hoitovastuussa olevan tahon apuvälinealan asiantuntijan yhteistyötä apuvälinetarpeen, mallin ja sen lisävarusteiden arvioinnissa ja kokeilussa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 09 27 Jalkajakkarat ja sääri- ja jalkatuet

Välineet jotka tukevat istuvan henkilön sääriä ja/tai jalkoja. Kohtaan sisältyvät esim. tynkätuet.

Ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

18 09 31 Istuimet, istuinkokoonpanot ja abduktioalustat

Istuimet ja lisävarusteet jotka korjaavat ja/tai ylläpitävät oikeaa istuma-asentoa. Kohtaan sisältyvät esim. yksilöllisesti muotoillut istuimet. Kohtaan eivät sisälly istuintyynt ja alustat.

18 09 31 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet.

Istujan istuma-asentoa ja toimintakykyä tukevat yksilöllisesti koottavat istuimet.

Voidaan luovuttaa potilaalle hyvän istuma-asennon tai työskentelyasennon ylläpitämiseksi tai saavuttamiseksi kun tavanomaisilla ratkaisuilla ei saavuteta tarpeenmukaista yksilöllistä ratkaisua.

Erityisistuimen arviointi edellyttää potilaan hyvin tuntevan fysio- tai toimintaterapeutin ja hoitovastuussa olevan tahon apuvälinealan asiantuntijan yhteistyötä apuvälinetarpeen, - mallin ja apuvälineen lisävarusteiden arvioinnissa ja kokeilussa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 09 42 Istuintyynt ja alustat

Tyynt, jotka lisäävät mukavuutta (esim. asennon korjaamiseen tarkoitetut tyynt). Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolien tyynt ja alustat.

Istuintyynt mahdollistavat toimivan istuma-asennon ja lisäävät käyttäjän toimintakykyä.

Istuintyynt ja -alustat painehaavojen ehkäisyyn, kts luokka 04 33 03.

Pääsääntöisesti peruspyörätuolin luovutuksen yhteydessä luovutetaan mukana perusistuintyynt.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 09 42 03 Korotustyynt

Tyynt jotka lisäävät istuimen korkeutta.

18 09 45 Selkätyynt ja selkätuot

Ryhmään kuuluvat mm. irralliset, tuolissa (ei pyörätuolissa) käytettävät lisätuet.

Voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena, kun vamma tai sairaus aiheuttaa potilaalle pitkäaikaisen tarpeen ja tuen hankinta on yksilöllisesti perusteltu.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Potilaan työssä tarvitsemat selkätuet, -pehmusteet tai – tyynyt kustantaa työnantaja.

18 12 SÄNGYT

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta tai kulmaa voidaan säätää ja jonka säädöt tekee käyttäjä itse tai hänen avustajansa sähkömekanismilla.

Sähkösäätöinen sänky voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun se mahdollistaa henkilön itsenäisen siirtymisen ja lisää omatoimisuutta, sekä silloin kun on tarve tukea pitkäaikaissairaana tai vaikeavammaisen henkilön kotona asumista omaisen tai henkilökohtaisen avustajan tuella. Pääsääntöisesti apuvälinettä käyttävän henkilön tulee itse kyetä käyttämään säätimiä asentonsa vaihtamiseen ja sängyn korkeuden säätämiseen. Yksilöllisen arvioinnin perusteella apuväline voidaan luovuttaa henkilölle, vaikka hän ei itse pystyisikään käyttämään säätimiä mutta osoittaa tietoisesti halunsa asennon vaihtamiseen ja sängyn säätämiseen.

Kasvuikäisten kohdalla voidaan erikoissänky luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella.

Läkinällisenä kuntoutuksena luovutettaviin sähkösäätöisiin sänkyihin tulee tarvittaessa olla saatavissa laidat sekä kohottautumisteline ja nousutuki.

Asumispalveluyksiköissä asuvien henkilöiden lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluista on ohjeistus Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteissa.

"Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksessa mainitut edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten sähkösäätöisiin sänkyihin. Apuvälinearvioinnissa huomioidaan apuvälineen käyttöön liittyvä toimintaympäristö. Apuvälinetarve tulisi kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan.

Arvioon perustuvan apuvälineratkaisun tekee julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntija siitä toimintayksiköstä, jolle asian päätöksenteko on alueella hoidonporrassuhteissa sovittu.

Kunta voi järjestää asumispalvelut omana toimintana tai ostamalla palvelut. Järjestämistavasta riippumatta palveluilta edellytetään samoja vaatimuksia.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluyksiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet, kuten sähkösäätöiset sängyt sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Kunnan tulisi asumispalveluja kilpailuttaessaan ja uusia sopimuksia tehdessään ottaa laatutekijöinä huomioon yksiköiden varustetason. Jos kunta edellyttää yksiköiltä tiettyä varustetasoa, ovat vaatimukset

määriteltävä palveluntuottajan ja kunnan välisessä sopimuksessa.

Yksiköiden varustetasosta huolimatta kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Yhteiskäyttöön hankitut välineet eivät niitä korvaa.” (Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteita n.d)

Kun tavoitteena on ensisijaisesti hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, ei sähkökäyttöistä sänkyä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan työnantajan tulee sellaiset hankkia. Työturvallisuuslaissa (23.8.2002) sanotaan, että työnantaja on työturvallisuus lain mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävistä työvälineistä. Näiden välineiden käyttöturvallisuudesta huolehtii niiden omistaja.

Parisänkyjä eikä irrotettavia sängynpohjia ja patja-alustoja ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Apuvälineen arvioinnista vastaa hoitovastuuyksikön apuvälinealan asiantuntija. Arviointi tehdään mieluiten potilaan kotona ja yhteistyössä omaisen/henkilökohtaisen avustajan/kotipalvelun ammattilaisten kanssa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Liukulakanan tavoitteena on vähentää kitkaa vuoteessa tai siitä siirtyessä. Kotioloihin voi potilasta suositella hankkimaan satiinikangasta (satiinilakana), mikä vähentää kitkaa. Liukulakanaa ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan se.

Painopeittoa voidaan käyttää, kun potilaalla on todettu aistisäätelyn vaikeuksia (mm. voimakasta aistimushakuisuutta, yli- tai alireagointia tuntoaistimuksille). Se voi myös rauhoittaa levotonta lasta tai aikuista, koska peitto antaa vahvemman tuntoaistimuksen.

Painopeittoa ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan se.

18 12 18 Patjat ja patjan päälliset

Tavallisia vaahtomuovisia ja viskoelastisia patjoja, sijauspatoja ja patjanpäällisiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mm. hygieniasyistä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Apuvälineet kudოსvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa, kts kohta 04 33 06

18 12 21 Peitonkohottimet

Pääsääntöisesti ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää mekaanisesti.

18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähköisesti säädettävät

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää sähköisesti.

Sängynpäädyn kohottajan voidaan luovuttaa, mikäli se helpottaa henkilön omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista ja/tai kohoasento on välttämätön potilaan hoidon ja kuntoutuksen kannalta ja henkilö ei tarvitse sähköisesti sänkyä. Sähköistä sängynpäädyn kohottajaa arvioitaessa on syytä ottaa huomioon sairauden laatu ja arvioida mahdollinen kotihoitosängyn tuleva tarve, jolloin sängyn luovuttaminen on kokonaistaloudellisesti edullisempi ratkaisu.

Arvion tekee apuvälinealan asiantuntija

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 12 27 Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Kokoontaitettavat tai poistettavat laidat, jotka estävät sängystä putoamista tai mahdollistavat omatoimisen istumaan nousun ja/tai asennon muuttamisen. Kohottautumistelineet, siirrettävät, ks. 12 31 09.

18 12 27 01 Irrotettavat laidat

Sänkyyn kiinnitettävät, irrotettavat laidat.

18 12 27 02 Kohottautumistelineet

Telineet jotka helpottavat sängyssä kohottautumista tai asennon vaihtamista.

18 12 27 03 Nousutuet

Sänkyyn kiinnitettävät kaiteet tai tuet, jotka helpottavat sängystä ylösnousemista tai asennon vaihtamista.

Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvion perusteella kun luovuttava taho huolehtii laitojen turvallisesta kiinnittämisestä.

HUS: Arviointi ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 15 HUONEKALUJEN KORKEUDENSÄÄTÖVÄLINEET

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat

Korotuspalikat voidaan luovuttaa, kun se helpottaa tai mahdollistaa potilaan omatoimisen siirtymisen, jos se on vamman tai sairauden vuoksi alentunut. Ikääntymisen myötä toimintakyvyn heiketessä tulee henkilöä ohjata ja opastaa itse ostamaan jo olemassa oleviin huonekaluihin korkeammat kalustejalat omakustanteisesti helpottamaan toimintakykyä.

HUS: Arviointi ja luovuttaminen tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet

Yleensä putkimaiset tangot, jotka on kiinnitetty seinään, lattiaan tai muuhun vakaaseen rakenteeseen ja johon henkilö voi käsin tukeutua kävellessään, esimerkiksi ylös tai alas rappusia tai luiskaa tai liikkuessaan käytävää pitkin.

Asuntoon kiinteästi asennettavat liikkumista helpottavat pitkät tukikaiteet sekä asunnonmuutostöiden yhteydessä tulevat tukikaiteet myönnetään pääsääntöisesti sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella, jos vaikeavammainen henkilö niitä välttämättä tarvitsee suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista.

18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät

Välineet, jotka ovat yleensä suoria tai kulman muotoisia tankoja.

Asunnonmuutostöiden yhteydessä tulevat tukikahvat ja kädensijat myönnetään pääsääntöisesti vammaispalvelulain perusteella, jos vaikeavammainen henkilö niitä välttämättä tarvitsee suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista.

Asuntoon kiinteästi asennettavat yksittäiset tukikahvat ja kädensijat kuuluvat Vammaispalvelulain ja –asetuksen mukaan Vammaispalvelun vastuualueelle mutta kuntakohtaisesti voi olla sovittuna erilaisia luovutuskäytäntöjä.

Jos tukikahvat ja kädensijat luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen kautta, tulee luovuttavan tahon myös huolehtia turvallisesta tukikahvojen ja kädensijojen kiinnittämisestä.

Potilas vastaa itse tukikahvojen irrottamisesta sekä jälkien peittokustannuksista.

Imukuppi kiinnityksellä olevia tukikahvoja ei luovuteta turvallisuussyistä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

18 21 PORTIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JA SULKIJAT

18 21 03 Ovenavaajat ja –sulkijat

18 21 06 Ikkunanavaajat ja –sulkijat

18 21 09 Verhoavaajat ja –sulkijat

18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

Em. tuotteiden liittyessä osana ympäristönhallintajärjestelmää voidaan niitä luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, pääsääntöisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi sähkölukot.

Sähkölukko voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä terveydenhuollosta osana ympäristöhallintajärjestelmää. Ympäristöhallintalaitteet pyritään pitämään mahdollisimman yksinkertaisina jolloin laitteiden käyttö on potilaalle helpompaa ja nopeampaa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, pääsääntöisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET

18 24 12 Kynnykset

Lattiatason kynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisäänntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. esim. suihkukaapin oven kumitiivisteet ja ylityssillat.

Siirrettäviä kynnysluiskia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan aina pyritään kiinteisiin ratkaisuihin.

18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT

18 30 12 Porraskiipijät

Irralliset mekaaniset laitteet, jotka kuljettavat henkilöä portaissa ylös- tai alaspäin ja joita avustaja tai käyttäjä voi ohjata.

Avustajan tulee hallita porraskiipijän käyttö ja apuvälineen luovuttajan tulee varmistaa lainattavan porraskiipijän turvallinen käyttö niissä portaissa, joissa laitetta tullaan käyttämään. Arviointi tulee tehdä erityisen huolellisesti.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Sähköiset laitteet luovuttaa pääsääntöisesti HUS Apuvälinekeskus.

18 30 15 Luiskat, siirrettävät

Pyörätuoliluiskia tarvitaan esim. siirryttäessä pyörätuolilla asuntoon, jonne on muutama porras. Mikäli portaiden käyttö ei ole jatkuvaa (esim. toisen vanhemman asunto), voidaan asia ratkaista mukaan otettavilla luiskilla. Luiskien avulla voidaan myös esimerkiksi raskas pyörätuoli (kuljetuspyörätuoli) tai sähköpyörätuoli siirtää autoon.

Siirrettävät luiskat lainataan henkilölle,

- jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella mahdollistuu siirrettävien luiskien avulla tai
- ne mahdollistavat sähköpyörätuolin siirtämiseen autoon/autosta.

Siirrettävät luiskat ovat kevytrakenteisia ja henkilöä siirrettäessä tulee eliminoida vaaratilanteet. Mikäli luiskia tarvitaan jatkuvasti siirtymiseen asunnosta ulos tai sisään tulisivat luiskat olla tilapäisratkaisu. Pysyväksi ratkaisuksi tarvitaan tukevarakenteisemmat luiskat, joiden kustannusta voidaan hakea vammaispalvelulain perusteella sosiaalitoimesta.

HUS: Siirrettävät luiskat luovutetaan pääsääntöisesti siitä yksiköstä, mistä asiakas on saanut käyttöönsä pyörätuolinkin.

22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET

22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET

Näkemisen apuvälineet luovutetaan yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen perusteella.

Näkövammaisen on henkilö, jonka paremman silmän näöntarkkuus on parhaalla toteutettavissa olevalla lasikorjauksella heikempi kuin 0.3. Molempien silmien yhteisen näkökentän halkaisija on pienempi kuin 60 astetta tai näkökyky on muusta syystä heikentynyt siten, että haitta-aste on 50 % tai suurempi. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 225.)

Silmäproteesit, kts luokka 06 30 21

Kellot, kts luokka 22 27 12

Näönkäytönharjoitusvälineet, kts. luokka 04 39

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Välineet jotka läpäisevät vain tiettyjä valon aallonpituuksia ja suodattavat ei-toivotut pois.

Silmäsairauden (esim. albinismi, retinis pigmentosa, glaukooma, aniridia, diabeettiset silmänpohjamuutokset) aiheuttaman voimakkaan häikäisyherkkyyden perusteella näkövammaiselle voidaan korvata suodattavat linssit, mikäli näkövammaisen toimintakyky niiden avulla selvästi parantuu.

Häikäistymisen aiheuttama haitta arvioidaan pääsääntöisesti erikoissairaanhoidossa. Ensimmäisellä käynnillä arvioidaan haitta, jonka jälkeen uusinnat perusterveydenhuollossa. Kts Liite 3. Suositus näönhuollon apuvälineiden korvausmenettelystä 2005.

Luovutetaan pääsääntöisesti 5vuoden välein, tästä voidaan poiketa mm. refraktion muuttuessa tai lapsen kasvun perusteella.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaan.

22 03 06 01 Silmälasilinssit

Kehyksiin kiinnitettävät näköä tarkentavat linssit.

Näkövammaiselle voidaan korvata silmälasit, mikäli näkökyvyn parantamiseksi lähelle on tarpeen **muu kuin ikää** vastaava korjaus. Esimerkiksi näkövammaisille ikäihmisille korvataan lukulasit, mikäli lukulisän (add) vahvuus on $>+4.0$ tai on vähintään $+4.0$.

Silmälasien korvauksen perusteena voivat olla halvauskarsastuksen tai sitä vastaavan muun karsastuksen (esim. kilpirauhassairauteen liittyvän karsastuksen) aiheuttamien kaksoiskuvaoireiden korjaamisessa käytettävät prisma-lasit, tai sumutus- tai peittolasit tai -piilolasit. Nämä korvataan sellaisissa tapauksissa, joissa kaksoiskuva ongelmatiikkaa ei leikata.

Myös potilaalle, jolla on diagnosoitu mykiöttömyys I. aphakia voidaan luovuttaa silmälasit kauko- ja/tai lähilasit. Kaukolasien vaihtoehtona voidaan luovuttaa piilolinssit.

Silmälasit voidaan luovuttaa myös karsastuksen hoitoon ja/ tai amblyopian estoon tai sen riskiin. Silmien painamista estävät suojalasit voidaan luovuttaa lapsille.

Kauko- ja lähilaseja korvataan pääsääntöisesti 5 vuoden välein, jos näkökyvyn parantamiseksi lähelle tai kauas on tarpeen muu kuin silmän taittovoimaa tai ikää vastaava korjaus. Alle 8 vuotiaille lapsille silmälasit luovutetaan pääsääntöisesti vuoden välein. Alle 16 vuotiaalle voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvion perusteella useammin kuin 5 vuoden välein, esim. kulumisen vuoksi.

Linssit korvataan pääsääntöisesti täysimääräisinä ilman pintakäsittelyjä tai värjäyksiä. Linssien ohennus ja pintakäsittely voidaan korvata yksilöllisen tarpeen mukaan, esim. pienille lapsille naarmuuntumisen estämiseksi tai epätavallisen voimakkaan häikäisyn johdosta.

Karsastuksen hoitoon käytettäviä peittolappuja ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

Kts. Liite 4. Lääkinällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 06 02 Kehykset

Kehysten luovutuksessa noudatetaan alueellisia sovittuja käytäntöjä tai kilpailutettuja tuotteita.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 06 03 Piilolinssit

Linssit jotka laitetaan suoraan silmiin. Luokkaan sisältyvät piilolinssien hoitotuotteet.

Piilolinssit voidaan luovuttaa potilaalle, jolla diagnosoitu aphakia I. mykiöttömyys tai esim. kaihileikatuille vauvoille. Lapsille luovuttaminen tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan, huomioiden lapsen kehittyminen ja kasvu.

Piilolinssit voidaan luovuttaa myös potilaalle, jolla diagnosoitu sarveiskalvon poikkeava muoto esim. keratoconus I. sarveiskalvon kartiorappeuma. Piilolinssit luovutetaan, jos piilolinssillä saavutetaan parempi näöntarkkuus kuin sankalaseilla. Piilolinssit ovat osa hoitoa, myös hoitotoimenpiteiden (esim. intacs kaaret, sarveiskalvon siirre) jälkeen. Piilolinssit arvioidaan, sovitetaan ja luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan sekä uusitaan valmistajien ohjeiden mukaisesti (piilolinssillä on olemassa tietty käyttöaika). Piilolinssien sovituksen voi tehdä optikko, joka on perehtynyt erikoispiilolinssihin ja jolla on tarvittavat sovitussarjat.

Aikuisille luovutetaan pääsääntöisesti kovia piilolinssijä 1 piilolinssi /silmä kahden vuoden välein, pehmeitä piilolinssijä 2 piilolinssiä/silmä vuodessa sekä jatkuvakäyttöisiä piilolinssijä 4 piilolinssiä/silmä vuodessa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet joiden avulla suurennetaan kohde, jonka henkilö haluaa nähdä. Kohtaan sisältyvät esim. valolla varustetut linssit ja linssit ilman valoa. Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.

Linssikokoonpanot voidaan luovuttaa potilaalle vaihtoehtona lähilaseille. Luovutus tapahtuu erityistarpeen mukaan.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa

Luokkaan sisältyvät esim. varrelliset tai jalustalla olevat suurennuslasit.

22 03 09 02 Suurennuslasit valolla

Suurennuslasit jotka valaisevat suurennettavana olevan kohteen.

Suurennuslasit ilman valoa tai valolla, valitaan potilaalle yksilöllisesti soveltuvimman ratkaisun löytymiseksi huomioiden näkökyky ja suurennuslasin käyttötarkoitus.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket

Välineet joiden avulla suurennetaan kaukana sijaitsevat kohteet ja jotka on tarkoitettu yhdelle tai kahdelle silmälle. Kohtaan sisältyvät esim. luuppilasit.

Kiikari valitaan potilaalle yksilöllisesti soveltuvimman ratkaisun löytymiseksi huomioiden näkökyky ja kiikarin käyttötarkoitus.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet

Mukana kuljetettavat suurennuslaitteet, joissa on kamera ja näyttö samassa kokoonpanossa.

22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet

Elektroniset suurennuslaitteet (ent. lukutelevisiot), joissa on kamera, näyttö ja/tai lukualusta.

Näkövammaiselle henkilölle voidaan luovuttaa lukutelevisio tai suurennuslaite (kannettava ja/tai pöytämallinen) pääsääntöisesti silloin, kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen tekstin lukemiseen ja laite on välttämätön apuväline jokapäiväisen selviämisen kannalta. Kahta toisiaan vastaavaa tai toiminnassa toisiaan korvaavaa apuvälinettä ei kuitenkaan luovuteta samalle potilaalle. Käyttäjältä edellytetään sellaista fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä, että lukutelevision tai suurennuslaitteen käyttö sujuu, ja laite on käyttäjälleen hyödyksi.

Näkövammaiselle henkilölle voidaan luovuttaa suurentava lukulaite (lukutelevisio) (kannettava tai pöytämallinen) pääsääntöisesti silloin, kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen (Jaeger-0.4 tai sitä vastaava) (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:225) tekstin lukemiseen ja laite on välttämätön apuväline jokapäiväisen selviämisen kannalta. Kahta toisiaan vastaavaa tai toiminnassa toisiaan korvaavaa apuvälinettä ei kuitenkaan luovuteta samalle potilaalle. Käyttäjältä edellytetään sellaista fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä, että suurentavan lukulaitteen käyttö sujuu, ja laite on käyttäjälleen hyödyksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidossa.

22 06 KUULEMISEN APUVÄLINEET

Kuulokojeet luovutetaan potilaalle, jolla on elämää häiritsevä kuulovika ja motivaatio käyttää kuulokojetta. Henkilön kuulovika vaikeuttaa opiskelussa, työssä tai siihen rinnastettavassa toiminnassa selviytymistä. Kuulovika häiritsee potilaan kuulon- ja puheenvaraista kommunikointia jokapäiväisessä elämässä. Kuulokoje luovutetaan lapselle, jolla epäillään kuulovikaa, mikä voi haitata puheen ja kielen tai vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

Kuulokojeen luovuttaminen edellyttää kuulonkuntoutukseen perehtyneen erikoislääkärin arviota tilanteesta (audiologi, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri tai foniatri). Tavoitteena on molempien korvien eli binauraalikuulon saavuttaminen.

Kuntoutuksen perusteena on mahdollisimman hälyttömissä olosuhteissa tutkittu äänesaudiometria, jossa on määritetty paremman korvan puhealueen (0,5, 1, 2, 4 kHz) kuulokynnysten keskiarvo (dB HL). Erytistilanteissa käytetään vastaavia tietoja huonommasta korvasta.

Ohjeellisina raja-arvoina voidaan pitää:

1. työn, opiskelun tai näihin rinnastettavien tehtävien vuoksi kuulokojetta tarvitsevat > 30dB

2. muusta syystä kuulokojetta tarvitsevat > 30-40dB,
 3. lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulokojetta tarvitsevat > 20 dB.
- Pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä varmistettu kuulovika (äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet).
 - Kuulovika, mikä ei ole leikkaushoidolla korjattavissa tai leikkaushoitoon ei haluta ryhtyä
(Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 164)

22 06 01 Sisäkorvaistutteet (implantit)

Leikkauksella sisäkorvaan asennettu implantti, johon liitetään ulkoinen osa, joka muuntaa äänen sähkösignaaliksi ja välittää sen implanttiin, joka välittää sen kuulohermoon.

Sisäkorvaistutetta käytetään niissä tapauksissa, joissa kuulokojeen avulla saatava akustinen vahvistus ei riitä puheen ja kuulon varaiseen kommunikaatioon

Sisäkorvaimplantti koostuu kahdesta pääosasta: sisäisestä istutuksesta elektrodeineen ja ulkoisesta puheprosessista. Sisäinen osa **edellyttää leikkausta**. Leikkauksessa istutuksesta lähtevä elektrodi viedään sisäkorvan simpukkaan. Lisäksi tarvitaan tavallisen kuulokojeen näköinen puheprosessori, joka muuttaa puheen ja äänen sähköimpulsseiksi ja lähettää ne pään ihon läpi istutukseen.

Arvio potilaan kyvystä hyötyä sisäkorvaimplantista, leikkaus, kokeilut ja jatkokuntoutus tapahtuvat yliopistollisissa sairaaloissa.

HUS: Arvio sisäkorvaimplanttikuntoutuksesta on yksilöllinen, HUS alueella arvio tehdään HYKS Kuulokeskuksessa.

22 06 06 01 Taskukuulokojeet

Taskukuulokoe koostuu pienestä laatikosta, jossa on mikrofoni ja vahvistin, vastaanottimena on joko yksilöllisesti valmistettuun korvakappaleeseen ja laitteeseen johdon kautta liitettävä vastaanotin tai tavallinen kuuloke.

Kuulokojetta säilytetään käytön aikana joko taskussa tai sille erikseen valmistetussa kaulapussissa.

Taskukuulokojeita käytetään nykyään erittäin vaikeissa kuulovammoissa tai esim. vanhuksilla joiden on vaikea oppia käsittelemään korvantauskuulokojeita.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 06 02 Kommunikaattorit

Välineet, joita kutsutaan myös kommunikaattoreiksi, ja jotka sovitetaan henkilölle, jotka sairauden, iän tai muun syyn vuoksi eivät pysty käyttämään kuulokojetta tai tarvitsevat sitä vain tilapäisesti.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 12 Korvan sisäiset kuulolaitteet

Korvan sisällä käytettävät välineet jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. korvakäytävän kuulolaitteet.

Kuulokoje on valmistettu yksilöllisen kuorikko-osan sisään. Kooltaan laite voi olla joko korvanlehden kuopan täyttävä ns. konkkakoje tai pienimmillään syvälle korvakäytävään sijoittuva kuulokoje (CIC-completely-in-canal).

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 15 Korvantauskuulokojeet

Korvan takana käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. mikrokappaleen kanssa käytettävät kojeet ja pään yli menevällä sangalla varustetut kuulokojeet

Korvanlehden takana käytettävä korvantauskuulokoje on yleisimmin käytössä oleva laitetyyppi. Laitteeseen vahvistettava ääni johdetaan kuulokojeen koukun, muovisen väliletkun sekä korvakappaleen yhdistelmän kautta korvaan. Korvantauskuulokoje vaatii yleensä yksilöllisen korvakappaleen. Markkinoilla on erikokoisia ja värisiä korvantauskojeita.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 15 01 Korvakappaleen kanssa käytettävät kojeet

Luokkaan sisältyvät myös mikrokorvakappaleen kanssa käytettävät kojeet.

22 06 15 03 Kuuloke korvassa kuulokojeet

Rite (receiver-in-the-ear) tai RIC (receiver in canal) -kojeissa kuuloke on korvakäytävässä.

Korvan takana käytettävä kuulokoje, jossa vahvistettava ääni johdetaan suoraan korvakäytävään kuulokkeen kautta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidosta.

22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet

Välineet jotka vastaanottavat, vahvistavat ja muuntavat äänet tunnon avulla havaittaviksi signaaleiksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 21 Implantin kanssa käytettävät kuulolaitteet

Vastaanottajaimplanttia, esim. sisäkorvaimplanttia, stimuloivat elektroniset laitteet.

Korvalehden takana käytettävää korvantauskuulokojetta muistuttava laite, joka ohjaa äänen sähköisesti kelan kautta implantin sisäiseen osaan.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, HUS alueella HYKS Kuulokeskuksesta.

22 06 27 Kuulemisen apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. audioliitännät, silmälasihin kiinnitettävät välineet, kuulokojeiden kauko-ohjaimet.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat yksilöllisen tarvearvion perusteella hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Kuulokojeiden paristot luovutetaan Kuulokeskuksesta 18 ikävuoteen saakka.

22 06 27 01 Induktiosilmukat

Kuulokojeen kanssa käytettävät induktiiviseen kuunteluun tarkoitetut kaulasilmukat ja silmukkatyyny ja asuntokohtaiset silmukat.

Matkapuhelimen käytön apuvälineeksi induktiosilmukka voidaan luovuttaa kuulo-näkövammaiselle henkilölle tai henkilölle, jolla on erityinen yksilöllinen tarve (lapset ja aikuiset).

Matkapuhelimia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 27 02 Kuulokojeiden kauko-ohjaimet

Laitteet joilla voidaan ohjata kuulokojeen äänenvoimakkuutta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidosta.

22 06 90 Luujohtokuulokojeet

Luujohtokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorviin. Laitteen vahvistama äänienergia etenee luun värähtelyn kautta suoraan sisäkorvaan ohittaen välikorvan järjestelmän.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat yksilöllisen tarvearvion perusteella hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 06 90 01 Pantakojeet

Pantakojeita käytetään luuankkuroitujen kojeiden soveltuvuuden testaamiseen sekä lapsille että aikuisille.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat yksilöllisen tarvearvion perusteella hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, luovutus HYKS Kuulokeskusta.

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettavalla ruuvilla tai istutteella.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat yksilöllinen tarvearvion perusteella hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidon kuulokeskuksista.

22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET

22 09 03 Puhevibraattorit

Välineet jotka aiheuttavat kaulalla värähtelyä, joka muuntuu puheeksi pehmeän suulaen, kielen ja suun liikkeiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. ääniproteesit

Puheterapeutit arvioivat ja ohjaavat puhevibraattorien käytön.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat

Välineet, jotka lisäävät henkilön äänenvoimakkuutta.

Apuvälinealan asiantuntija tekee arvion.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET

22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet

Välineet jotka auttavat kirjoittamaan nimen oikeaan paikkaan tai tekemään allekirjoituksen leimaa käyttämällä.

Pääsääntöisesti ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

22 12 15 Kirjoituskoneet

Kohtaan sisältyvät esim. mekaaniset, elektroniset, puhuvat ja pistekirjoituskoneet sekä kirjoituskoneet, joissa on muisti. Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.

Luovutetaan vaikeasti näkövammaiselle henkilölle pistekirjoituksen opiskelua ja käyttöä varten.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti Silmätautien kuntoutuspoliklinikan tai Näkövammaisten Keskusliiton kautta.

22 15 LASKUKONEET

22 15 06 Laskukoneet

22 18 ÄÄNI- JA KUVAMUODOSSA OLEVAA TIETOA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JA NÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET

22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet

Välineet jotka nauhoittavat ja/tai toistavat ääntä.

Yhtenäisissä kiireettömän hoidon perusteissa (2010: 225) sanotaan, että nauhurit, sanelukoneet ja muut kuuntelulaitteet, matkapuhelimen puhe- ja suurennusohjelmat sekä valkoiset kepit luovutetaan perusterveydenhuollosta.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) formaattiin cd-rom levyille tallennettuja kirjoja. DAISY-rakenteen johdosta kirjoissa on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Kirjoihin voi myös jättää kirjanmerkkejä.

Digitaalinen sanelin ja Daisy-kuuntelulaite voidaan luovuttaa näkövammaiselle muistiinpanojen tekemistä ja äänikirjojen kuuntelemista varten.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Välineet jotka vastaanottavat tai lähettävät korkeataajuuksisia elektromagneettisia aaltoja. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06

Langaton kuuntelulaite eli FM-laite on yksilöllisellä, säädettävällä radiotaajuudella toimiva yksisuuntainen lähetin vastaanotinlaitteisto. FM-laite toimii paristolla tai ladattavalla akulla. Nykyään useimmissa FM-laitteissa vastaanotin on suoraan kuulokojeen sähköiseen liitäntään kytkettävä pieni lisävaruste. FM-laitetta käytetään kuulokojeen kanssa.

HUS: Apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllinen arvion perusteella lapsille (alakoulu ikäisille ja nuoremmille) voidaan luovuttaa FM laite erikoissairaanhoidon kuulokeskusten kautta, sitä vanhemmat henkilöt (yläkoulu, opiskelijat) anovat FM laitteen Kelan kautta, niin kuin myös työssäkäyvät (aikuiset) anovat Kelan kautta.

22 18 27 Infrapunajärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät ääntä käyttäen infrapunavaloa. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon, esim. henkilökohtainen äänentoisto ja auditorion äänentoistojärjestelmät. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06. Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella, ks. 24 13.

HUS: Pääsääntöisesti Infrapunajärjestelmän (TV:n ja radion kuunteluun) potilaat ohjataan itse ostamaan.

22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet

Välineet jotka vastaanottavat ja lähettävät tietoa elektromagneettisten aaltojen avulla induktiosilmukkejärjestelmissä. Kohtaan sisältyvät esim. puhetaajuus- ja kantoaallon taajuusinduktiosilmukkejärjestelmät ja induktiosilmukavastaanottimet. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Pienoissilmukka välittää audiolaitteiden äänen induktiivisesti kuulolaitteeseen, jolloin ympäristön meluäänet eivät häiritse. Kuulokoje voidaan myös liittää sähköisesti audioinput- liitäntäjohdolla suoraan äänilähteeseen. Arvion induktiosilmukkalaitteesta tekee apuvälinealan asiantuntija.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuu yksilöllisen arvion perusteella erikoissairaanhoidon kuulokeskuksista.

22 21 LÄHIKOMMUNIKOINNIN VÄLINEET

Edellyttää puheterapeutin tai muun potilaan kommunikoinnin tuntevan ammattilaisen arvion laitteen tarpeellisuudesta. Laitteen soveltuvuus tulee arvioida kokeilemalla laitteen käyttöä riittävän pitkän ajan. Tarvittaessa voi toimintaterapeutti/apuvälinealan asiantuntija yhdessä puheterapeutin kanssa arvioida laitteeseen sopivan käyttökytkimen.

Kommunikoinnin apuvälineet ja laitteet

Kommunikoinnin apuvälineitä ovat erilaiset kuvat, kommunikointitaulut ja -kansiöt, ohjelmoitavat puhelaitteet, kirjoittamiseen perustuvat laitteet, tietokonepohjaiset kommunikointiohjelmat sekä muut tekniset laitteet kuten älypuhelimet.

KOMMUNIKOINTIAPUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEET

- Puhevammaisella tarkoitetaan kuulevaa ja/tai kuuroa henkilöä, joka ei arkikommunikoinnissa tule toimeen puheen avulla tai hänellä on vaikeus tuottaa ja/tai ymmärtää puhetta. Puhevammaan voi myös liittyä lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia.
- Käyttäjältä edellytetään kykyä hyödyntää laitetta kommunikointinsa täydentämiseksi tai korvaamiseksi, sekä osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi.
- Puhevammaisen lisäksi myös läheisten tulee sitoutua kommunikointilaitteen käyttöön ja ylläpitoon. Sitoutumisella tarkoitetaan sitä, että henkilön lähipiiristä nimetään tuki/vastuuhenkilö, joka perehtyy välineistön toimintoon ja voi käytännön tilanteissa tarvittaessa tukea, ohjata ja neuvoa apuvälineen käyttöä. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 222).

Apuvälineiden valinta edellyttää

- Laaja-alaista asiakkaan kommunikoinnin arviota ja laitteen kokeilujaksoa, jossa huomioidaan mm. kielelliset, kognitiiviset ja motoriset taidot sekä vuorovaikutustaidot. Lisäksi on huomioitava puhevammaisen ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä ennuste mahdollisen sairauden suhteen. Puhetta tukevien ja sitä korvaavien (AAC) kommunikointimenetelmien valinta on aina yksilöllistä. Laite- ja materiaalivalinnoissa käytetään yksilöllistä harkintaa.

- Apuvälineiden valintaan liittyy kommunikoinnin apuvälineiden osalta hyvin oleellisesti käytön seuranta. Näin pystytään varmistamaan, että valittu apuväline on juuri potilaalle soveltuva ja että se on käytössä.
- Moniammatillista, apuvälineisiin perehtyneen puheterapeutin ja kuntoutus-/hoito- ja /tai kasvatus- ja opetushenkilökunnan välistä yhteistyötä. Teknisesti vaativissa tietokoneavusteisissa ratkaisuissa tarvitaan myös teknistä asiantuntijaa. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 222).

HUS: HUS alueella noudatetaan sovittuja lähetekäytäntöjä. Apuvälinealan asiantuntija tekee arvion. Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut

Lähikommunikoinnin apuvälineet, jos puhuminen ei ole mahdollista tai on vaikeaa. Kohtaan sisältyvät esim. kirjain-, kuva- ja symbolitaulut.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, pääsääntöisesti perusterveydenhuollosta.

22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot

Kansiot joihin on koottu sanoja, lauseita ja/tai kuvia.

Kommunikaatiokansiota ovat erilaiset sana-, lause- ja kuvakansiot. Suosituksen kommunikaatiokansiosta tekee yleensä kuntouttava puheterapeutti/hoitovastuussa oleva taho, joka arvioi kansion tarpeen. Arvion tekevä apuvälinealan asiantuntija määrittää kansion laajuuden ja kansion koon.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Kansion päivitykset tapahtuvat sovittujen käytäntöjen mukaisesti, joko apuvälineen luovuttaneessa paikassa tai käyttäjän lähipiirin toimesta.

22 21 06 Puheäänenvahvistimet

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06. Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet, ks. 22 09 06.

HUS: Arvio ja luovutus kokeiluun, esim. koulunkäynnin avuksi tapahtuu hoitovastuun mukaan.

22 21 09 Kommunikointilaitteet

Elektroniset laitteet, jotka auttavat suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat digitaaliset sähköiset näytöt, paperi, nauhoitetun ja/tai synteettisen puheen tulostuslaitteistot.

22 21 09 02 Usean viestin laitteet

Laitteet joihin voidaan tallentaa useita viestejä.

22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet

Näppäimistöllä varustetut laitteet, jotka tulostavat kirjoitetun viestin tekstinä ja/tai puheena. Luokkaan sisältyvät esim. kirjoitustulkklauslaitteet.

Kommunikointilaitteita voidaan luovuttaa potilaalle lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion ja suosituksen perusteella. Potilaalle voidaan luovuttaa tietokone, esim. tablettitietokone kommunikointilaitteeksi. Tällöin potilaalle luovutetaan sekä tietokone ja ohjelmat. Pääsääntöisesti luovutetaan kommunikointilaitteita välttämättömään päivittäiseen lähikommunikointiin. Yksilöllisen tarveharkinnan perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikointi. Tällöin potilas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

Kommunikointilaitteisiin potilas saa asennuttaa sähköposti- ja /tai internetyhteydet seuraavin edellytyksin:

1. Potilaalla tai lähiomaisella on oltava riittävä tietotaito ja myös kognitiiviset edellytykset hallita ja ylläpitää em. yhteyksiä.
2. Potilas hankkii em. yhteydet/palvelut itse ja myös tarvittaessa itse huolehtii kouluttautumisesta hankkimiensa ohjelmien käyttöön ja ylläpitoon.
3. Potilas vastaa itse hankinta- ja käyttökuluista.
4. Internet- ja sähköpostiohjelmien käyttö ei saa heikentää Apuvälinekeskuksen Tietoteekistä lainattujen tietokonelaitteistojen ja ohjelmistojen toimivuutta.
5. Johtuen suurista virus- ja haittaohjelmatarpeista tulee potilaan huolehtia, että tietokone on suojattu asianmukaisilla virustorjunta- ja palomuuriohjelmilla. Hänen on myös hallittava em. ohjelmien asianmukainen käyttö, ylläpito ja päivitykset.
6. Potilas vastaa itse mahdollisista virusongelmista.
7. Apuvälinekeskuksen Tietoteekki vastaa ainoastaan apuvälinelainauksen yhteydessä sovituista tietokonelaitteiston ja ohjelmistojen kokoonpanoista ja toimivuuksista.

8. Apuvälinekeskuksen Tietoteekki ei vastaa lainakoneiden huollon ja päivityksen yhteydessä potilaan omien ohjelmien ja tiedostojen häviämisestä. Omat tärkeät tiedostot ja dokumentit tulee tallentaa ulkoiselle tallennusvälineelle, esim. muistitikulle.

(Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Kommunikaatiokeskus/Tietoteekki ohje 1/2013)

Kommunikointiohjelmia ei pääsääntöisesti luovuteta potilaan omiin tietokoneisiin. Potilaalle voidaan kuitenkin luovuttaa lisävarusteita oman tietokoneen käyttämisen mahdollistamiseksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat

Ohjelmistot, joilla tuotetaan viestejä suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. sulautetut ohjelmistot, jotka avustavat lähikommunikaatiota. Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24. Selain- ja kommunikaatio-ohjelmat, ks. 22 33 15.

Tietokoneelle asennettavat kuva- ja kirjoitusohjelmat, joilla voi tuottaa viestejä lähikommunikoinnissa sekä puhesynteesiohjelmat.

Lähikommunikoinnin ohjelmien itsenäisen päivityksen tekeminen voidaan mahdollistaa luovuttamalla, mm. boardmaker-ohjelma. Luovuttamisessa toimitaan alueellisten sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Oleellista on sovituista käytännöistä huolimatta tehdä seuranta apuvälineen käytöstä ja sen soveltuvuudesta potilaalle.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Kommunikointilaitteiden lisävarusteet

Lisävarusteiden (esim. painikkeet ja kiinnitysratkaisut) tarve arvioidaan laitevalinnan yhteydessä moniammatillisessa tiimissä.

Myös potilaan omiin laitteisiin voidaan luovuttaa lisävarusteita.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat kommunikointilaitteen yhteydessä samassa paikassa hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 24 PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKAN APUVÄLINEET

22 24 03 Puhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteät puhelimet, joissa saattaa olla johdoton kuuloke, kaiutin-, kuva- ja videopuhelimet, teleksit ja faksit sekä puhelimet, joissa on sisäänrakennetut varoitussignaalit, Internetpuhelimet ja pistenäppäimillä varustetut puhelimet. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Puhelimia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

22 24 06 Matkapuhelimet

Matkapuhelimia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Matkapuhelin voidaan luovuttaa osana ympäristöhallintalaitteistoa tai kommunikointiohjelman pohjana, silloin kun ympäristöhallintalaitteiston käyttäminen edellyttää erityismallisen matkapuhelimen hankinnan ja puhelimen luovuttaminen on turvallisuuden vuoksi perusteltua. (esim. avunpyyntö tai hälytys tehdään matkapuhelimella).

Kuulovammaisten puhelimet kts kohta 22 06 Kuulemisen apuvälineet

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet

Helppokäyttöiset perustoiminnoilla varustetut matkapuhelimet, senioripuhelimet.

Senioripuhelimia tai muita puhelimia ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Matkapuhelimeen liitettävä puhe- ja/tai suurennusohjelma voidaan luovuttaa sokealle, vaikeasti heikkonäköiselle tai kuurosokealle, kun matkapuhelimen käyttö ei muuten onnistu.

Joissakin uusimmissa matkapuhelinmalleissa on puheominaisuus sisäänrakennettuna, joka saattaa riittää.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 24 09 Tekstipuhelimet

Tekstipuhelinta voi kuulovammainen henkilö hakea sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella. Hakemuksen liitteenä tarvitaan audionomin lausunto.

22 24 21 01 Soiton ilmaisimet

Laitteet jotka ilmaisevat puhelimen soimisen esimerkiksi vahvistetulla äänellä, vilkkuvalla valolla tai värinäällä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, erikoissairaanhoidosta.

22 24 21 02 Puhelinvahvistimet

Laitteet jotka vahvistavat tulevan äänen.

Puhelinvahvistimet voidaan luovuttaa lisälaitteena lankapuhelimiin.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat yksilöllisen tarvearvion perusteella hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 27 HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET

Kognitiiviset toimintarajoitteet rinnastetaan fyysisiin toimintarajoitteisiin, joita voidaan tukea apuvälineiden avulla. Tavoitteena on, että henkilö, jolla on etenevä muistisairaus esimerkiksi Alzheimerin tauti tai aivovamman jälkitilana muistivaikeuksia, voi apuvälineiden avulla pidentää tavanomaista tapaa toimia, ehkäistä onnettomuuksia ja lisätä turvallisuutta sekä itsenäisyyttä. Hälytys-, muistutus ja merkinantovälineitä esim. muistia tukevia apuvälineitä voidaan luovuttaa esim. aivovammapotilaille yksilöllisen tarvearvioinnin ja kokeilun perusteella.

Teknologia tai apuväline on harvoin yksin ratkaisu potilaan muuttuvassa tilanteessa. Muilta henkilöiltä (omaiset, ammattilaiset) saatava apu ja tuki ovat keskeisintä esim. muistisairaiden tukitoimintoja mietittäessä. Kun muihin palveluihin tai muilta saatavaan apuun sovitetaan teknologian tuomat mahdollisuudet, on siitä saatava hyöty usein parhain mahdollinen.

Hälytys-, muistutus ja merkinantovälineiden, esim. muistin apuvälineiden tavoitteena on auttaa potilasta tekemään tiettyjä toimintoja, antaa käsitys ajankulusta, auttaa paikkaan orientoitumisessa, auttaa suunnistamaan ympäristössä, luo turvallisuutta ja varmuutta ja tukee omatoimisuutta sekä ehkäistä ei-toivottuja tilanteita, vahinkoja ja onnettomuuksia. Tällaisia apuvälineitä ovat mm. kulunvalvonta, optinen sänkyvahti, GPS-paikannuslaite, kannettava liikehälytin, kuvapuhelin ja liesivahti (Apuvälineet ja dementia Pohjoismaissa 2008 n.d.)

22 27 03 Merkinantovälineet, näköön perustuvat

Välineet, jotka valon tai muiden visuaalisten signaalien avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain, ja jotka voivat muuttaa esim. äänisignaalin kuvasignaaliksi. Kohtaan sisältyvät esim. sähköiset itkuhälyttimet, ovikellot, ovikellonsoiton ilmaisimet ja ovivaroittimet.

22 27 03 03 Valolliset ovikellot ja ovikellonsoiton ilmaisimet

Kuulovammaisen ovikellon voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella vaikeavammaiselle henkilölle. Vaikeasti kuulovammaisen tarvitsemista apuvälineistä tulee lausunto / kustannusarvio keskussairaalan kuulokeskuksesta, joka liitetään hakemukseen. Taloyhtiöt voivat myös kustantaa ovikellon.

22 27 06 Merkinantovälineet, kuuloon perustuvat

Välineet, jotka äänen avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain, ja jotka voivat muuttaa esim. kuvasignaalin äänisignaaliksi tai jotka voivat lisätä normaalin välineen äänenvoimakkuutta. Kohtaan sisältyvät esim. sateenilmaisimet ja tietokonesignaalien ilmaisimet.

22 27 06 01 Ääni-ilmaisimet

Laitteet jotka muuttavat esimerkiksi valon, liikkeen tai paineen ääneksi tai puheeksi. Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat värintunnistimet ja paristojen testauslaitteet.

HUS: Itkuhälyttimen arvio ja luovutus tehdään esikoissairaanhoidon kuulokeskuksissa hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Itkuhälytin voi olla myös osana muuta hälytinja järjestelmää tai voi toimina itsenäisesti.

22 27 06 02 Kovaääniset ovikellot

Ovikellot jotka hälyttävät kovalla ja toistuvalla äänimerkillä.

HUS: Tähän kokonaisuuteen kuuluvat vastaanotin ja lähetin. Apuvälineen tarve arvioidaan yksilöllisesti. Arvio ja luovutus tapahtuvat erikoissairaanhoidon kuulokeskuksissa hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 27 09 Merkinantovälineet, mekaaninen signaali

Välineet, jotka tuntoaistiin perustuvien signaalien avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain ja jotka voivat muuttaa esim. ääni- tai kuvasignaalin värähtelyksi tai muuksi tuntoaistiin perustuvaksi signaaliksi. Kohtaan sisältyvät esim. värähtelyä tuottavat ilmaisimet.

22 27 12 Kellot

Välineet joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja/tai kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot, ja kellot joissa on tai ei ole hälytystoimintoa.

Luovutetaan pääsääntöisesti herätyskelloja.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat erikoissairaanhoidon kuulokeskuksista hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

TimeTimer-kellon avulla havainnollistetaan ajan kulumista. Kellon osoitin käännetään ajankohtaan, josta halutaan ajan laskemisen alkavan. Halutessa äänimerkki ilmaisee ajan päättymisen. Time Timer-kelloa ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Vammaispalvelulain perusteella voidaan myöntää Time Timer-kello, mikäli vaikeavammainen potilas sen välttämättä tarvitsee suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoistaan.

22 27 15 Kalenterit ja aikataulut

Välineet, joihin tallennetaan ja joilla järjestellään tietoa tulevista toiminnoista. Kohtaan sisältyvät esim. erityiset kalenteriohjelmat. Toimisto-ohjelmistot ja teollisuuden ohjelmistot, ks. 28 21 12.

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Välineet, joilla henkilölle ilmoitetaan tai henkilöä muistutetaan tämän elämään kuuluvista henkilöistä, tärkeistä toimista tai tapahtumista. Kohtaan sisältyvät esim. lääkkeen ottamisesta muistuttavat laitteet, kannettavat muistilehtiöt, puhetulostuksella varustetut kuvajärjestelmät ja ajastettavat muistutusjärjestelmät.

22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät

Välineet joita itse käyttäjä käyttää tai jotka aktivoituvat automaattisesti hädän hetkellä. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinihälyttimet, epilepsia-kohtausten hälyttimet ja kaatumishälyttimet.

Insuliinihälyttimet eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Niistä potilas saa lisätietoa hoitavalta lääkäriltä / diabeteshoitajalta.

22 27 18 02 Epilepsia- ja kaatumishälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät jos henkilö saa epileptisen kohtauksen ja/tai kaatuu.

Lapsille epilepsiahälyttimen tai valvontajärjestelmän tarpeen arvioinnin tekee lastentautien tai kehitysvammapoliklinikan erikoislääkäri.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat erikoissairaanhoidosta hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 27 18 03 Turvajärjestelmät

Laitteet joilla henkilö voi hälyttää itselleen apua. Laite yhdistää hälytyksen sovittuun paikkaan tai henkilölle. Hälytyksen voi tehdä henkilö itse tai se voidaan ohjelmoida automaattisesti tapahtuvaksi, jos henkilö ei esim. liiku määrätyn ajan kuluessa.

Turvahälytysjärjestelmiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

HUS: Asiakas hankkii turvajärjestelmät itse palveluntuottajalta tai kotihoidon kautta.

Turvarannekkeeseen tarvittavat muutokset

Sairauksissa, jossa käsien toimintakyky on heikentynyt, voi turvarannekkeen käyttäminen /painaminen olla mahdotonta. Tällöin tarvitaan yksilöllisesti valittu ulkoinen painike, jolla hälytys tehdään. Joihinkin turvahälytysjärjestelmiin voidaan liittää painike. Asia tulee selvittää potilaskohtaisesti.

22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. palohälyttimet ja savunilmaisimet.

Yleisiä hälytysjärjestelmiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä, vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne.

22 27 21 01 Palovaroittimet

Palovaroitin voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella vaikeasti kuulovammaiselle henkilölle.

HUS: Myönnetään vammaispalvelulain perusteella vammaispalvelun kautta. Erikoissairaanhoito suosittelee, tekee lausunnon ja kustannusarvion vammaispalvelulle.

22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät

Välineet, joilla valvotaan tiettyä paikkaa tai tietyn henkilön tilaa tai sijaintia. Kohtaan sisältyvät esim. satelliittipaikannusjärjestelmät (eli GPS-järjestelmät).

Valvonta- ja paikannusjärjestelmiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan ne liittyvät hoivan järjestämiseen ja potilas ohjataan itse ostamaan ne.

Vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmä on eri toiminnoista koostuva kokonaisuus. johon voidaan liittää mm. seuraavia toimintoja:

- ovikellon soiton ilmaisin
- puhelimen soiton ilmaisin (lankapuhelimelle)
- itkuhälytin (kun kuulovammaisen perheessä on vauva)
- palovaroitin (lain mukaan pakollinen, minkä vuoksi se yleensä on aina osana järjestelmää)
- herätyskello

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti potilaasta ja kuulovammasta riippuen.

HUS: Erikoissairaanhoidon apuvälinealan asiantuntija voi tehdä arvion ja lausunnon vammaispalvelulle.

22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet

Välineet tuotteiden merkitsemiseen ja tunnistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. merkit, symbolit ja etiketit.

HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET

Hälytys-, muistutus- ja merkinantoapuvälineiden arviointi tulee tehdä moniammatillisesti yhdessä esim. muistisairauksien asiantuntijan, läheisen/omaisen ja kotihoitokeskuksen hoitajan läsnä ollessa. Tavoitteena on, että arvio tapahtuisi kotikäyntinä, jolloin apuvälineen/apuvälineiden tarkoitus ja käyttö tulee kaikkien toimijoiden tietoon samanaikaisesti. Apuvälinearviointia tehtäessä on arvioitava potilaan kyky oppia uuden tekniikan käyttö sekä ennuste sairauden etenemisestä. Arviointi tulee tehdä riippumatta siitä, kuka apuvälineen maksaa ja käytön seurannasta on sovittava.

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

22 30 LUKEMISEN APUVÄLINEET

22 30 03 Äänikirjat

Viestintävälineet, joiden avulla kirjoitettu tieto voidaan esittää puhutussa muodossa.

HUS: Äänikirjoja voi asiakas lainata Celia-äänikirjaston kautta www.celialib.fi.
Celian asiakkaaksi ilmoittaudutaan lomakkeella, jonka voi kirjoittaa muun muassa sairaanhoitaja, toimintaterapeutti, kuntoutusohjaaja tai erityisopettaja.

22 30 12 Sivunkääntäjät

Sivunkääntäjä voidaan luovuttaa erityisen harkinnan perusteella potilaalle, kun apuväline mahdollistaa vaikeavammaisten henkilöiden kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa henkilön jokapäiväistä toimintaa esim. opiskelu.

Usein avustajien kouluttaminen sivunkääntäjien käyttämiseen ja ongelmatilanteiden ratkaisu ovat työläämpiä kuin potilaan avustaminen sivujen käännössä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun mukaan, pääsääntöisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Lukuteline voidaan luovuttaa potilaalle, kun apuväline mahdollistaa vaikeavammaisten tai näkövammaisen henkilöiden kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen tai tietokoneella työskentelyn ja toiminnot ovat oleellinen osa potilaan jokapäiväistä toimintaa.

Koulukäyttöön tarvittavat lukutelineet ja kirjanpitimet hankkii koulutoimi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 30 21 Lukukoneet

Välineet jotka muuntavat kirjoitetun tekstin vaihtoehtoisesti joko näkö-, kuulo- ja/tai tuntoaistien havaittavaksi kommunikaatioksi.

Kahta toisiaan vastaavaa tai toiminnassa toisiaan korvaavaa apuvälinettä ei kuitenkaan luovuteta samalle potilaalle. Käyttäjältä edellytetään sellaista fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä, että lukukoneen käyttö sujuu, ja laite on käyttäjälleen hyödyksi.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 33 TIETOKONEET JA PÄÄTELAITTEET

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet

Tietokoneet, jotka toimivat akuilla ja joita voidaan kuljettaa ja käyttää.

22 33 06 02 Kämmentietokoneet

Pienet käteen mahtuvat tietokoneet, joilla voi myös soittaa. Laitteeseen voidaan asentaa kommunikointiohjelma.

22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. ulkoiset muistit, modeemit, sovittimet ja kaapelit, tallentavat ja ei-tallentavat CD-ROM -laitteet, DVD:t ja verkkolaitteet. Tietokoneiden tiedonsyöttö-laitteet, ks. 22 36. Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39

Tietokoneet ja tietokoneen käytön apuvälineet voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esim. puhevammaiselle henkilölle kommunikoinnin apuvälineeksi ja/tai henkilölle, joka rajoittuneen fyysisen toimintakyvyn vuoksi tarvitsee tietokoneen kirjoittamisen apuvälineeksi. Pääsääntöisesti luovutetaan tietokone ja päätelaite välttämättömään päivittäiseen lähikommunikointiin. Yksilöllisen tarveharkinnan perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikointi. Tällöin potilas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

Kommunikointikäytössä oleviin tietokoneisiin potilas saa asennuttaa sähköposti- ja /tai internetyhteydet seuraavin edellytyksin:

1. Potilaalla tai lähiomaisella on oltava riittävä tietotaito ja myös kognitiiviset edellytykset hallita ja ylläpitää em. yhteyksiä.
2. Potilas hankkii em. yhteydet/palvelut itse ja myös tarvittaessa itse huolehtii kouluttautumisesta hankkiensa ohjelmien käyttöön ja ylläpitoon.
3. Potilas vastaa itse hankinta- ja käyttökuluista.
4. Internet- ja sähköpostiohjelmien käyttö ei saa heikentää Apuvälinekeskuksen Tietoteekistä lainattujen tietokonelaitteistojen ja ohjelmistojen toimivuutta.
5. Johtuen suurista virus- ja haittaohjelmariskeistä tulee asiakkaan huolehtia, että tietokone on suojattu asianmukaisilla virustorjunta- ja palomuuriohjelmilla. Hänen on myös hallittava em. ohjelmien asianmukainen käyttö, ylläpito ja päivitykset.
6. Potilas vastaa itse mahdollisista virusongelmista.
7. Apuvälinekeskuksen Tietoteekki vastaa ainoastaan apuvälinelainauksen yhteydessä sovitusta tietokonelaitteiston ja ohjelmistojen kokoonpanosta ja toimivuuksista.

8. Apuvälinekeskuksen Tietoteekki ei vastaa lainakoneiden huollon ja päivityksen yhteydessä potilaan omien ohjelmien ja tiedostojen häviämisestä. Omat tärkeät tiedostot ja dokumentit tulee tallentaa ulkoiselle tallennusvälineelle, esim. muistitikulle.

(Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Kommunikaatiokeskus/Tietoteekki ohje 1/2013)

Tietokoneita voidaan luovuttaa myös lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä henkilölle, joka tarvitsee tietokonepohjaista ohjelmaa joko kommunikoinnin ja/tai kirjoittamisen apuvälineeksi. Tietokoneen rinnalla tulisi olla myös ei-tekniinen kommunikoinnin apuväline. Tietokone ei itsessään ole kommunikaation apuväline, vaan sitä käytetään kommunikointiohjelmien rakennuspohjana. Tietokoneita voivat olla mm. pöytätietokoneet, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet ja erilaiset tablet- tietokoneet. Tietokone valitaan käyttäjän ja käytettävän ohjelman perusteella puhe- ja toimintaterapeutin arvion mukaisesti.

Tietokoneohjelmia (esim. kommunikointiohjelmat, apuohjelmat), erikoishiiriä ja oheislaitteita (esim. painikkeet, näppäimistöt, kiinnitystelineet) voidaan hankkia apuvälineenä silloin, kun henkilö ei pysty vamman vuoksi käyttämään tietokonetta ilman niitä.

Erillisiä, lainattavia tietokoneohjelmia harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön ei pääsääntöisesti luovuteta, vaan potilaan ohjataan itse ostamaan ne.

Tietokonetta ei pääsääntöisesti luovuteta harrastuskäyttöön eikä kommunikointiohjelmia luovuteta potilaan omiin tietokoneisiin. Potilaalle voidaan kuitenkin luovuttaa lisävarusteita oman tietokoneen käyttämisen mahdollistamiseksi. Apuvälinealan asiantuntija tekee arvion yhdessä toimintaterapeutin kanssa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti HUS Apuvälinekeskuksesta.

Ainostaan HUS Apuvälinekeskuksesta luovutettuihin laitteisiin asennetaan kommunikointi- ja/tai kirjoitusohjelmia.

Ruudunlukuohjelma, suurennusohjelma, tekstintunnistusohjelma, puhesynteesiohjelma

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä käytettäviä tietokoneohjelmia luovutetaan silloin, kun tietokone on päivittäisessä käytössä ja kun tarve johtuu näkövammasta.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä käytettäviä tietokoneohjelmia luovutetaan silloin, kun tarve johtuu näkövammasta ja tietokone on päivittäisessä käytössä.

HUS: Ohjelmien tarpeen arvioi ja luovuttaa näkövammaisten apuvälineisiin perehtynyt asiantuntija hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Ohjelmien päivitysten tarpeet arvioidaan ja tehdään yksilöllisen tarvearvioinnin mukaan.

22 36 TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAITTEET

22 36 03 Näppäimistöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäppäimistöt. Puhelimen lisälaitteet, ks. 22 24 21.

Kohtaan sisältyvät myös erikoisnäppäimistöt

22 36 06 Hiiret

Kohtaan sisältyvät esim. pallohiiret, kynälukijat/laserlukijat, hiiriporttiin liitetyt joystickit ja hiirenkaltaiset pelijoystickit

22 36 06 02 Pallohiiret

Kursorin ohjaamiseen tarkoitetut erimuotoiset ja kokoiset hiiret, joita käytetään pyörittämällä ohjainpalloa.

22 36 06 03 Erikoishiiret

Kursorin ohjaamiseen tarkoitetut hiiret. Luokkaan sisältyvät esim. pää- ja katsehiiret, kursorin ohjaamiseen tarkoitetut sauva sekä keskilinjassa käytettävät joystick- ja levyhiiret.

22 36 09 Joystickit

Kohtaan sisältyvät esim. samankaltaiset ominaisuudet sisältävät kytkimet.

22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet

Välineet joiden avulla kiinnitetään esim. kommunikointilaite, ympäristönhallintalaitteen lähetin tms. tietokoneeseen. Kohtaan kuuluvat esim. painikkeet, kallistus-, liike-, lihas- tai imu-puhalluskytkimet, joilla voidaan korvata joko näppäimistön tai hiiren toiminta.

22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet

Välineet joiden avulla kiinnitetään tai asennetaan syöttölaitteet tietokoneeseen.

Lukevia kyniä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

22 39 TIETOKONEEN TULOSTUSLAITTEET

22 39 03 Näytöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäytöt

Myös tunnusteluun ja kosketukseen perustuvat näytöt kuuluvat tähän luokkaan.

Pistenäyttö voidaan luovuttaa kuurosokealle ja sokealle yksilöllisen tarvearvion perusteella.

22 39 03 02 Pistenäytöt

Laitteet joiden avulla luetaan elektronisessa muodossa olevaa tekstiä. Piste- tai pistekirjoitusnäyttö vastaa tietokoneen ruutua. Kerralla luettavissa esim. 40 tai 80 pistekirjoitusmerkkiä. Luokkaan sisältyvät myös pistekirjoitusnäytöt, joissa on myös tekstin kirjoitusmahdollisuus.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun mukaan. Apuvälineet lainataan kuurosokealle tai sokealle Silmätautien kuntoutuspoliklinikalta tai vuokrataan Näkövammaisten keskusliitosta ja lainataan eteenpäin potilaalle.

22 39 06 Tulostimet

Tulostinta ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa äänen, esimerkiksi puheen tai muiden äänien, avulla. Kohtaan sisältyvät esim. puhesyntetisaattorit.

22 39 09 Vaihtoehtoiset tulostuslaitteet

Välineet jotka tulostavat tietokoneen tiedon puheesta puheeksi tai synteettiseksi puheeksi. Kohtaan sisältyvät esim. synteettisen puheen ohjelmat, jotka tulostavat tiedon vaihtoehtoisessa muodossa, ja muut näytöt paitsi pistekirjoituskosketusnäytöt

22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. ohjelmat jotka suurentavat näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan, ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi (näytön lukija). Suurentavat videojärjestelmät, ks. 22 03 18.

22 39 12 01 Suurennusohjelmat

Näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan suurentavat ohjelmat.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti näkövammaisille Silmätautien kuntoutuspoliklinikalta.

22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat

Ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi tai pistekirjoitukseksi. Luokkaan sisältyvät esim. mallit joilla voidaan käyttää sekä pistekirjoitusnäyttöä että puhesyntetisaattoria yhtä aikaa.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Osa ohjelmista lainataan näkövammaisille Silmätautien kuntoutuspoliklinikalta ja osa vuokrataan Näkövammaisten keskusliitosta ja lainataan eteenpäin potilaalle.

Ergonomiaa parantavat välineet, kts luokka 24 18 27

Tietokonetyöskentelyssä hyvä ergonomia on tärkeää. Työskentelyasentoon tulee erityisesti kiinnittää huomiota silloin, kun henkilön toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut.

Koulunkäynnissä tarvittavat työtuolit hankkii pääsääntöisesti koulutoimi ja työikäisten työssä käytettävät työ- ja toimistotuolit hankkii työnantaja tai Kela.

24 ESINEIDEN JA LAITTEIDEN KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET

24 06 PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET

24 06 03 Avaajat

24 06 06 Putkilonpuristimet

Potilas ohjataan ostamaan itse tavanomaiset pakkausten käsittelyvälineet.

Erityisominaisuuksilla varustettuja pakkausten käsittelyvälineitä voidaan luovuttaa, kun apuvälineen käyttö

- mahdollistaa potilaan omatoimisen suoriutumisen
- on perusteltua esim. nivelten säästämiseksi (esim. reumasairaudet)

Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää apuvälinetarvearviointia.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

24 09 KATKAISIMET, KYTKIMET JA OHJAUSLAITTEET

24 09 03 Painikkeet

Välineet, joiden painaminen käynnistää tai toteuttaa mekaanisen toiminnon. Kytkimet ja katkaisimet (käynnistys- ja sammutustoiminto sekä muut toiminnot), ks. 24 09 18.

On olemassa hyvin erilaisia ja monella tavalla toimivia käyttökytkimiä, esim. imupuhalluskytkin. Painikkeella ohjataan useimmiten tietokonetta, kommunikaatioapuvälinettä, ympäristönhallintalaitteistoa tai sen avulla tehdään hälytys.

Luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun painikkeen käyttö on välttämätön tietyn toiminnon omatoimiseen suorittamiseen.

Arviointi edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviointia.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

24 13 APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA

24 13 03 Ympäristöhallintajärjestelmät

Järjestelmät, joiden avulla laitteita ohjataan matkan päästä.

Ympäristöhallintalaitteet lisäävät vammaisen henkilön omatoimisuutta kotona (esim. sängyn, ovien, puhelimen, valojen, kodin elektroniikan ohjaaminen yksilöllisesti valitun ohjaustavan avulla) tai liikkueessaan kodista ulos, hissiin jne.

Ympäristöhallintalaitteistoa arvioitaessa otetaan huomioon potilaan kokonaistilanne siten, että potilaan tarve, toimintakyky, palvelutarve ja muut päivittäiseen elämään liittyvät tekijät arvioidaan.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti, pääsääntöisesti Apuvälinekeskuksessa.

Ympäristöhallintalaitteiden arviointi tehdään yhdessä potilaan, apuvälinealan asiantuntijan ja palveluntuottajan kanssa. Käytön opastuksen ja laitteen luovutuksen tekee usein palveluntuottaja.

Jos potilaalle asennetaan laaja kokonaisuus ympäristöhallintalaitteita, niin siihen voidaan harkinnan mukaan asentaa myös ovikoneistot huoneiston oveen Apuvälinekeskuksen kautta.

24 18 KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJA TAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET

24 18 03 Tarttumisvälineet

Välineet, jotka korvaavat käden tarttumistoiminnon. Kohtaan sisältyvät esim. pinsetit. Otteenpidentimet, ks. 24 21. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kantamiseen ja niihin tarttumiseen, ks. 28 12 03.

24 18 12 Telineet

Vapaasti seisovat välineet, jotka pitävät tuotetta vakaassa asennossa. Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä, ks. 12 07 27. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kiinnittämiseen ja asetteluun, ks. 28 12 06.

Lattialla seisova tippateline ei ole lääkinällisen kuntoutuksen apuväline vaan hoitoväline. Pyörätuoliin tai sänkyyn kiinnitettävä tippateline katsotaan kuitenkin lääkinällisen kuntoutuksen välineeksi.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Välineet, joiden avulla käytetään muita laitteita ja tietokoneen syöttölaitteita. Apuvälineet cursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä, ks. 22 36 21.

Ryhmään kuuluvat mm. otsa- ja suupuikot ja niiden pidikkeet sekä painiketikut.

Suupuikko on hammasteknikon yksilöllisesti valmistama apuväline

Otsapuikko on tehdasvalmisteinen apuväline.

Puikkoja käytetään mm. lehtien lukemisessa, tietokonetyöskentelyssä (esim. selkäydinvammaset)

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet

Välineet, jotka tukevat kyynärvartta toiminnan aikana, esim. tietokoneen tai kirjoituskoneen käytön aikana. Käsivarsituet, ks. 18 10 09.

Kyynärvarsituet, tietokonetyöskentelyyn

Tietokonetyöskentelyssä tarvittavia kyynärvarsitukia voidaan luovuttaa jos ne ovat välttämätön potilaan itsenäisen tietokonetyöskentelyn mahdollistamiseksi. Arvion tekee apuvälinealan asiantuntija.

Potilas ohjataan itse ostamaan tavanomaiset käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet.

Voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena, kun apuvälineen käyttö mahdollistaa potilaan omatoimiseen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arvioita.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti samasta paikasta kuin itse apuvälineetkin.

24 21 OTTEEN PIDENTIMET

24 21 03 Tarttumapihdit, käsikäyttöiset

Välineet, joita käytetään kohteen pitämiseen, puristamiseen tai tarttumiseen matkan päästä.

24 21 09 Jatkovarret

Välineet, joita käytetään pidentämään ylettymistä ja/tai liikuttamaan kohdetta tarttumatta siihen. Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit, ks. 09 09 12

Voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena, kun apuvälineen käyttö mahdollistaa potilaan omatoimisen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealanasantuntijan tekemää arviota.

HUS: Arvio ja luovuttaminen tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

24 27 KIINNITYSVÄLINEET

Välineet, joilla kohteet kiinnitetään ja lukitaan paikoilleen. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12.

24 27 06 Liukuestealustat

Alustat, jotka ehkäisevät niiden päälle laitettujen esineiden luistamista tai putoamista. Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06. Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit, ks. 12 07 05. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kiinnittämiseen ja asetteluun, ks. 28 12 06.

Tähän luokkaan kuuluu esim. rullasta leikattavat liukuesteet.

Pääsääntöisesti potilas ohjataan ostamaan itse liukuestealustat.

Rullasta leikattavaa liukuestettä luovutetaan yksilöllisen tarvearvion perusteella.

HUS: Arvio ja luovutus tapahtuvat hoitovastuun ja sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Lähteet

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisu 4/967

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Kommunikaatiokeskus/Tietoteekki. Ohje 1/2013.

Sirola, Pia – Työtari 2014: Avustajakoira järjestelmä – Selvitys järjestelmän nykytilasta ja kehittämisehdotuksista. THL 2014. Työpaperi 2014_039.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, Yhtenäisen kiireettömän hoidon perusteet 2010: 31: 164, 207, 221, 222, 224, 225

Internetlähteet

Apuvälineet ja dementia Pohjoismaissa 2008

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75229/M267.pdf?sequence=1>

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759, pykälä 17 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteita n.d.

<http://www.thl.fi/fi/aiheet/tietopaketit/apuvälinepalvelut/ohjeita-terveydenhuollon-apuvälinepalveluiden-toteuttamisen-tueksi/hyvan-apuvälinepalvelun-toimintaperiaatteita/laakinnallisen-kuntoutuksen-apuvälinepalvelut-asumispalveluyksikossa-asuvalle-henkilölle>

Käypä hoito suositukset

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset>

Käypä hoito suositukset: Alaraajojen laskimoiden vajaatoiminta

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi05030>

Käypä hoito suositukset: Keuhkohtaumatauti

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi06040>

Käypä hoito suositukset: Uniapnea

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50088>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 pykälä 2

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Sosiaali- ja terveysministeriö: Kuntainfo 4/2013

<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1859363>

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3779.pdf&title=Vammaisten_asumispalveluiden_laatusuositus_fi.pdf

Suomen perustuslaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Terveydenhuoltolaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

THL. Apuvälineen luovuttaminen ja käytön opetus n.d.

<http://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvalineet/ohjeita-apuvalinepalveluiden-toteuttamiseksi/apuvalinepalveluprosessi-terveydenhuollossa/apuvalineen-luovuttaminen-ja-kayton-ohjaus>

THL. Apuvälinepalveluprosessin vaiheet

n.d. <http://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvalineet/ohjeita-apuvalinepalveluiden-toteuttamiseksi/apuvalinepalveluprosessi-terveydenhuollossa>

THL: Potilaan oikeusturvakeinot.

<http://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvalineet/ohjeita-apuvalinepalveluiden-toteuttamiseksi/potilaan-oikeusturvakeinot>

THL. Työn- ja vastuunjaosta sopiminen – Hoitovälineet n.d.

<http://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvalineet/ohjeita-apuvalinepalveluiden-toteuttamiseksi/hyvan-apuvalinepalvelun-toimintaperiaatteita>

Tieliikennelaki 3.4.1981/267 pykälä 88a

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1981/19810267?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ajoneuvo#L6P88a>

Toimintakyvyn arviointi n.d. <http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/palvelutarpeen-selvittaminen/toimintakyvyn-arviointi>

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/73 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-8278.pdf

Liite 1

Apuvälineyksiköiden ja – keskusten yhteystietoja HUS alueella

HUS alueen erikoissairaanhoidon apuvälinepalveluja tuottavia yksiköitä:

HYKS sairaanhoitoalue:

HYKS Lasten- ja nuortensairaudet

Lastenlinna

käyntiosoite: Lastenlinnantie 2, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 280, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Lasten- ja nuortensairaudet

Lastenkliniikka

Fysioterapia

käyntiosoite: Stenbäckinkatu 11, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 281, 00029 HUS

puh. (09) 4717 2765

HYKS Lasten- ja nuortensairaudet

Lastenkliniikka

Lääkinällinen kuntoutus

käyntiosoite: Stenbäckinkatu 11, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 281, 00029 HUS

puh. 050 427 0975

HYKS Lasten- ja nuortensairaudet

Lastenklänikka (Jorvin sairaala)

Lääkinällinen kuntoutus

käyntiosoite: Turuntie 150, Espoo

postiosoite: PL 800, 00029 HUS

puh. 050 428 4360

HYKS Lasten- ja nuortensairaudet

Lastenklänikka

Toimintaterapia

käyntiosoite: Stenbäckinkatu 11, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 281, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Lasten ja nuortensairaudet

Jorvin sairaala

Lastentautien poliklänikka

käyntiosoite: Turuntie 150, Espoo

postiosoite: PL 800, 00029 HUS

puh. 050 428 4360

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Läntinen silmäsaaraala

Silmätautien kuntoutuspoliklänikka

käyntiosoite: Gyldenintie 2 A, 4.krs, 00200 Helsinki

postiosoite: PL 221, 00029 HUS

puh. (09) 4717 7892

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Meilahden kolmiosairaala 6 krs.

Reumatologian klinikka

käyntiosoite: Haartmaninkatu 4, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 372, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Meilahden sairaala (neurologian vuodeosastot)

Neurologian klinikka

käyntiosoite: Haartmaninkatu 4, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 340, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Neurologian poliklinikat

Toimintaterapia

käyntiosoite: Paciuksenkatu 21, 5.krs, 00270 Helsinki

postiosoite: PL 302, 00029 HUS

puh. (09) 4717 3881

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Silmäklinikka

käyntiosoite: Haartmaninkatu 4 C, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 220, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Silmäklinikka

Etuosakirurginen yksikkö

käyntiosoite: Haartmaninkatu 4 C, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 220, 00029 HUS

puh. (09) 4717 5152

HYKS Pää- ja kaulakeskus

Silmä-korvasairaala / Karsastusyksikkö

käyntiosoite: Haartmaninkatu 1 A, 1. krs, 00290 Helsinki

postiosoite: PL 222, 00029 HUS

puh. (09) 4717 5184

HYKS Sisätaudit ja Kuntoutus

Apuvälinekeskus

käyntiosoite: Nauvontie 8, 00280 Helsinki

postiosoite: Mannerheimintie 107, 00029 HUS

puh. 050 570 2820

sähköposti: apuvälinekeskus@hus.fi

HYKS Sisätaudit ja Kuntoutus

Jorvin sairaala

Fysioterapia

käyntiosoite: Turuntie 150, 02740 Espoo

postiosoite: PL 800, 00029 HUS

puh. (09) 4718 2988

HYKS Sydän- ja keuhkokeskus

Iho- ja allergiasairaala/ Allergiayksikkö

käyntiosoite: Meilahdentie 2, 4.krs. 00250 Helsinki

postiosoite: PL 160, 00029 HUS

puh. (09) 4718 6520

HYKS Sydän- ja keuhkokeskus

Jorvin sairaalan Yhteispoliklinikka

käyntiosoite: Turuntie 150, 02740 Espoo

postiosoite: PL 800, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Sydän- ja keuhkokeskus

Meilahden Kolmiossairaala

käyntiosoite: Haartmaninkatu 4, 00290 Helsinki

postiosoite: PL372, 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Sydän- ja keuhkokeskus

Peijaksen sairaalan Yhteispoliklinikka

käyntiosoite: Sairaarakatu 1, 01400 Vantaa

postiosoite: PL 900; 00029 HUS

puh. (09) 4711 (keskus)

HYKS Sydän- ja keuhkokeskus

Uni- ja keuhkopoliklinikka

(Iho- ja allergiasairaala) 4.krs

käyntiosoite: Meilahdentie 2, 00250 Helsinki

postiosoite: PL 160, 00029 HUS, Helsinki

puh: (09) 4711 (keskus)

HYKS Syöpäkeskus

Kirurginen sairaala

Rintarauhaskirurgian yksikkö

käyntiosoite: Kasarmikatu 11 – 13, 00130 Helsinki

postiosoite: PL 263, 00029 HUS, Helsinki

puh. (09) 4717 6333

HYKS Tulehduskeskus

Iho- ja allergiasairaala

käyntiosoite: Meilahdentie 2, 00250 Helsinki

postiosoite: PL 160, 00029 HUS

puh. (09) 4718 6360

Hyvinkään sairaanhoitoalue:

Hyvinkään sairaala,

Apuvälineet

Sairaalankatu 1, 05850 Hyvinkää

puh. 050 427 7336

Hyvinkää sairaala

Keuhkosairauksien poliklinikka

puh. (019) 4587 2816

Hyvinkään sairaala

Korva –, nenä – ja kurkku poliklinikka

puh. (019) 4587 2723

Kiljavan sairaala

Kiljavantie 539 A, 05250 KILJAVA

puh. 020 6110400

sähköposti: info@kiljavansairaala.fi

Lohjan sairaanhoitoalue:

Lohjan sairaala

Fysio- ja toimintaterapia

Sairaالاتie 8, 08200 Lohja

puh. (019) 38 011 (keskus)

Lohjan sairaala

Keuhkosairauksien poliklinikka

Sairaالاتie 8, 08200 Lohja

puh. (019) 38 011 (keskus)

Lohjan sairaala

Korva-, nenä- ja kurkkutautien poliklinikka

Sairaالاتie 8, 08200 Lohja

puh. 019 380 1797

Lohjan sairaala

Silmätautien poliklinikka

Sairaالاتie 8, 08200 Lohja

puh. (019) 380 1284

Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalue:

Hjälpmedelscentralen VNS / Apuvälinekeskus LUS

Raaseporintie 37 J

10650 Tammisaari

puh. (019) 224 3180

sähköposti: hjalpmedelscentralen.VNS@hus.fi

Länsi Uudenmaan sairaala

Erikoislääkepoliklinikka ja keuhkokuntoutus

Itäinen Rantakatu 9

10600 Tammisaari

puh. 019 2241 (keskus)

Porvoon sairaanhoitoalue:

Porvoon sairaala

Fysioterapia

Sairaalantie 1 / PL 500

06150 Porvoo

puh. 050 427 7876

HUS alueen perusterveydenhuollon apuvälineyksiköitä:

Askolan terveyskeskus

Terveystie 1, 07500 Askola

puh. 040 710 9200 (keskus)

Espoon kaupunki

Avokuntoutuspalvelut / Apuvälinepalvelut

käyntiosoite: Pihatörmä 1 A, 02240 Espoo

postiosoite: PL 2311, 02070 ESPOON KAUPUNKI

puh. (09) 8164 2370

sähköposti: apuvälinepalvelut@espoo.fi

avoinna: ma - ke, pe klo 8-15, to 8-17:30

Helsingin kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi:

Apuvälinepalvelut, Laakso

käyntiosoite: Lääkärinkatu 8 V, rak.4, pohja krs, 00250 Helsinki

postiosoite: PL 6600, 00099 Helsingin kaupunki

puh. 310 47589

sähköposti: laakso.apuvälinepalvelut@hel.fi

avoinna: ma - pe klo 8 - 16

Apuvälinepalvelut, Malmi

käyntiosoite: Talvelantie 6, rak.18, 00700 Helsinki

postiosoite: PL6500, 00099 Helsingin kaupunki

puh. 31067446

sähköposti: malmi.apuvälinepalvelut@hel.fi

avoinna: ma - pe klo 8 - 16

Apuvälinepalvelut, Herttoniemi

käyntiosoite: Kettutie 8 I, 2 krs, 00800 Helsinki

postiosoite: PL6300, 00099 Helsingin kaupunki

puh. 31055655

sähköposti: herttoniemi.apuvälinepalvelut@hel.fi

avoinna: ma - pe klo 8 – 16

Helsingin kaupunki, sosiaali- ja terveysvirasto:

Lasten apuvälineasiat

Kuntoutussuunnittelija

puh. (09) 3104 7590

Hyvinkään terveyskeskus

Fysioterapia ja apuvälinepalvelu

Sandelininkatu 1, 05800 Hyvinkää

puh.(019) 459 3743

Inkoon terveyskeskus,

Fysioterapia / Ingå hälsovårdscentral, Fysioterapi

Toimitus-, posti ja käyntiosoite / Leverans-, post och besöksadress

Rantatie 6, 10210 Inkoo / Strandvägen 6, 10210 Ingå

puh. (09) 29 515 515

Järvenpään terveyskeskus

Fysioterapia/apuvälinelainaamo

Annitäädintie, 04400 Järvenpää

puh. 040 315 3308

avoinna: ma-to 12.30–14 ja pe 12–13

Kauniaisten terveysasema/Fysioterapia

Grankulla hälsovårdscentral/Fysioterapi

Apuvälinepalvelut

Hjälpmiddelsärenden

Asemaatie 19/Stationsvägen 19, 02700 Kauniainen/Grankulla

puh. (09) 505 6381

Keravan kaupunki
Keravan terveyskeskus
Fysioterapia ja apuvälinepalvelu
Metsolantie 2, 04200 Kerava (käynti A-ovesta)
puh. (09) 2949 3279

Kirkkonummen kunta
Kuntoutuspalvelut
Virkatie 1, 02400 Kirkkonummi
puh. (09) 2968 3330
avoinna: ma-pe klo 11–12

Lohjan terveyskeskus,
Fysioterapia
Ojamonkatu 36, 08100 Lohja
puh. (019) 369 2382

Loviisan terveyskeskus
Fysioterapia
Öhmaninkatu 4, 07900 Loviisa
puh. 044 4555301
avoinna: ma – pe klo 8 - 9 ja 12 -13

Mäntsälän terveyskeskus
Apuvälinepalvelu
Kotokartano, kellarikerros
Kaakkumäentie 1-3, 04600 Mäntsälä
puh. 040 314 5054
sähköposti: apuvälinepalvelu.tk@mantsala.fi
avoinna: ti klo 12.00 - 13.00, ke klo 12.00 - 13.00, pe klo 12.00 - 14.00

Nurmijärven terveyskeskus

Apuvälinepalvelu

Sairaalantie 2, 01900 Nurmijärvi

puh. 040 317 3354

avoinna: ma klo 8.00 – 9.30, ke klo 13.00 – 15.00, pe klo 8.00 – 9.00 ja 12.00 – 13.00

Karviainen, Perusturvakuntayhtymä

Apuvälinelainaamot:

Karkkila

Karkkilan terveysasema, fysioterapia

Huhdintie 23 - 25, 03600 Karkkila

puh. (09) 4258 2333

sähköposti: fysioterapia@karkkila.fi

Vihti

Nummelan terveysasema, fysioterapia

Nummenselkä 2, 03100 Nummela

puh. (09) 4258 2106

sähköposti: fysioterapia@vihti.fi

Pornaisten terveyskeskus

Apuvälinepalvelu

Aurinkomäki, Värttinän kellarikerros

Mäntymäentie 1, 07170 Pornainen

puh. 040 314 5172

sähköposti: apuvälinepalvelu.por@mantsala.fi

avoinna: ke klo 13.00–15.00, pe klo 9.00–10.00

Porvoon kaupunki

Apuvälinepalvelut:

Näsin terveyskeskus

Askolinintie 1 C, 4.kerros, 06100 Porvoo

puh. (019) 520 4286

Omenamäen palvelutalo

Toimintaterapia

Tulliportinkatu 4

06100 Porvoo

puh. 040 725 2407

Sipoon kunta

Nikkilän sosiaali- ja terveysasema

Fysioterapia/Apuvälineasiat

Jussaksentie 14, 04130 Sipoo

puh. (09) 2353 6443

Siuntion terveyskeskus

Fysioterapia

Charlotta Lönnqvistintie 5

02580 Siuntio

puh. 050 412 4088

Tuusulan kunta

terveyspalvelut/kuntoutustoiminta

apuvälinelaina

Hyryläntie 13, 04300 Tuusula

puh. (09) 8718 3795

Vantaan kaupunki

Koivukylän sosiaali- ja terveysaseman apuvälinelainaamo

käyntiosoite: Karsikkokuja 15, 0 krs, 01360 Vantaa

postiosoite: Karsikkokuja 15, 01360 Vantaa

puh. (09) 8392 5449

avoinna: ma, ti, ke, pe klo 12.00 – 13.30, to klo 14.00 – 15.30

Myyrmäen sosiaali- ja terveysaseman apuvälinelainaamo

käyntiosoite: Jönsaksentie 4, krs. -1.krs, 01600 Vantaa

postiosoite: Jönsaksentie 4, 01600 Vantaa

puh. (09) 8393 5342

avoinna: ma, ke, pe klo 12.00–13.30, ti klo 8.00–10.00, to klo 14.00–16.00

Päivittäisten toimintojen pienapuvälineiden tarpeen arviointia varten ohjataan varaamaan aika toimintaterapian toimipisteistä.

Kommunikaatioapuvälineiden tarpeen arviointia varten tulee varata aika puheterapian toimipisteestä p. (09) 839 23822.

Yksityiset yksiköt:

RUSKIS

Oppimis- ja ohjauskeskus, Ruskeasuon koulu

Tenholantie 15, 00280 Helsinki

www.ruskis.fi

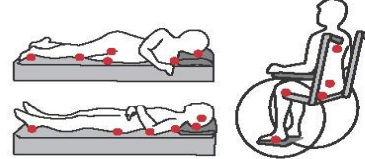
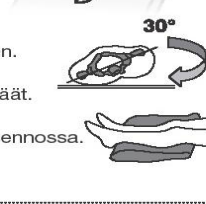
Liite 2

HUS Painehaava luokitus

ESTÄ PAINEHAAVA

Arvioi painehaavariski 2–4 tunnin kuluessa potilaan saapumisesta hoitoon tai viimeistään 8 tunnin kuluessa. Uudelleenarvioi riski aina potilaan tilan muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran viikossa.

1 Arvioi riskiluokka liikuntakyvyn ja ihon kunnon mukaan	Voimakkaasti rajoittunut liikuntakyky tai painehaava SUURI RISKI Dynaaminen, vaihtuvapaineinen patja tai korkean riskin istuinalusta	Rajoittunut liikuntakyky tai hauras iho tai tuntopuutos KESKISUURI RISKI Vähintään vaahtogeeli-patja tai -istuinalusta	Ei liikuntarajoitetta ja hyväkuntoinen iho MATALA RISKI Uusi arvio tilan muuttuessa tai vähintään kerran viikossa
2 Tarkista ihon kunto	• Tarkista iho erityisesti luu-ulokekohdilta, letkujen ja katetrien tms. kohdalta. • Arvioi ihon kuivuus/kosteus, värimuutokset, kudoksen kovettuminen, turvotus, hiehtymät, rakkulat ja lämpötilaerot. • Arvioi mahdolliset painehaavat luokka ja sijainti. • Tarkista ihon kunto vähintään kerran vuorossa (8 h) – riskipotilaan iho useammin. 		
3 Huolehdi ihon ja inkontinenssin hoidosta	• Pidä iho puhtaana ja kuivana. • Vaihda kosteat vuodevaatteet ja asusteet. • Rasvaa kuiva iho. • Huomioi pidätyskyky: tarkista vaippa 2–3 tunnin välein ja käytä ihoa suojaavia tuotteita. 		
4 Kevennä painetta ja mobilisoi	• Kevennä painetta istuvalta potilaalta vähintään kerran tunnissa, vuodepotilaalta 2–4 tunnin välein alustasta riippuen. • Käytä painetta keventäviä asentoja/asentohoitoa: suosi 30° kallistettua kylkiasentoa ja huomioi erityisesti kantapäät. • Estä luisten ulokkeiden suora kontakti toisiinsa. • Pidä sängynpäätä potilaan voimien sallimassa alimmassa asennossa. • Vältä kitkaa ja hankausta nostoissa ja siirroissa. • Ohjaa ja kannusta omatoimisuuteen. 		
5 Arvioi vajaaravitsemuksen riski	• Noudata soveltuvaa menetelmää vajaaravitsemusriskin arvionnissa. • Huolehdi ravitsemuksesta ravitsemusohjeiden mukaisesti.		
6 Kirjaa	• Kirjaa riskiluokka, painehaavan luokka ja sijainti, ennaltaehkäisy- ja hoitosuunnitelma sekä toteutetut toimenpiteet.		

Liite 3 Suositus näönhuollon apuvälineiden korvausmenettelystä 2005

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPIIRIN KUNTAYHTYMÄ

HYKS Silmätautien klinikka

Näönhuoltoon ym. myönnettävät silmä- ja piilolasit

SUOSITUS

1.7.2005

1/5

HYKS SILMÄKLINIKAN SUOSITUS NÄÖNHUOLLON APUVÄLINEIDEN KORVAUSMENETTELYSTÄ 2005

A. SILMÄ- JA PIILOLASIT TOIMINNALLISEN NÄÖN HEIKKOUDEN JA/TAI KARSASTUKSEN HOIDOSSA JA EHKÄISYSSÄ

Lääketieteellinen määritelmä:

Toiminnallisen heikkonäköisyyden ja sen riskin lääketieteelliset kriteerit:

Toiminnallinen heikkonäköisyys on kyseessä, mikäli silmien välinen
näöntarkkuusero on parhaalla lasikorjauksella ≥ 2 riviä

Kyseessä on toiminnallisen heikkonäköisyyden ilmeinen riski (vaikkei
näöntarkkuutta voida mitata), jos:

- a) silmien välinen taittovirhe-ero on ≥ 2 diopteria
tai
- b) jos kaukotaittoisemman silmän taittoisuus on ≥ 3 diopteria

Hoitoon käytettävien lasien korvausperusteet:

Alle 8-vuotiaan lapsen silmälasit korvataan:

- 1) mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus.
tai
- 2) mikäli kyseessä on toiminnallinen heikkonäköisyys tai sen ilmeinen riski, mikä
voidaan ehkäistä silmälasia käyttämällä.
- 3) hoidon avulla korjaantuneen toiminnallisen heikkonäköisyyden ylläpitohoitona,
kun lasien jatkokäyttö on lääketieteellisesti perusteltua.

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPUIRIN KUNTAYHTYMÄ

SUOSITUS

2/5

HYKS Silmätautien klinikka

Näönhuoltoon ym. myönnettävät silmä- ja piilolasit 1.7.2005

B. MUU MERKITTÄVÄ NÄKÖONGELMIA AIHEUTTAVA NÄÖN HAITTA

Korvataan vaihtoehtoisesti silmä- tai piilolasit:

- 1) Silmälihashalvauksesta tai muista silmälihashalvauksiin rinnastettavista tiloista johtuvien kaksoiskuvien korjaamiseksi korvataan prismalasis tai sumutus- tai peitto- eli okklusiopiilolasit yksilöllisesti arvioitun lääketieteellisen tarpeen perusteella.

Esimerkkejä myönnettävään apuvälineeseen oikeuttavasta sairaudesta:

- kilpirauhassairauteen liittyvät kaksoiskuvaoireet
- leikkauksen jälkeiset kaksoiskuvat, kun uusi leikkaushoito ei tule kyseeseen

- 2) Sarveiskalvon poikkeavan muodon aiheuttaman toiminnanvajavuuden perusteella korvataan kovat piilolasit, mikäli piilolasikorjauksella saavutetaan parempi näöntarkkuus kuin sankalaseilla.

- 3) Mikäli sankalaseilla suuren hajataitteisuuden aiheuttaman vääristymän takia näöntarkkuus jää < 0.3 ja piilolasikorjauksella saavutetaan parempi näöntarkkuus kuin sankalaseilla.

- 4) Mykiöttömydessä korvataan joko a) kauko- ja lähilasis, tai b) kaksi- tai moniteholasis tai c) piilolasit ja lähilasis. Mikäli potilaalle on asetettu tekomykiöt, eivät niiden lisäksi tarvittavat tavalliset silmälasit kuulu korvattaviin apuvälineisiin.

- 5) Kosmeettinen piilolasi voidaan korvata silmän etuosan poikkeavuuden aiheuttaman vaikea-asteisen haitan perusteella.

Silmälasiin korjaus- ja huoltokustannukset eivät sisälly terveydenhuollon järjestämisvastuuseen.

Sankalasis voidaan kulumisen vuoksi hakemuksen perusteella uusia seuraavasti:

Sankalasis	alle 8-vuotiaat	yli 8-vuotiaat
	vuosittain	korkeintaan viiden vuoden välein

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPIIRIN KUNTAYHTYMÄ

SUOSITUS

3/5

HYKS Silmätautien klinikka

Näönhuoltoon ym. myönnettävät silmä- ja piilolasit 1.7.2005

Yllä olevin perustein myönnettyjä piilolaseja voidaan korvata:

Piilolasityyppi	alle 8-vuotiaat	yli 8-vuotiaat
kova tai happea läpäisevä	1 piilolasi silmää kohden 2 vuoden välein	1 piilolasi silmää kohden 2 vuoden välein
pehmeä	1 piilolasi silmää kohden 3 kuukauden välein, < 1-vuotiailla tarpeen mukaan	2 piilolasia silmää kohden vuosittain
jatkuvakäyttöinen	1 piilolasi silmää kohden 3 kuukauden välein, < 1-vuotiailla tarpeen mukaan	1 piilolasi silmää kohden 3 kuukauden välein
keratokonus	1 piilolasi silmää kohden 2 vuoden välein, tai vahvuuden muuttuessa	1 piilolasi silmää kohden 2 vuoden välein, tai vahvuuden muuttuessa

Näönhuoltona myönnettyjen piilolasien saamiseen sisältyvät myös piilolasien sovitus ja käytönopastus. Piilolasien säilytyskotelot, hoito- ja puhdistusaineet sisältyvät maksuttomaan näönhuoltoon vain piilolasien ensimmäisellä luovutuskerralla.

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPIIIRIN KUNTAYHTYMÄ

SUOSITUS

4/5

HYKS Silmätautien klinikka

Näönhuoltoon ym. myönnettävät silmä- ja piilolasit 1.7.2005

Tapaturman tai liikenneonnettomuuden seurauksena syntynyt silmien tai näön haitta, sairaus tai toimintarajoite, jonka seurauksena on syntynyt apuvälinetarve (esimerkiksi silmävamman jälkitilana tarvittava kosmeettinen tai vamman jälkeistä taittovirhettä korjaava piilolasi) kuuluu vakuutusyhtiön korvausvastuuseen.

Terveyskeskuksessa toimivan silmätautien erikoislääkärin määräämät apuvälineet ja silmä- ja piilolasit myöntää terveyskeskus.

Potilas vastaa itse silmälasien ja muiden apuvälineiden katoamisen, rikkoutumisen, huollon, säädön tms. aiheuttamista kustannuksista.

Tämä ohje kumoaa edelliset ohjeet

Helsingissä heinäkuun 1. päivänä 2005

Tero Kivelä
Vastaava ylilääkäri
HYKS Silmätautien klinikka

JAKELU

HUS sairaanhoitoalueiden sairaalat, terveyskeskukset ja koulut – näönhuollosta vastaaville
HUS piirissä toimivat silmälääkärit
HYKS Silmäklinikan karsastus- ja kuntoutuspoliklinikan työntekijät
Toimialajohtaja Pekka Karma
Talouspäälikkö Maarit Rannisto
Ylihoitaja Maija-Kaarina Blixt

Liite 4

Lääkinällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Alle 8 -vuotiaan lapsen silmälasit tai piilolasit korvataan kuntoutuspalveluna (ikä aina huomioiden)

- mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus, toiminnallinen heikkonäköisyys (amblyopia) tai sen riski; voimakkaasti altistava taittovirhe, vaikka näöntarkkuutta ei saataisi luotettavasti mitattua
- kerran vuodessa tai useammin, jos taittovirhe oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto on perheen kustannettava itse

1) Huomattava riski toiminnallisen heikkonäköisyyden kehittymiselle:

Taittovirhe: kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 2 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:
piilolinssi
hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
kaukotaittoisuus $\geq +4$ D
likitaittoisuus ≥ -4 D
hajataitto ≥ 1.25 D

2) Amblyopia + taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:
piilolinssi
hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
kaukotaittoisuus $\geq +2$ D
likitaittoisuus ≥ -3 D
hajataitto ≥ 1.0 D

3) Karsastus:

Taittovirhe: silmän kaukotaittoisuuteen liittyvä karsastus: lasit täyskorjauksella ja tietyissä tapauksissa kaksitehot / monitehot, joilla hoidetaan erisuuruista lähikarsastuskulmaa

ulospäin piilo- ja ilmikarsastus + likitaittoisuus: harkinnan mukaan miinuslasit hoitona

Muut karsastukset tai yhteisnäön häiriöt, jotka vaativat prismakorjausta

Aikuisen prismalasi korvataan kuntoutuspalveluna

- mikäli hänellä on halvaus- tai liikerajoitteinen / mekaaninen karsastus, silmävärve tai muu vastaava tila
- viiden vuoden välein tai useammin, jos tila oleellisesti muuttuu

rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto kustannettava itse